

GA-238

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

**ЕЗОТЕРИЧНИ
РАЗГЛЕЖДЕНИЯ**

НА

**КАРМИЧНИТЕ
ВЗАИМОВРЪЗКИ**

Четвърти том

**10 лекции и приветствие изнесено в Дорнах
между 05. и 28.09.1924 г.**

**Коригиран превод от немски:
ДИМО ДАСКАЛОВ**

Езотерични разглеждания на кармичните взаимовръзки от 1924
година

Том I Дванадесет лекции, държани в Дорнах между 16 февруари и 23 март
СС 235

Том II Седемнадесет лекции, държани в Дорнах между 6 април и 29 юни
СС 236

Том III Единадесет лекции, държани в Дорнах между 1 юли и 8 август
СС 237

Том IV Десет лекции, държани в Дорнах между 5 и 28 септември
СС 238

Том V Шестнадесет лекции, държани в Прага, Париж и Вроцлав между 29 март и 15 юни
СС 239

Том VI Петнадесет лекции, държани в Берн, Цюрих, Щутгарт, Арнхайм, Торгай и Лондон между 25 януари и 27 август
СС 240

Трудовете на Рудолф Щайнер, както са поместени в «Събрани съчинения на Рудолф Щайнер», са подредени в отдели: книги лекции художествени произведения. Неговите, винаги свободно държани лекции, общо няколко хиляди, първоначално са замислени като устни, не предназначени за печат съобщения. Направените първоначално без, а по-късно с неговото съгласие записки, преди всичко на държаните пред членовете на Антропософското общество лекции, първоначално са били достъпни само като вътрешни ръкописи, понеже поради липса на време Рудолф Щайнер не е могъл с малки изключения сам да ги коригира. Малко преди смъртта му той е премахнал ограничението «Само за членове». Изложените от него предпоставки за разбирането им обаче остават да важат и по-нататък. Днес наличните лекционни текстове са сравнени с наличните оригинални записки и стенограми и в по-голямата си част са публикувани. Въпреки това, не могат напълно да се изключат грешки, получени при слушането, записването или стенографирането.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

1. ПЪРВА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 5 септември 1924 г.....11

Духовният първообраз на антропософското движение. Съвременни и предисторически състояния на човешкото съзнание. Животът на сънищата. Хаотично символизиране на външния сетивен живот и на откровенията на духовния свят. Изпридането и изтъкаването на нашата съдба през време на сънното изживяване във връзка с божествените духове.

2. ВТОРА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 7 септември 1924 г.....26

Протичащата нишка на съдбата, кармата, малко иска да знае за външната и вътрешна професия на човека, тя много повече се интересува за вътрешните душевни сили и душевни съпротивления, за моралните отношения. Изследването на нишката на съдбата изисква да насочим вниманието си върху особени интимности, да разгледаме целостта на човека. Карл Лудвиг, Шлайх и Август Стриндберг.

3. ТРЕТА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 10 септември 1924 г..... 40

На основата на историческите събития стоят духовни събития; тези духовни събития трябва да бъдат включени в живота и в мировата история като вътрешни мотиви. Резултатите от минали културни епохи са пренесени от личности в по-късни времена и при това в изменена форма. В тяхната нова форма те не могат да бъдат познати чрез наблюдение на външното; те трябва да бъдат обгърнати с поглед и като вътрешно течение. Харун ал Рашид и неговият съветник. Арабизмът в европейската култура. Осмият вселенски събор. Подготвящият течението на Михаил свръхсетивен събор в началото на 19-то столетие. Кръглата маса на Артур и древното космическо християнство. Школата от Шартр. Брунето Латини. Бейкън от Берилам. Амос Коениус.

4. ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 12 септември 1924 г.....57

Ходът на подготвителното течение на Михаил, действащо чрез индивидуалностите на християнските аристотелци и платоници. Древни традиции на мистериите в школата от Шартр. Богинята Натура /Природа/, планетните интелигенции и духовните същества на неподвижните звезди. Около прехода на 12-то към 13-то столетие пренасяне на мисията от Шартр върху аристотелците, които дотогава са се намирали в духовния свят в космическа служба на Михаил – и които сега се въплъщават. Схоластиката. Едновременно с възникването на материализма в епохата на Съзнателната душа върху Земята се основава школа на Михаил в свръхсетивните светове.

5. ЛЕКЦИЯ ПЕТА Дорнах, 14 септември 1924 г.....75

Залезно настроение на живия платонизъм в школата от Шартр, докато в свръхсетивната школа на Михаил се раждат импулси за бъдещето. Тези импулси действат в съвременното антропософско движение. Образът на Юлиан Отстъпника.

6. ШЕСТА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 16 септември 1924 г.....88

Индивидуалността на Юлиан Отстъпника Херцелоида Тихо де Брахе. Демоничните идоли на Бейко от Верулам. Свръхсетивният култ около прехода от 18-ия в 19-ия век. Вдъхновяващи действия в смисъла на течението на Михаил чрез индивидуалността на Тихо де Брахе. Шелинг и Якоб Фрошамер.

7. СЕДМА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 18 септември 1924 г.....	105
Звездите като колонии от духовни същества в мировото пространство. За да разберем кармата, трябва да се свържем със съществата на звездите между смъртта и ново раждане. Господството на Михаил отново ни отваря достъп до едно духовно схващане на живота между смъртта и едно ново раждане. Образът на Щрадер. Войната на певците във Вартбург. Хайнрих фон Офтердинген.	
8. ЛЕКЦИЯ ОСМА Дорнах, 19 септември 1924 г.....	120
Прераждания на исторически личности: един скептичен римски философ, кардинал Мазарини, граф Хефтлинг. Григорий Великият, Ернст Хекел. отшелникът, калугерката, Владимир Соловьев.	
9. ЛЕКЦИЯ ДЕВЕТА Дорнах, 21 септември 1924 г.....	134
Ръководни линии за разбирането на съвременния духовен живот. Кармически пречки показани с примера на индивидуалността, която е живяла в Томас Кампанелла и в Отто Вайнингер: Вътрешна борба на предишния визионерен и на духовния светоглед с рационализма и интелектуализма.	
10. ЛЕКЦИЯ ДЕСЕТА Дорнах, 23 септември 1924 г.....	151
Еманципация на интелектуалистичното естество от по-дълбоката душевна същност. Нагодените напълно към интелектуализма тела на съвременната цивилизация не позволяват на духовността от миналите време на да проникне в тях; тази духовност се оттегля в подсъзнанието. Да превърне интелектуализма в спиритуалност, е задачата на антропософията, която трябва да държи сметка за рационализма на времето, за да могат идеите да намерят както пътя нагоре към духа така и пътя надолу към природата. Заприщване на духовното в душите от края на 19-то столетие. Като пример редицата въплъщения Платон Хросвита Шрьоер.	
11. ЛЕКЦИЯ ЕДИНАДЕСЕТА Дорнах, 28 септември 1924 г.....	166
Подготвителни мисли за един бъдещ Михаилев празник на човечеството. Прераждането на Св. Илия в Лазар-Йоан. Рафаел и Новалис. Преминаването на Рафаел през сферите на Луната, Меркурий, Венера и Слънцето. Неговото свързване с Гюте, Елифас Леви и Сведенборг в сферата на Юпитер. Биографията на Рафаел от Херман Грим. Отзвук на живота на Рафаел в магическия идеализъм на Новалис. Изява на силата на Михаил в душата, нейното оживяване в делата е необходимо, за да бъде постигната победата над демоните-змейове.	
Стих: Родени от слънчевите същества могъщи.....	175
Оригинален шрифт на Рудолф Щайнер	
Допълнителни забележки към съдържанието на приветствието от 28.09.1924.....	176
Забележки	
Към това издание.....	179
Забележки към текста.....	179
Рудолф Щайнер – живот и творчество.....	185
Преглед на Събраните съчинения на Рудолф Щайнер.....	189

За това издание

Въпросите за дълбокия смисъл на живота и на човешката съдба са тясно свързани с основния въпрос: - Живеем ли само веднъж или нашето настоящо въплъщение вече е предхождано и ще бъде следвано от други въплъщения? Има ли по-дълбоки закономерности, които лежат в основата на човешката съдба или тя е следствие на редица външни фактори? -

Както се вижда от запитвания и многобройни нови публикации, понастоящем много хора приемат възгледите за прераждането като правилни за тях или поне не ги отричат. В това отношение е залегнало едно чувство, което мисловно не може да се обоснове. Едно такова обоснование, подходящо за днешното мислене беше дадено от Рудолф Щайнер (1861-1925) още в началото на нашето столетие, когато през 1903 година той публикува два трактата «Реинкарнация и карма» и «Как действа кармата» като «необходими представи от гледната точка на модерната природна наука». Други основоположни изложения има в неговите основни произведения «Теософия» (глава: Прераждане на духа и съдба) и «Въведение в тайната наука». Тези изложения и днес още могат да се третираат като най-доброто въведение в тази тема.

Фактите на повтарящият се земен живот на човека и произлизащите от това закономерности на съдбата принадлежат към най-съществените основни възгледи на антропософията. Какво значение дава Рудолф Щайнер на тези теми, се вижда от това, че в продължение на цялата му лекторска дейност той ги излагаше и разширяваше от все нови гледни точки. Кулминацията се достига през 1924 година, последната година от неговата творческа дейност, когато в повече от осемдесет лекции той изнася резултатите от своите духовнонаучни изследвания на кармическите взаимовръзки за членовете на Антропософското общество. Тези кармически разглеждания бяха публикувани в 6 тома в «Събрани съчинения на Рудолф Щайнер» и в поредицата «Рудолф Щайнер - джобни книги».

Първите четири тома съдържат държаните в Дорнах поредици от лекции, а в петия и в шестия том са събрани лекциите, държани в други градове. Лекциите са били предназначени за слушатели, които са били запознати с основните понятия на антропософията, които са развити в гореспомнатите произведения на Рудолф Щайнер. Това определя стила на неговите изложения. Понеже особено обхватната поредица на лекциите от Дорнах в томове от I до IV следва едно вътрешно изграждане и в първите лекции са дадени съществени основни положения за разбирането на следващите ги лекции, за изучаването им се препоръчва да се спази техния порядък.

ПЪРВА ЛЕКЦИЯ
Дорнах, 5 септември 1924 г.

Днес са събрани много приятели, които от Коледното събрание насам за първи път са тук и поради това се чувствам задължен, като въведение макар и с малко думи да обърна вниманието ви върху Коледното събрание. Чрез това Коледно събрание Антропософското общество трябваше да получи нов импулс, а именно онзи импулс, който трябва да стане негов собствен импулс, ако действително през него по достоен начин ще тече онзи живот, който чрез антропософията ще трябва да бъде вплътен в цивилизования живот на човечеството. От това Коледно събрание насам в Антропософското общество действително навлезе един езотеричен импулс. Досега това Антропософско общество беше, така да се каже, мястото за административно управление на антропософията. Още от самото начало антропософията беше онова, през което тече духовният живот, който от последната третина на 19-то столетие до днес е достъпен за човечеството. Обаче това антропософско движение трябва да се схваща така, че онова, което протича от него тук на Земята, е само външната изява на нещо, което става в духовния свят за развитието на човечеството. И който иска да бъде свързан с антропософското движение по един достоен начин, той трябва да се запознае също и с това, че духовните импулси важат и за самата област на Антропософското общество.

Какво значение има, мои мили приятели, ако човек общо взето теоретически вярва в един духовен свят? Да вярва човек теоретически в един духовен свят означава, да приема този духовен свят в мислите си. Обаче мислите на съвременните хора, макар и според тяхната първична природа да представляват най-духовното за днешния човек, са такива, че първо така, както са се развили като вътрешен дух на човека в течение на последните 4 до 5 столетия, те са годни да приемат само отнасящи се до материалното истини. И днес човечеството има един духовен живот в мисли, но общо взето като цивилизовано човечество то изпълва този духовен живот на мислите само с материално съдържание. Материално съдържание остава също и онова, което хората знаят теоретично за антропософията, докато се прибави действителната вътрешна, съзнателна сила на убеждението, че духовното е конкретна действителност, че навсякъде, където за външните човешки сетива живее материя, духът не само прониква и изпълва тази материя, но че в крайна сметка пред истинския човешки поглед всичко материално изчезва, когато той е в състояние през материята да проникне до духовното.

Но един такъв възглед трябва да бъде разпрострян също и върху всичко онова, което първоначално засяга самите нас. Нас ни засяга нашата принадлежност към Антропософското общество. За този съществуващ във външния сетивен свят факт, за тази наша принадлежност към Антропософското общество ние трябва да бъдем в състояние да признаем

съответстващата му духовност, духовното движение, което се разви в по-ново време в духовния свят и което ще продължава да съществува в земния живот, ако хората могат да му останат верни. То ще продължава иначе да съществува отвъд земния живот. То ще продължава да съществува свързано със земния живот, ако хората намерят в сърцата си силата да му останат верни.

Но че не само зад минералите, растенията, животните и човека се намира нещо духовно, а и че зад самото Антропософско общество, което външно принадлежи към майя, към илюзията, витае духовният първообраз на антропософското движение, това е същественото, което трябва да проникне като дълбока сила на убеждението в сърцето на всеки, който се посвети на антропософията. И това трябва да стане нещо реално в дейността и в работата на Антропософското общество. Аз често съм казвал, мои мили приятели, че за времето преди Коледното събрание трябва да се прави разлика между антропософското движение, за което винаги би трябвало да се казва същото както днес, и между Антропософското общество, което беше външно административно място за антропософския езотеризъм. От Коледа насам е друго. По времето на Коледа се наложи да се вземе трудното решение, дали самият аз трябва да стана председател на Антропософското общество. През всички предхождащи години от съществуването на Антропософското общество аз считах себе си като не свързан с администрацията учител по антропософските въпроси и в най-различните случаи строго спазвах това. Антропософското общество беше управлявано от други. Моята задача, моето задължение беше да се занимавам с антропософските въпроси, доколкото това изискваше някой отделен член или група от това общество.

В течение на тази лекция или пък по друг начин нашите приятели ще имат възможност да се научат да познават, какво означава по един действителен начин да осъществят на земното поле това, което днес иска да се изяви от духовния свят. И трябва да бъдат разбрани трудностите, които са свързани с това, когато, така да се каже, към това отношение спрямо духовния свят трябва да се прибави една външна администрация. И по времето на Коледа предстоеше евентуалността да бъдат отблъснати онези духовни същества, които ни дават антропософията, понеже външната администрация се свързва със самата езотерика, или пък да се получи нещо друго. Ето защо решението, което трябваше да бъде взето тогава, беше извънредно трудно. Защото беше напълно възможно, именно чрез едно такава решение да бъдат застрашени потоците духовен живот, които се бяха изливали към нас.

Въпреки всичко решението трябваше да бъде взето, защото предпоставките бяха такива, че от този момент нататък трябваше да настъпи противоположното на това, което преди малко охарактеризирах, ако антропософското дело трябваше да остане и по-нататък свързано с Антропософското общество. За бъдеще Антропософското общество трябва да бъде онова място, през което непосредствено да тече езотеричният

живот и самото то да действа езотерично, имайки съзнание за своята езотерична дейност.

Затова трябваше да бъде създадено езотеричното ръководство на Гьотеанума. За целта трябваше да се признае, че на това ръководство като цяло се пада една езотерична задача и че в бъдеще всичко, което ще тече през Антропософското общество, не ще е само антропософска субстанция, която трябва да се поеме, но освен това за в бъдеще антропософията ще бъде обучавана, антропософията ще бъде реализирана, т. е., антропософията ще действа във всички външни мероприятия.

За целта е необходимо признаването на онези реални сили, които трябва да свържат обединените в обществото отделни личности. Тези сили не могат да стоят под някаква програма или теза, обхванати чрез абстрактни правила. Единствено действителните човешки отношения могат да основат и да подържат в езотеричен смисъл Антропософското общество. Така за в бъдеще в най-широк смисъл всичко трябва да бъде основано върху действителните човешки отношения в конкретния, а не в абстрактния духовен живот. Трябва да бъдем само в състояние да схващаме този конкретен духовен живот и да го виждаме и в най-малките подробности на живота. Бих искал да приведа една много малка подробност. Когато приехме този импулс, ние решихме да дадем на всеки член една нова членска карта. Тъй като междувременно Антропософското общество нарасна до 12 хиляди членове, касаеше се сега да бъдат изготвени тези 12 хиляди членски карти и въпреки възражението, което мнозина повдигнаха, аз трябваше да се реша лично да подпиша всяка членска карта. Естествено това представлява работа от няколко седмици. Но какво означава тя? Тя не означава някакво своеволие, някаква външна административна мярка, а означава това, че моите очи са се спирали върху името на онзи, който получава членската карта. Това е едно човешко отношение, във всеки случай имащо първоначално малко съдържание, но то е едно човешко отношение.

Така се различават човешките отношения, които са факти, от това, което са чисти административни мерки, което се намира само в програмите и в параграфите. Нищо от това, което действително тече през антропософията, не трябва да стои в правилници и параграфи, а всичко трябва да бъде действителен живот. Само действителният живот може да приеме езотериката.

И така трябва да кажем, че от Коледното събрание насам антропософското дело и Антропософското общество не са вече различни неща, а те са станали едно. Да залегне това в съзнанието на всеки член, е това за което се касае.

Би трябвало да ви се стори, мои мили приятели, че това е нещо, което се разбира от само себе си. Но размислете само и ще откриете, че пълното изпълнение от сърце на това не е нещо самопонятно и че даже е много трудно човек да изпълнява това във всеки момент от своя живот.

Сега се касае за това, бих искал да кажа, първата ни действителна грижа да бъде тази: При тези условия ще тече ли по-нататък духовният живот през Антропософското общество, както той е текъл през антропософското движение?

Но това трябва да кажем сега, след като вече много месеци стояхме под въздействията на Коледното събрание, след като сме положили усилия да останем верни на това, което беше замислено с духовното полагане на основния камък на Антропософското общество, това трябва да си кажем: Онова, което е текло от години насам, продължава сега да тече още по-изобилно. И можем също да кажем, че навсякъде, където протече езотеричното течение, което от Коледното събрание насам протича през всяка антропософска работа, навсякъде където съществува именно това езотерично течение, сърцата се отвориха още повече.

Разберете с вашите сърца, мои мили приятели, цялото значение на тези думи, както аз трябва да ги изкажа от опитността на последните месеци! Едно такова разбиране ще допринесе в бъдеще да бъде създадена онази истинска почва за духовния основен камък, който положихме през време на Коледното събрание за Антропософското общество.

Сега аз достигнах до това, което в тази уводна лекция днес трябва да насочи ориентиращо вниманието върху онова, което ще имам да ви кажа през следващите дни; да насочи вниманието върху това, как всъщност в този сериозен момент антропософското движение се връща обратно към своя зародиш. Когато в началото на столетието от лоното на Теософското общество бе основано Антропософското общество в Берлин, стана нещо твърде особено. През времето на основаването на Антропософското общество, т. е. на германската секция на Теософското общество, аз държах лекции върху «Антропософията» в Берлин. С това в моята дейност предварително бе отпечатан онзи импулс, който по-късно се прояви в антропософското движение.

Но има още нещо, за което искам да припомня днес. Първото, което съобщих тогава на един много малък кръг, носеше заглавието за няколко лекции «Практически упражнения за кармата». Тогава аз срещнах най-жива съпротива срещу осъществяването на това намерение. И може би най-старият член на Антропософското общество, който за наша голяма радост днес отново е тук - господин Гюнтер Вагнер, когото бих искал най-сърдечно да поздравя като един вид сеньор на Антропософското общество, - може би господин Вагнер си спомня, колко голяма беше тогава съпротивата срещу много неща, които аз още отначалото исках да внедря в антропософското движение. Тези лекции не можах да бъдат изнесени. Не можахме да развием онази езотерика срещу теченията, които произхождаха от теософското движение, не можахме да развием онази езотерика, която действително открито и безпристрастно говори за това, което всъщност винаги беше налице теоретически.

От Коледното събрание насам тук в тази зала и на различни други места, където трябваше да говоря, по един открит начин се говори за конкретното

действие на човешката карма в историческите явления и при отделния човек. И определен брой наши антропософи днес са осведомени, как са протекли различни земни съществувания на важни личности, как се е изградила кармата на Антропософското общество и кармата на свързаните с нея личности. От Коледното събрание насам върху тези неща се говори напълно екзотерично, открито. От Коледното събрание насам нашите цикли са публични, те са достъпни за всеки, който проявява интерес към тях. Така ние сме едно езотерично и същевременно едно напълно отворено общество.

С това в известен смисъл се връщаме към изходната точка. Това, което днес трябва да стане действителност, тогава беше намерение. Тъй като от Коледното събрание насам много от нашите приятели се намират за първи път тук, в следващите дни аз ще разгледам пред вас въпроса за кармата. За целта днес ще си позволя само да дам един вид увод, като говоря за онези неща, за които се загатва макар и под формата на очерк в «Съобщения» от тази седмица.

От нашата антропософска литература вече може да се види, че за постигане на онези познания, които в духовния свят се отнасят за фактите и съществата на този свят, за изследването на тези факти е необходимо развитието на човешкото съзнание. Ние ще чуем, как този духовен свят, изследван чрез развитието на човешкото съзнание, става след това разбираем за безпристрастния, здрав човешки ум. Това винаги трябва да се има предвид. За изследването на духовния свят са необходими други състояния на съзнанието; за схващането, за разбирането на това, което изнася духовният изследовател, се изисква само здравето човешко чувство, здравият човешки ум, който трябва да се развие действително безпристрастно.

Когато казваме това, ние се натъкваме обаче на ожесточената съпротива в мисловния живот на нашето съвремие. Когато веднъж изказах в Берлин същото нещо, което сега казах тук, тогава излезе една благосклонна статия по повод моята публична лекция, държана пред голям брой слушатели. Тази статия казваше: - Господин Щайнер каза, че здравият човешки разум може да разбере това, което се изследва в духовните светове. Обаче цялото развитие на по-новото време ни учи, че онзи ум, който е здрав, не разбира нищо от свръхсетивното и че онзи ум, който разбира нещо от свръхсетивното, той несъмнено не е здрав. - Би трябвало да кажем, че в известно отношение този е общият възглед на образованите хора на нашата епоха. Ако преведем казаното в горепосочената статия на ясен немски език, то означава: Ако човек не е побъркан, той не разбира нищо от свръхсетивния свят, ако разбира, тогава той несъмнено е побъркан! Това е същото нещо, само че казано по един по ясен начин.

Ето защо наистина трябва да разберем, доколко здравият човешки разум може да разбере резултатите от духовното изследване, които се постигат чрез развитието на други състояния на съзнанието. От столетия насам ние въоръжаваме нашите сетива с външни лабораторни инструменти, с телескоп, с микроскоп. Също и духовният изследовател въоръжава своите

външни сетива с това, което той сам развива в своята душа. Изследването на природата се е насочило навън, служи си с външните инструменти. Духовното обучение се насочва навътре, служи си с вътрешните инструменти, които душата развива при един правилен душевен живот.

Днес като въведение бих искал да ви представя развитието на други състояния на съзнанието, като първоначално само съпоставя обикновените състояния на съзнанието на съвременното човечество с онези състояния на съзнанието, които са съществували някога не в исторически, но в предисторически първични състояния от развитието на човечеството.

Днес човекът живее в три състояния на съзнанието, от които всъщност само едното се счита от него като източник на познания: Той живее в състоянията на обикновената будност, в състоянието на сънуващото съзнание и в състоянието на спящото съзнание без сънища.

В обикновеното съзнание, в будното съзнание, ние заставаме срещу външния свят така, че всичко, което можем да обхванем със сетивата, го приемаме за действителност и го оставяме да действа върху нас, схващаме го с нашия свързан с мозъка ум или най-малкото със свързания с човека ум, образуваме си представи, понятия, също и чувства за това, което сетивата възприемат. След това вътре в това будно съзнание ние обхващаме в определени граници нашия собствен вътрешен живот. И чрез всякакъв вид разсъждения, развитие на идеи ние стигаме дотам, да признаем нещо свръхсетивно, намиращо се над този сетивен свят. Не е необходимо понататък да описвам това състояние на съзнанието, то е познато на всеки един като нещо, което той всъщност признава като необходимо за неговия познавателен и волев живот на Земята.

Сънуващото съзнание е за съвременния човек едно неясно, сумрачно съзнание. При сънуващото съзнание човекът вижда това, което се намира във външния свят, в едно символично преобразуване, за което той не винаги има съзнание. Ние лежим сутрин в леглото още в състояние на събуждане, така че не гледаме с нашите напълно отворени очи изгряващото Слънце, но на замъгления още поглед се открива слънчевата светлина проникваща през прозореца. Човекът е отделен още като с едно тънко було от това, което той иначе обгръща в рязко очертани сетивни възприятия, в рязко очертани сетивни усещания. Все още сънувайки, душата се изпълва с представа за могъщ огън. Силният огън, който човекът сънува, е символ за това, което при изгрева на Слънцето свети върху не напълно затворените очи.

Или пък човек сънува, че минава през алея бели камъни, които ограничават един път. Той идва при един от камъните; намира, че този камък е разрушен от горната страна чрез някое природно явление или чрез хората. След това се събужда: Чувства, че го боли зъб и открива, че този зъб е повреден. Двата реда зъби са символизиращи в това, което човекът вижда на сън; той вижда повредения зъб в символа на разрушения камък.

Ние сънуваме, че се намираме в прекалено затоплена стая, където не се чувстваме добре. Събуждаме се: Сърцето ни бие силно, пулсът ни е

ускорен. Загряването от движението на сърцето и ускореният пулс се символизират чрез затоплената стая. Вътрешни и външни състояния се представят чрез символи в съня ни; спомените от дневния живот, преобразени по най-различен начин, се развиват в цели драми и изпълват човека. Той не винаги знае, как нещата се развиват в чудесния свят на неговия душевен живот. И често пъти човекът изпада в една лека самоизмама именно по отношение на този живот на сънищата, който може да проникне също и в будния живот, когато съзнанието по някакъв начин е замъглено.

Един природоизследовател минава покрай една книжарница. Той вижда една книга за света на нисшите животни, една книга, която винаги извънредно много го е интересувала, та нали той е природоизследовател. Но сега, въпреки че заглавието показва, че вътре се намира нещо извънредно интересно за един природоизследовател, това никак не го интересува, а внезапно, гледайки това, което винаги до най-висока степен е считал за интересно, той чува в далечината латерна да изпълнява една някога позната му мелодия, която той е бил забравил. Цялото му внимание се насочва към тази мелодия. Представете си: Природоизследователят гледа заглавието на една книга за естествената наука. Но вниманието му не се спира върху това, а го обвързва свиренето на една далечна латерна, която иначе съвсем не би чул. Какво се е случило? Преди 40 години, когато е бил още съвсем млад, за първи път в своя живот той е танцувал със своята първа партньорка под звуците на същата мелодия, която сега латерната изпълнява! Мелодията на латерната, която не е чувал от 40 години насам, му припомня за това събитие. Природоизследователят е бил буден, и затова си е спомнил приблизително точно за тези неща.

Мистикът често пъти стига дотам, вътрешно така да преобрази дадено събитие, че то да се превърне в нещо съвършено различно. Именно онзи, който с цялата си вътрешна съвестност пристъпва към изследването на духовния живот, трябва съвсем точно да може да държи пред погледа си също и всичко онова, което се явява като самоизмама и като илюзия в човешкия душевен живот. Когато се задълбочава в душевния живот, човек много лесно може да повярва, че е намерил един вътрешен път към този или онзи духовен факт. Всъщност в съзнанието си той има само един преобразен спомен от мелодията на една латерна. Този живот на сънищата е нещо чудесно, нещо величествено, но той може да бъде разбран правилно от човека, само когато той застане пред явленията на човешкия живот действително развит в духовно отношение.

И когато разглеждаме живота на дълбокия сън без сънуване, при днешното обикновено съзнание на човек не му остава нищо друго от този дълбок сън, освен споменът, че между заспиването и събуждането е минало известно време. Всичко останало той трябва да изживява с помощта на своето будно съзнание. Едно общо смътно чувство, че човек е спал между момента на заспиването и събуждането е всичко, което оставя сънят без сънуване.

Все пак днес ние действително имаме тези три състояния на съзнанието - будното съзнание, сънуващото съзнание и съзнанието в съня без сънуване. Ако обаче се върнем назад в прадревни времена от човешкото развитие - както казах, не в исторически, а в предисторически времена, в които може да се проникне само със средствата на духовното изследване, за които през следващите дни ще говорим тук, - тогава ние ще намерим също три състояния на човешкото съзнание, но от съвсем друг вид. Онова, което ние изживяваме днес в будното дневно съзнание, хората не са го изживявали тогава, а в прадревни времена от човешкото развитие вместо ясно очертани твърди форми на материалните неща, е имало същества с неясно очертани физически граници.

В онези прадревни времена един човек, който би видял всички вас тук, така както седите, не би виждал тези резки контури, които ограничават днес вашето човешко същество, не би ги видял така като линия, както се виждат днес, а за обикновеното будно съзнание формите биха били размити, с неясни граници; а това, което днес хората така ясно виждат и което тогава би било по-неясно, навсякъде би било проникнато от една духовна светлина, от духовен блясък, духовно сияние, духовно блестяне с преливащи цветове, с една дума от една аура, която би се простирала далеч извън това, което днес хората виждат като човешка форма. За един такъв човек всички вие, които седите тук, бихте показали вашите преливащи едни в други аури. Такъв един древен човек би гледал в тези преливащи в различни цветове, блестящи, светещи, блещукащи аури на душите, които биха били пред него. Тогавашните хора все още са могли да виждат душата на другите, защото човекът живееше в атмосферата на душевно-духовното.

Ако ми позволите да употребя едно сравнение: Когато след един ведър, сух ден днес вървим вечерно време по улиците, виждаме как уличните лампи ни показват резките контури на границата на светлините си. Ако обаче вървим по улиците през някоя мъглива нощ, същите улични лампи показват около себе си всякакви цветни форми, които днешната физика съвършено погрешно разбира, като ги счита за субективни явления, които в действителност са онова от същността на тези светлини, което се изживява от минаващия през водния елемент на мъглата човек. Древните хора вървяха през елемента на душевно-духовното; те виждаха аури, които не бяха нещо субективно, а като нещо обективно принадлежаха на човешките същества, на човека. Това за тях беше едното състояние на съзнанието.

Освен него, те имаха едно състояние на съзнанието, което се прибавяше към първото, както при нас изпълненият със сънища сън се прибавя към будното състояние, което обаче не беше като нашето днешно състояние на сънуване, но което виждаше около него да изчезва всичко, което е сетивно. При сънуването сетивните впечатления се превръщат за нас в символи: Слънчевата светлина се превръща в бушуващ огън, вътрешните редове на зъбите се превръщат в две редици крайпътни камъни и т.н.. Сънищата, които са израз на възпоминания, се превръщат в земни или одухотворени

драми. Физическият свят е винаги налице; той остава също както и светът на спомените. За онзи, който имаше съзнанието от древните времена на човешкото развитие - ние ще видим, че всички ние сме били такива в онези времена, понеже всички, които седят тук, са живели някога в миналите земни съществувания, - за такъв човек нещата стояха различно. Когато през деня слънчевите лъчи отслабваха, той виждаше не символи на физическите неща, а физическите неща изчезваха пред неговия поглед. Дървото, което стоеше пред него изчезваше; то се превръщаше в нещо духовно - приказките за духовете на дърветата не са нещо измислено от народната фантазия, измислена е само тяхната интерпретация от плуващата в заблуждения фантазия на учените, - на мястото на дървото се явяваше духът, който му принадлежеше. И тези духове - духът на дървото, духът на планината, духът на скалата - бяха тези, които насочваха погледа по-нататък в онзи свят, в който човекът се намира между смъртта и едно ново раждане, където той се намира между духовните факти, също както на Земята се намира между физическите факти; където той се намира между духовните същества, както тук на Земята се намира между физическите същества. Това беше второто състояние на съзнанието. Ние скоро ще видим, как нашето обикновено сънуващо съзнание при един днешен човек, който се стреми към духовното съзнание, също може да се превърне в онова предишно състояние на съзнанието.

Съществуваше също и едно трето състояние на съзнанието. Естествено и през онези древни времена хората спяха. Но когато се събуждаха, те имаха не само смътния спомен, че е минало определено време, или едно тъпо усещане за нещо преживяно, а когато се събуждаха, те имаха един ясен спомен за това, което бяха изживели по време на съня. И именно от този сън идваха впечатленията от минали земни съществувания, свързани със съдбата на човека, с познанието, с прозирането на кармата.

Така днешният човек има будно съзнание, сънуващо съзнание и лишено от сънища съзнание (трансово съзнание). Едно древно човечество също е имало три състояния на съзнанието: съзнание за пропитата от духа действителност, проглеждащо в духовния свят съзнание, съзнание за прозиране на кармата. При древно човечество това беше по същество един вид сумрачно вечерно съзнание.

Това сумрачно вечерно съзнание е преминало, угаснало е в развитието на човечеството. Сега в човечеството трябва да настъпи едно утринно зазоряващо съзнание. Днешното духовно изследване се намира вече в това съзнание. И човекът трябва да дойде в състояние да гледа дървото, скалата, извора, планината, звездите и чрез усилването на неговите собствени душевни сили да стигне дотам, от всеки физически предмет да му се яви намиращият се зад него духовен факт или намиращото се зад него духовно същество.

Една точна наука, едно точно познание може да доведе дотам - за което хората днес се подиграват като на някаква лудост, - действително познаващият да гледа дървото, дървото да изчезва пред неговия поглед,

оставяйки пространството свободно, въпреки че то представлява материалното и пред него да застане духовната същност на дървото. Както слънчевата светлина свети за нашите очи, идвайки отразена от всички външни физически същества, така човечеството ще стигне дотам - и антропософията изпреварва това положение, - да вижда, че духовната същност на Слънцето, която тече през света и го изпълва с живот, живее също във всички физически същества. Както физическата светлина се отразява в нашето физическо око, така от всяко земно същество в нашето душевно око може да се отрази като един факт божествено-духовната слънчева същност, която прониква всичко. И както сега човекът казва: - Розата е червена - и в основата на това стои фактът, че розата му връща дара, който той е получила от физическо-етерната слънчева същност, така той ще може тогава да каже: - Розата ми връща онова, което тя получава от духовно-душевната същност на Слънцето, която на вълни протича и прониква през света. -

Човекът отново ще се вживее в една духовна атмосфера, ще знае, че с неговото собствено същество той се корени в тази духовна атмосфера. Тогава обаче ще му стане ясно, как в това сънуващо съзнание, което отначало може да предава само хаотичното символизиране на външния сетивен живот, се намират откровенията на един духовен свят, през който минаваме между смъртта и едно ново раждане; на него ще му стане ясно, как в живота на дълбокия сън без сънуване в нас тече и живее като действителна връзка на силите това, което после след събуждането ни кара да отидем при това, с което се изприда нашата съдба, нашата карма. Това, което въпреки нашата свобода ние изпитваме като наша съдба през време на дневния живот, то се изприда и изтъква през време на нашия сънен живот там, където с нашето душевно-духовно същество, намиращо се вън от физическото и етерното тяло, водим един живот с божествени духове, също и с онези божествени духове, които пренасят резултатите от минали земни съществувания в настоящето земно съществуване. И онзи, който благодарение на съответните душевни сили успява да вникне в лишения от сънища сън, той ще открие там кармическите взаимовръзки. Обаче само чрез това историческият живот на човечеството също придобива смисъл. Този исторически живот е изтъкан от това, което хората пренасят от минали епохи в новите епохи, минавайки през живота между смъртта и едно ново раждане. Когато насочим поглед към една личност на съвременността или иначе във времето, ние разбираме тази личност едва тогава, когато разберем нейните минали земни съществувания.

През следващите дни ще говорим именно за онова изследване, което при историческите личности, а и при всекидневния живот води от настоящия живот или от някой друг живот в минали земни съществувания.

ВТОРА ЛЕКЦИЯ
Дорнах, 7 септември 1924 г.

Завчера аз говорих за това, че теоретическото обяснение на кармата и на повтарящите се земни съществувания трябва да остане само нещо неживо, ако не въведем действително ориентираното в тази насока разглеждане, също и в практическото схващане за живота, т. е. ако не разглеждаме самия живот в смисъла на кармата и на повтарящите се земни съществувания. Разглеждането, което имаме предвид обаче, трябва да бъде извършено с най-голяма сериозност.

Защото вече можем да кажем: - Изкушението на хората да си съставят идеи за всевъзможни кармически връзки, за всевъзможни неща, които са свързани с повтарящите се земни съществувания, това изкушение е твърде голямо и източникът на илюзии в тази област е извънредно голям. - И в тази насока ние действително можем да предприемем едно изследване, само когато духовният свят в известен смисъл е вече отворен за изследователя, благодарение на неговото душевно развитие.

Тогава именно при такива изследвания слушателите ще претендират да имат онези убедителни основания, които могат да следват от всичко онова, което иначе се явява на бял ден в течение на едно такова изследване. Човек не би трябвало всъщност да има някакво доверие в онзи, който направо започва да говори върху повтарящите се земни съществувания, а това, което се извлича от такива окултни дълбини, трябва да бъде потвърдено, когато първо съществува нещо друго, което дава основание за доверие.

Аз считам, че в течение на 23, 24 години, през които бе развита и разпространявана антропософията, е натрупан достатъчно окултен материал, така че днес могат да бъдат изложени резултати също и от това смело изследване на кармата и на повтарящите се земни съществувания пред онези слушатели, които вече имат доверие, изградено в течение на времето от разкриването на други области на духовния живот. В момента обаче тук седят мнозина, които са отскоро в обществото. Но в развитието на обществото не е възможно, заради новодошлите винаги да се започва отначало. Днес с голяма радост и задоволство констатираме, че именно при този максимално посетен курс тук се намират също и голям брой от най-старите антропософски приятели, антропософи, които са съзживели почти цялото антропософско развитие. И в течение на времето трябва да бъдат създадени възможности, да бъдат запознати с това, което е развито досега в Антропософското общество тези, които се намират отскоро в него.

Аз трябва да кажа това предварително, защото разглежданията, които ще направя днес като изходна точка за някои изказвания, които ще следват в идващите лекции, ще бъдат дадени повече като съобщения, понеже в тях се намират някои неща, които наистина ще изглеждат като една дързост. Но, мои мили приятели, човешкият живот се проявява в неговата истинска светлина едва когато го обгърнем с поглед според неговата действителност, като преминаващ през повтарящи се земни съществувания. Само че

изследването, сериозното, осъзнаващо своята отговорност изследване в тази област съвсем не е леко. Защото резултатите, които се получават в тази област, всъщност по определен начин противоречат на представите, които хората обикновено си съставят.

Когато някой разглежда един човешки живот със съдържанието на неговата съдба вниманието му е привлечено от онези удари на съдбата, които са свързани с това, което е външна професия, или вътрешно призвание, или със социалното положение и др. п.. По отношение съдържанието на неговия земен живот един човек лесно се явява с качествата, които съвсем не е нужно да бъдат само външни, а те могат да бъдат израз и на вътрешната му душевна същност; но разглеждани в онези дълбочини, в които повтарящите се земни съществувания трябва да бъдат разглеждани, е необходимо да се абстрахираме от много неща, които предават външния облик на съдбата на даден човек в един земен живот.

Така именно ние не трябва да се представяме, че външната професия или вътрешното призвание имат голямо значение за преминаващата през различните земни съществувания карма. Нека само си представим, как дори една относително външно охарактеризирана професия - да речем професията на един чиновник или нещо подобно - е свързана също външно със съдбата на един човек. Обаче това, което охарактеризираме, изхождайки от тази външна професия, не е нужно да има някакво значение за истинските кармически, за истинските съдбовни връзки. Същото се отнася и за вътрешното призвание. Колко лесно при един музикант сме склонни да мислим, че в миналия му живот, или най-малкото в някой от миналите му животи той също е бил музикант, ако ли не музикант, то някакъв човек на изкуството. Но когато действително изследваме нещата, виждаме, че то съвсем не винаги е така, а се случва даже много рядко. Защото протичащата карма, протичащата нишка на съдбата се намира много повече във вътрешността на човека и малко иска да знае за външна и вътрешна професия. Напротив тя иска да знае повече за вътрешните душевни сили и способности, и за душевните съпротивления, за моралните връзки, които в крайна сметка могат да се проявят във всяка външна и вътрешна професия.

Това обаче прави изследването на кармата, изследването на нишката на съдбата да налага като необходимост, да насочим нашето внимание върху обстоятелства в живота на един човек, които понякога изглеждат даже второстепенни, незначителни. Аз постоянно трябва да споменавам един факт, който срещнах в живота.

Трябваше да проуча кармическите връзки на един човек, който имаше в живота някои особености, които в живота имаше своята задача, именно своята професия. Обаче от всичко това, което той вършеше в своята професия, което вършеше например като приятел на хората и други подобни, от всичко това за интуитивния поглед не се получи никакво указание за неговите минали земни съществувания. Не че всичко това не е имало връзка с миналите му земни съществувания; но за изследователския

поглед не се получи никакво указание. От наблюдението на тези следващи от професията или от приятелството с хората факти, не можеше да се проникне до самите минали земни съществувания. Напротив, много любопитно е, че при тази личност се получи нещо именно от една второстепенна особеност на живота му. Той трябваше да изнася лекции и винаги преди да започне изнасянето на своите лекции трябваше съвсем по навик да извади носната си кърпа и да си изчисти носа. Аз често съм слушал неговите лекции и никога не съм виждал нещо друго, освен това, че преди да започне да говори, да говори свързано, той изваждаше носната си кърпа и си избърсваше носа. Той не вършеше това в разговор, а винаги, когато беше принуден да говори за свързани неща. Това даде една картина, от която се излъчи способността да се погледне в неговите минали съществувания на Земята.

Привеждам това като един особено гротесков пример. Примерите не са винаги така гротескни. Но човек трябва да има именно способността да обгръща с поглед цялостната личност, когато по един валиден начин иска да разглежда кармата. Виждате ли например за един по-дълбок поглед фактът, че някой има определена професия, е повече или по-малко нещо, което идва от възпитанието и т. н.. Напротив, вече е свързано с вътрешната духовна конфигурация на един човек, когато той съвсем не може да постъпи по друг начин, освен преди да започне да говори да извади носната си кърпа и да си избърши носа. Това е много по-тясно свързано със същността на човека. Но това е един радикален, краен пример. Нещата не винаги се представят така. С това аз бих искал да извикам представата, че по правило за изследването на кармата не ни ползва нищо от това, което лежи на повърхността на живота на един човек, че ние трябва да се спрем на някои интимни неща, но не да си ги измислим, а да ги открием в живота.

След като казах това като един вид предговор, бих искал сега да започна открито с това, което имам да кажа, естествено с всички резерви, които трябва да съществуват в един такъв случай, именно с резервата, че всеки може да вярва или да не вярва това, което имам да кажа, но също и с увереността, че в основата на нещата, които искам да обясня, лежи най-дълбоката сериозност на духовнонаучното изследване.

Такива неща също не се явяват, когато към изследването се пристъпва с намерението да се изследва така, както това върши един днешен лабораторен изследовател; а изследванията върху кармата трябва сами да изникнат по определен начин от самата карма. Аз трябваше да спомена това в края на новото издание на моята книга "Теософия" поради причината, че между някои странни изисквания, които ми бяха поставени в течение на живота, е също и това, че аз трябвало да се поставя на разположение на някои психологически лаборатории, за да могат хората да проучат, дали нещата, които аз казвам за духовната наука, са основани. Това е също така смешно, както ако някой изнесе математически резултати и хората не изпитват тези математически резултати, а изискат от него да се изследва в

някоя лаборатория, за да могат чрез това да установят, дали той е истински математик или не е.

Но такива смешни неща днес са ученост, те сериозно се изискват. Че при такива опити не може да излезе нищо се разбира от само себе си, това аз изрично споменах в края на новото издание на моята «Геософия» и споменах също, че всички пътища, които могат да доведат до такива неща - до изследването на един конкретен окултен резултат, - трябва сами да бъдат подготвени по духовно-свръхсетивен начин.

Веднъж ми се представи случай да срещна един модерен лекар, който беше много известен и като писател, и когото аз много ценях. В този случай аз споменавам кармическите подробности, които доведоха до съответното изследване. Това изследване беше правено продължително време и бе приключено едва през последните седмици и сега се представя в такава форма, че - когато някой е един съвестен човек, - той говори за него. Аз споменавам подробности, за да можете да видите някои неща - естествено не всичко - и да разберете, как са свързани нещата.

Аз познах един такъв модерен лекар, а именно така, че когато се запознах с него, той беше заедно с една друга личност. Тази друга личност я познавах много точно от по-дълго време; тя винаги ми правеше, не бих искал да кажа, едно дълбоко, но все пак основно впечатление. Едно основно впечатление поради това, че тази личност извънредно много обичаше да бъде заедно с други хора, които нашироко се занимаваха точно с един външно схващан окултизъм. Тази личност също извънредно охотно разказваше за това, как много от нейните познати се изказват върху всякакви окултни въпроси, а именно също и върху неща, които са окултно свързани с това, към което днешният човек на изкуството трябва да се стреми като лирик, като епик, като драматург. Тази личност беше обкръжена от една, бих искал да кажа, морална аура. Аз употребявам думата «морална» за всичко, което е свързано с душевните качества подчинени на волята. В присъствието на тази личност, която всъщност посещавах, аз срещнах сега другия, чийто писателски път и лекарска дейност познавах и много ценях. И това, което се случи през време на това посещение, действително остави дълбоко впечатление, което ме подбуди да приема цялото в областта на духовното изследване.

Тогава се получи нещо твърде странно. От онова, което можах да науча, виждайки заедно двете личности и от впечатлението, което ми направи тази друга личност, чийто писателски път и лекарска дейност аз отдавна познавах и ценях и която за първи път видях външно, чрез всичко това аз получих силата, първо да изследвам не тази личност, с която сега се запознах, по отношение на нейните кармически и жизнени връзки, но тя някак си хвърляше светлина върху другия, когото отдавна познавах. Оказа, че другият е живял в древен Египет не в неговия последен, но в един по-преден земен живот, и особеното е, че той е бил мумифициран в древен Египет, бил е балсамиран като мумия.

Скоро установих, че тази мумия още съществува. Аз някъде я видях по-късно, много по-късно. Първоначално това беше изходната точка. Но когато чрез тази личност, която аз отдавна познавах, веднъж беше запалено изследването, то някак си хвърли своите лъчи по-нататък и се получи възможността сега да изследвам съдбовните връзки на новия ми познат. И тогава се получи следното:

Докато иначе много лесно се намира връзката между сегашния земен живот на даден човек и неговия последен минал живот, тук интуицията ме отведе далече в древен Египет и представи пред душевното зрение един вожд в Египет, който доста задълбочено бе въведен в древното египетско посвещение, но като посветен беше стигнал до упадък. В течение на своя живот той беше започнал да не взема твърде сериозно посвещението, даже се отнасяше към това посвещение с известна подигравка. Обаче вождът имаше един прислужник, който беше извънредно сериозен. Естествено прислужникът не беше посветен, но и двамата имаха задачата да балсамират мумии и за целта трябваше отдалече да се снабдяват с необходимите вещества.

Работата по балсамирането на мумиите в древен Египет беше извънредно сложна и изискваше дълбоки познания за човешкото същество, за човешкото тяло. А от тези, които редовно балсамираха мумии, също се изискваха дълбоки познания и за човешката душа. Вождът, който беше посветен, постепенно достигна до един вид лекомислие, до един вид непристойност по отношение на своята професия. Стана така, че той постепенно, както би се казало на езика на мистериите, издаде онези неща, които беше научил чрез един вид посвещение, на своя прислужник, който се прояви като човек, който постепенно по-добре разбра съдържанието на посвещението от посветения. И така този прислужник стана балсамьор на мумии, докато другият не си гледаше работата, но разбира се, запази за себе си всичко, което беше свързано с общественото му положение и със социалния му ранг. Този другият постепенно започна съвсем да не участва в професията, но всичко, което беше свързано с общественото му положение запазваше само за себе си. Постепенно той престана да се ползва с уважението на околните и се заплете в различни жизвени конфликти. Обаче прислужникът, който чрез работа се издигна постепенно до едно много сериозно отношение към живота, по един конгениален начин беше обхванат от един вид посвещение, което не беше едно действително посвещение, но живееше така инстинктивно в него. И под ръководството и сътрудничеството на тези двама хора беше балсамирана цяла редица мумии.

Времето измина. Двете личности минаха през вратата на смъртта, изпитаха онези изживявания, за които бих искал да говоря следващия път, които в свръхсетивния свят са свързани с развитието на кармата, на съдбата и след това, и двамата се преродиха в римско време, а именно около основаването на господството на римските императори - по времето на Август; не точно, но през времето на неговото царуване.

Както казах, това е едно съвместно изследване, което е също така точно, както може да бъде точно едно изследване в областта на физиката или на химията. Аз не бих говорил за тези неща, ако от седмици насам не би била дадена възможността да говоря върху тях точно по този начин. Сега този, който е бил вожд през време на древния Египет и постепенно беше станал един лекомислен посветен, след като беше минал през вратата на смъртта почувства това като едно извънредно горчиво земно изпитание с всички последствия на едно такова чувство, на едно горчиво земно изпитание – ние го намираме отново като дъщеря на Август на име Юлия, която се омъжва за доведения син на Август, на име Тиберий и води един живот, който естествено пред нейните очи се явява като оправдан, но сред тогавашното римско общество беше считан за толкова неморален, че тя беше изпратена в изгнание. Другият, прислужникът, който чрез труд се беше издигнал почти до степента на посветен, но сам се издигна отдолу нагоре, се прероди в това време в лицето на римския писател Тит Ливий.

Интересното е, как Тит Ливий започва да пише история. Той беше балсамирал цяла редица от мумии в древен Египет. Душите, които бяха в телата на тези мумии, бяха се вълпътели като римляни именно в 7-те римски царе - защото тези 7 римски царе са съществували. Времето, когато тези двамата са живели в Египет, вождът и прислужникът, принадлежи на една много стара египетска епоха. И по силата на определен закон, който важи именно за прераждането на души, чиито тела са били мумифицирани, тези души скоро бяха призвани на Земята. Обаче кармическата връзка на прислужника на вожд, за който аз говоря, с тези души, чиито тела той беше балсамирал, е толкова интимна, толкова вътрешна, че той трябваше да пише именно история за тях - естествено той трябваше да включи в тази история и друго, което не беше свързано с балсамирането, - но той трябваше да напише именно историята на онези хора, които беше балсамирал. Така Тит Ливий стана историк.

Сега аз бих желал само, колкото е възможно по-голям брой от вас, като знаят вече това, да вземат в ръцете си историята на Тит Ливий със знанието, което се получава тук от кармическите взаимовръзки и да оставят да им въздейства стилът на Тит Ливий. Те ще видят, че това, което в стила на Тит Ливий се проявява като странно човешки проникващо и убедително, и същевременно клонящо към мита, се стреми към онова човешко познание, което може да добие само един балсамьор. До такава връзка ние стигаме едва тогава, когато извършим такива изследвания. Но тогава се получава именно това, което внезапно разпръсва светлина. Ние трудно можем да си представим произхода на стила на Тит Ливий, този забележителен стил, който също и като историк балсамира хората, които описва - защото такъв е в крайна сметка този стил. Ние трудно можем да си създадем представа за произхода на този стил. Когато насочим вниманието си върху такива връзки, се хвърля светлина върху този стил.

А сега, виждате ли, ние отново срещаме двете личности преродени като Юлия и като Тит Ливий. И като Юлия и Тит Ливий те отново минават през

вратата на смъртта. Всичко, което едната душа беше изживяла - да бъде всъщност почти един вид посветен, но да пропилее тази посветеност в лекомислие и непристойност, горчивината на последиците от това в живота между смъртта и едно ново раждане, след това прероден като Юлия да изпита онази особена съдба на тази жена - прочетете това в историята, - всичко това произведе за следващия живот, който последва след живота като Юлия между смъртта и едно ново раждане, една силна антипатия против въплъщението като Юлия, която антипатия се универсализира по един странен начин. Ние можем чрез интуицията да намерим тази индивидуалност в живота между смъртта и едно ново раждане в такова състояние, като че тя постоянно вика: - Ах, никога да не бях станала жена, защото до това битие на жена ме доведе онова, което някога извърших в древен Египет!

Ние можем по-нататък да проследим тези индивидуалности. Тогава стигаме до Средновековието: Там отново намираме Тит Ливий като жизнерадостен поет в средата на Средновековието. Ние се учудваме, че го намираме като такъв, защото външните професии съвсем не са свързани една с друга. Обаче най-големите изненади, които човек може да срещне, са именно онези, които се получават от разглеждането на произлизащите едно от друго земни съществувания. Ние намираме римския историк - с онзи стил, произлязъл от познаването на човешкото същество благодарение на мумифицирането, - ние намираме този римски историк в по-нататъшното развитие на този стил, който има голяма лекота и който сега беше издигнат до лирическата лекота; намираме Тит Ливий отново прероден като Валтер фон дер Фогелвайде.

Валтер фон дер Фогелвайде, който пребивава в Тирол, където има някои покровители. Между тях има един покровител, който е твърде странен човек. Един човек, който е на «ти» с всевъзможни алхимици, каквито тогава имаше цели дузини в Тирол, който беше владетел на замък, който обаче се движеше навсякъде безделничейки между алхимиците, но при това изпита и научи извънредно много неща. Именно от това скитане между алхимиците той получи импулса, - както това се случи по същия начин по-късно и с Парацелзий, - интензивно да следи всичко окултно. Той придоби извънредно силно окултно чувство и разбиране, и благодарение на това стигна до положението да намери в Тирол това, което всъщност тогава беше познато също като нещо легендарно, а именно замъка, планинския замък, скалния замък, който иначе никой друг не би познал, понеже се състоеше само още от скали - този замък беше образуван от скали, имащи вътре една кухня, - замъка на царя на джуджетата Лаурин. Демоническата природа на местността, където се намираше замъкът на царя на джуджетата Лаурин направи извънредно силно впечатление на тази личност. Така че в тази личност са съединени странни неща: Посвещение доведено до лекомислие, дълбока неприязън от това, че някога е бил жена, вкарана в римската безнравственост и същевременно в римското лицемерие към нравите, и интимно но външно познание на някакъв вид алхимически

въпроси; това познание разширено до едно свободно чувстване и разбиране на демоничната природата и въобще на духовното в цялата природа. И макар това да не се намира в биографията на Валтер - Валтер фон дер Фогелвайде и този човек се срещаха тогава много често. Валтер фон дер Фогелвайде изпита известен подтик, известно влияние от страна на този човек.

А сега, виждате ли, ние проследяваме тук едновременно - което е, така да се каже, кармически закон, - как личностите винаги са привлечени една към друга, как те постоянно отново са призовани на Земята едновременно, допълвайки се, или проявявайки се в противоположности. И отново е интересно да видим именно особеността лирически стил на Валтер, който действително се показва такъв, като че е изпитал действително неприятно чувство, страдание от балсамирането и поради това се обръща към съвършено другата страна на живота, към страната на живота, където човек няма нищо общо с мъртвото, а с пълното радостно съществуване - но и тук отново с известна доза песимистичност. Почувствайте стила на Валтер фон дер Фогелвайде, почувствайте двете предидущи земни съществувания в този стил. Почувствайте също и неспокойния живот на Валтер фон дер Фогелвайде: Той напомня извънредно много на онзи живот, който възниква за някого, когато дълго време е бил заедно с мъртвите и в душата му се отразяват много съдби, какъвто е случаят при един балсамьор. А сега по-нататък. Виждате ли, по-нататъшното проследяване на тази кармическа верига ме доведе отново в онази стая - но сега само интуитивно, духом, - където в присъствието на един мой стар познат, когото обаче знаех също като мумия - сега аз знаех: като мумия, балсамиран от другия - следователно цялата линия ме доведе отново в тази стая. И аз намерих душата, която беше минала през древния прислужник балсамьор, през Тит Ливий, през Валтер фон дер Фогелвайде, в модерния лекар Лудвиг Шлайх.

Така по един изненадващ начин се получават взаимовръзките в живота. Кой въобще може да разбере един земен живот с обикновеното съзнание! Той може да бъде разбран само тогава, когато знаем, какво се намира в основата на една душа. Теоретически мнозина знаят, че в основата на душата са складирани редуващите се земни съществувания. Но това става действително, конкретно едва тогава, когато го разгледаме също действително в конкретния случай.

Погледът бе отново изведен вън от тази стая, защото другата личност, която е била мумифицирана в древен Египет, не показва по-нататък никакви значителни следи. Напротив сега се получи също и душевният път на древния вожд, на Юлия, на откривателя на Лауриновия омагьосан замък: това е Август Стриндберг.

А сега моля ви вземете целия живот и писателското творчество на Август Стриндберг и го поставете на фона на това, което аз току-що описах, вижте особената омраза на Стриндберг към жените, която всъщност не е никаква омраза, защото произхожда от съвършено други основания. Вижте всичко това, което преминава като нещо демонично през съчиненията на

Стриндберг. Вижте предпочитанията му към всички алхимически и окултни изкуства и художествени маниерничения при Август Стриндберг - и накрая обърнете внимание на приключенския живот на Август Стриндберг! Тогава вие вече ще откриете, колко добре този живот израства от описаната основа.

След това прочетете мемоарите на Лудвиг Шлайх, неговите отношения с Август Стриндберг, вие ще видите, как това отново израства на основата на миналите земни съществувания! Но тук от мемоарите на Лудвиг Шлайх може да проблесне една светлина, една странна светлина, бих искал да кажа, една поразяваща светлина. Личността, при която аз намерих Шлайх, за която казах, че тя е била мумифицирана в древен Египет от самия Шлайх, тази личност е същата, за която Шлайх разказва в своите мемоари, че тя отново му е довела Стриндберг. Те са работили заедно над трупа. Тази душа, която беше в това тяло, отново ги е събрала.

Виждате ли, как по този начин нещата, отнасящи се до повтарящите се земни прераждания и кармата, които отначало могат теоретически да бъдат обяснени, стават конкретни. Обаче тогава онова, което се представя в земния живот, става действително прозрачно. Какво представлява един отделен човешки земен живот, когато той не може да бъде разглеждан на основата на миналите земни съществувания!

Мои мили приятели, когато обяснявам такива неща, освен обяснението в мен се поражда и едно чувство. За да бъдат виждани в правилния смисъл тези неща, - които стана възможно да обясняваме от Коледното събрание насам, - те изискват истинска сериозност, у слушателите; сериозна нагласа и сериозно участие в антропософското движение, защото те могат лесно да доведат до всевъзможни лекомислия. Но те се изнасят днес, защото в наше време това е необходимо. Необходимо е Антропософското общество да застане на основата на сериозността и да осъзнае своята собствена задача сред модерната цивилизация.

Ето защо, след като по този начин поставих основата, върху която следващия час, който ще бъде осем и половина часа в сряда, бих искал да говоря за кармата на Антропософското общество и после в следващите часове, които ще оповестя, да премина към онова, което представляват такива разглеждания на кармата за човека, който иска да разбере своя собствен живот според неговия по-дълбок смисъл.

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 10 септември 1924 г.

Ние разбираме само една много малка част от хода на историята на човечеството и на нашия собствен живот, когато го разглеждаме само по неговата външна страна, по онази негова външна страна, която обхващаме с поглед, когато вземем на помощ това, което става в нашия живот между раждането и смъртта. И невъзможно е да обгърнем с поглед вътрешните мотиви на историята и на живота, когато този поглед не е насочен върху

онова, което като духовна същност стои в основата на външните физически събития. Описва се историята на света и в тази история на света също и събитията, които стават във физическия свят, и се казва, че тази история представя причини и следствия. Пристъпва се към събитията от второто десетилетие на 20-и век, като тези събития се представят като следствия на събитията от първото десетилетие и т. н.. Но колко много илюзия е възможна при този подход! Това е така, като че бихме гледали течаща вода, която произвежда вълни и бихме приемали всяка една вълна като следствие на предхождащата я; докато отдолу проникват силите, които произвеждат вълните. Така е. Онова, което става на определено място в историческото събитие или изобщо в човешкия живот, то се формира от духовния свят и по отношение на тези събития ние можем да говорим за причини и следствия само до много малка степен.

Бих искал сега с няколко примера да ви покажа, как трябва да включим в тези събития духовните процеси, за да получим един действителен образ на това, което стои в основата на събитията. В духовно отношение настоящото време е свързано с това, което в духовния живот можем да наречем господство на Михаил. Обаче това господство на Михаил е отново свързано с онова, което в най-дълбокия смисъл също иска и антропософското движение, а именно с това, което то трябва да извършва. Така че със събитията, за които ще говоря, е свързана също съдбата, кармата на Антропософското общество и с това кармата на по-голяма част от отделните личности, които се намират в това Антропософско общество, както ще видим това следващия път. Отделни неща от това, което ще засегна тази вечер, са вече известни на мнозина от вас от лекциите, които изнесох досега. Но днес бих искал от една определена гледна точка да разгледам познати и непознати неща.

Ние виждаме, мои мили приятели, как от Тайната на Голгота насам през образования свят протича едно християнско развитие. И аз често съм описвал по-рано, какъв облик е приело това християнско развитие в редуващите се столетия. Но не може да се отрече, че в това християнско развитие е било замесено и нещо друго. Защото ако не беше така, нашата днешна култура не би могла да бъде така силно проникната от материализма.

Не може да се отрече, че за този материализъм силно са допринесли и християнските вероизповедания, но това не произхожда от християнските импулси, а от други импулси, които са се влили именно в християнското развитие от друга страна.

Ако вземем определено време, например 8-то и началото на 9-то столетие, ние ще видим, как една такава личност като Карл Велики е разнесъл християнството навсякъде между живеещите в онова време в Европа нехристиянски хора, по един начин, с който ние не можем да бъдем съгласни въз основа на нашите хуманитарни понятия. Обаче между тези нехристиянски хора особено изпъкват много от онези, които са били повлияни от онези течения, които са дошли от Азия през Северна Америка

в Европа и които изхождат от арабизма, от мохамеданството. Ние трябва да схващаме мохамеданството в по-широк смисъл на думата. Повече от половин хилядолетие след Тайната на Голгота ние виждаме от арабизма да се раждат в мохамеданството всички стари светогледни елементи на арабизма, много неща, които са свързани с това, много неща именно от една богата, но изградена по нехристиянски начин ученост. Ние виждаме, как тази ученост се разпространява чрез ударни военни походи от Азия през Северна Африка към Западна и Южна Европа. Ние виждаме, как това течение постепенно пресъхва повече за външния свят, но то не пресъхва вътре в развитието на духовния живот. Когато вече пресъхва повече външният начин на разпространение на арабизма в Европа, ние виждаме - и тук имаме един от случаите, където от външната история сега трябва да погледнем към духовните основи, - как арабизмът се разпространява по един вътрешен начин. И при последното разглеждане на кармата, което направих тук, аз ви казах, че когато разглеждаме редуващите се земни съществувания на отделните хора, ние не можем да направим никакви изводи от външното, от външното положение, как е бил изграден един минал земен живот, понеже се касае за много по-вътрешни импулси. Така също и при историческите личности се касае за много по-вътрешни импулси. И ние виждаме резултатите от минали културни епохи, пренесени в по-късните епохи от личности, от самите хора, но при това пренасяне ние ги виждаме изменени, така че в новата форма както те са били пренесени от дадена личност в едно ново възплъщение не можем да ги разпознаем отново, само като разглеждаме външното. И така ние искаме да обгърнем с поглед едно такова вътрешно течение.

В същото време, когато Карл Велики разпространяваше християнството - бихме искали да кажем, по един примитивен начин свързан с тогавашното примитивно образование в Европа, - в същото това време отвъд на Изток живееше една личност, която в сравнение с Карл Велики беше на много по-високо културно равнище, Харун ал Рашид. Харун ал Рашид събра в своя дворец в Предна Азия най-значителните духовни величия на своето време. И дворецът на Харун ал Рашид беше изпълнен с блясък, така че самият Карл Велики е говорил с уважение за него. Ние виждаме, как архитектурата, поезията, астрономията, географията, историята, антропологията по един блестящ начин са застъпени от най-блестящите личности, които носеха в себе си още много от древната наука на посвещението.

Ние виждаме, как една друга личност, една личност, която носеше в себе си именно елементите на едно древно посвещение, се беше присъединила към Харун ал Рашид, който сам беше един организаторски дух от голям стил и от своя двор е искал да направи, бих казал, една универсална академия, където действаха съвместно в едно велико органическо цяло отделните членове на всичко, което тогава е съществувало на Изток като изкуство и култура. Ние виждаме на страната на Харун ал Рашид една

друга личност, една личност, която носеше в себе си елементите на едно старо посвещение.

Не е така, че един човек, който в минало въплъщение е бил посветен, трябва да се появи в следващото въплъщение също като посветен. Даже във връзка с някои неща, които бяха изнесени в тази лекция, вие можете да повдигнете въпроса: - Да, древни посветени е имало, но къде са отишли те сега? Къде се намират те днес? Къде бяха те в последните столетия? - Те са били наистина тук, но трябва да се има предвид, че онзи, който в един минал земен живот е бил посветен, при едно свое ново въплъщение трябва преди всичко да използва едно външно тяло, което може да му даде именно епохата. По-новото развитие на човечеството не дава вътрешно гъвкави тела, гъвкави и меки, за да може в тях непосредствено да проникне онова, което е живяло в едно минало въплъщение на индивидуалността. И тогава посветените получават други задачи, при които в ударната сила на импулсите несъзнателно действа онова, което е съществувало в миналото при посвещението, но не се явява във формата на инициатирано действие.

Така в двореца на Харун ал Рашид като втори организатор живееше един съветник, който също беше притежател на извънредно дълбоки разбирания - но при тогавашното въплъщение нямаше разбирането на посветените, - който направи възможно най-големите услуги на Харун ал Рашид.

Тези две личности, Харун ал Рашид и неговият съветник, минаха през вратата на смъртта. И след като стигнаха там горе в духовното царство, те видяха, така да се каже, още последните фази на разпространението на арабизма далеч навътре в Европа от една страна през Африка в Испания, от друга страна също и в Средна Европа. И двамата бяха големи сили и през време на своя земен живот Харун ал Рашид беше направил доста неща за разпространението на арабизма във физическия свят.

Този арабизъм беше приел една особена форма при двора на Харун ал Рашид: формата, която беше произлязла от някои други форми, които познанието и изкуството бяха отдавна приели отвъд в Азия. Последната голяма вълна на развитието в посока към Азия беше излязла от миналата епоха на Михаил като онова, което гръцкият духовен живот, гръцката духовност, гръцкото художествено чувство беше създало и което беше резюмирано от съвместното действие на Аристотел и Александър Велики, и като цвят на гръцкия духовен живот, то беше пренесено по един необикновен енергичен, но също и образцов начин за разпространение на духовното чрез завоевателните походи на Александър Велики в Азия и в Африка. То беше проникнато от възгледите, от начина на мислене и чувстване, който научно се изрази в аристотелизма в Предна Азия и в Африка. И с това съобразно с убежденията въобще бе изграден арабизмът и ориентализмът с онези импулси, които беше приела Гърция на Аристотел и които след това намериха такова блестящо разпространение чрез завоеванията и изграждането на културни центрове от Александър Велики.

Когато насочим поглед няколко столетия преди Тайната на Голгота до походите на Александър Велики, до разпространението на онова богатство

от мъдрост, за която току-що споменах, чрез Александър Велики, ние виждаме откъд в Азия през целите столетия чак до Харун ал Рашид, който живя през 8-то следхристиянско столетие, разбирането, възприемчивостта за гръцкия духовен живот във формата, която Аристотел му беше дал. Но то прие своеобразни форми. Въпреки че в двореца на Харун ал Рашид това живееше одухотворено, величествено внушително, проникнато от арабизма, въпреки че беше поддържано от Харун ал Рашид, от неговия съветник и от другите, които се намираха там и даже беше проникнато от древната източна мъдрост на посвещението, все пак това, което живееше като аристотелизъм в двора на Харун ал Рашид, не беше истинското, което беше развито от Аристотел и Александър Велики. То беше приело форми, които малко искаха да знаят за християнството.

И така там откъд в Азия ние имаме блестящо развиван и поддържан под покровителството на Харун ал Рашид и на неговия съветник един аристотелизъм, един александризм, който представляваше вреден за християнството полюс, който беше приел една духовна форма, а именно формата на един пантеизъм, която никога не можеше да се съедини с християнството, не можеше да се съедини с християнството чрез неговата вътрешна есенция.

С такава нагласа на древен духовен живот, която не искаше да се влее в християнството, минаха през вратата на смъртта Харун ал Рашид и неговият съветник. Всичките им усилия, целият им копнеж, всичките им сили, след като бяха минали през вратата на смъртта бяха насочени към това, от духовния свят да се намесят в историческото развитие, да се намесят, така да се каже, като продължение в онова, което беше станало като разпространение на духовния живот на арабизма - по-рано през военните походи и т. н. - от Азия в Европа.

След тяхната смърт от духовния свят те изпращаха долу на Земята духовните лъчи, които искаха да проникнат с арабизма духовния живот на Европа.

И така ние виждаме, как единият, Харун ал Рашид, минава през следното развитие след неговата смърт: От Предна Азия, през Южна Европа, през Испания той следи от духовния свят това, което става за разпространението на арабизма и го продължава. Другият, който живее в духовния свят, съответно наблюдава и съизживява по определен начин това, което е долу във физическия свят; той поема, така да се каже, в духовния свят един път, едно течение, който в неговата проекция на Земята би се простряло северно от Черно море към Средна Европа.

Така ние насочваме нашият поглед нагоре към тези индивидуалности, така да се каже, в духовни пътувания, които се проектират долу на Земята по току-що посочения начин. Вие знаете вече от историята, как аристотелизмът, как легендите за Александър Велики са се вляли и разпространили в християнството. В 9-и, 10-и, 11-и, 12-и, 13-и век една от най-популярните теми, за която се разказваше навсякъде в Европа, беше темата, която беше свързана с Александър Велики. И ние имаме чудесното

съчинение на свещеника Лампрехт, Песента на Александър, която обаче навсякъде свързва делата на Александър с духовния свят. Описват се възпитанието и животът на Александър, неговите походи в Азия. Обаче навсякъде се изтъква онова, което живее духовно в този земен живот на Александър. С всеки земен живот е свързано нещо духовно, само че обикновеното съзнание не вижда това. В това разработване на материала в Средновековието се съдържаха всичко това. И така аристотелизмът се разпространява чак до схоластиката, навсякъде аристотелски понятия. Но то е само другият полюс - отвъд в Азия арабската форма, тук в Европа християнската форма; песента за Александър проникната напълно от християнското разбиране, аристотелизмът в Европа напълно в християнска форма.

Става даже нещо твърде забележително, твърде странно, че християнските църковни учители, въоръжени в тяхната душа с аристотелизма, водят борба против онези, които бяха принесли от Азия в Испания другия аристотелизъм и разпространиха там едно нехристиянско учение. И върху картините, които са били нарисувани по-късно, ние навсякъде виждаме, бих искал да кажа, аристотелизмът водещ борба с християнските църковни отци, а от своя страна църковните отци, държейки в ръка това, което имаха от аристотелизма, от Аристотел, тъпчат с краката си Аверое и другите, които също застъпват онзи аристотелизъм, който беше проникнал чрез Александър в Европа, но по свой начин.

Тези неща се разиграват външно. Но основавайки се на духовното изследване, ние можем да кажем: - Харун ал Рашид и неговият съветник продължаваха да живеят по посочения начин, след като бяха минали през вратата на смъртта. Така продължаваха да живеят също и Александър и Аристотел. Самите те обаче, действителните индивидуалности, които веднъж само за кратко се бяха родили в първите християнски столетия - даже в една интересна от антропософска гледна точка област, - но след това отново се върнаха в духовния свят и се намираха в този духовен свят едновременно когато Харун ал Рашид и неговият съветник бяха вече напуснали от известно време физическото поле. Аристотел и Александър следваха други пътища. Техните истински индивидуалности вървяха с християнското развитие, отидоха към Запад с християнското развитие.

А сега в 9-то столетие стана нещо извънредно важно, нещо пълно със значение. Онова, което сега от духовния свят е меродавно за това, което става духовно в Европа, съвпада в свръхсетивните светове с едно събитие, в което не можем лесно да го разпознаем отново, - но то съвпада с това събитие. А именно в 869 година в духовния свят става нещо от извънредно голямо значение. Там горе става нещо извънредно важно. Долу на Земята се провежда вселенският събор в Константинопол, в който догматически се обявява, че когато някой иска да бъде християнин, той не бива да казва, че човекът се състои от тяло, душа и дух. Трихотомията, както я наричаха, бе обявена за нещо еретическо.

По-рано аз често казвах: - На този събор от 869 година духът беше премахнат; в бъдеще хората трябва да казват, че човекът се състои от тяло и душа, и че душата само има някои духовни качества. Това, което стана по този начин долу на Земята в Константинопол, беше една земна проекция, едно земно отражение, в което обаче не може да бъде отново разпознато онова, чиято проекция е то. То беше проекция на едно духовно, но извънредно важно за европейската духовна история събитие, което без съмнение трая много години, което обаче все пак може да бъде, така да се каже, поставено в този момент.

В това 9-то столетие беше дошло вече онова време, в което за европейското човечество и за неговия духовен живот беше напълно забравено това, което в първите християнски столетия беше още напълно познато за истинските християни: Че Христос беше едно същество, което по-рано обитаваше Слънцето, че по-рано неговият живот беше свързан със Слънцето, че този Христос се беше възплътил в тялото на Исус от Назарет, както това бе описано някога тук. Христос, слънчевото същество свързано с космическия свят чрез неговото обиталище на Слънцето преди Тайната на Голгота и не само слънчево същество, а съществото, което беше свързано с всичко, което планетарно е свързано със Слънцето: Това беше нещо познато на първите християни. Но този космически произход на Христовия импулс беше изгубен за хората в 9-то столетие. Величието на Христовия импулс беше, така да се каже, изхвърлено. Хората все повече и повече стигнаха до това, което наричаха чисто човешко, т. е. което става само на физическото поле. Евангелията се вземаха и не се обясняваше това, което сочеше към Космоса, а като земен епос се разказваше това, което беше съдържание на Евангелията.

Ако искаме добре да разберем онова, което всъщност стана по този начин, ние трябва да бъдем наясно върху факта, че в действителното развитие на християнството е съществувало едно християнство преди сливането на Христос на Земята, преди Тайната на Голгота. И трябва да се вземат сериозно такива думи, като тези на свети Августин, който казваше, че християнството винаги е съществувало, само че онези, които изповядваха християнството преди Тайната на Голгота, не се наричаха християни, а носеха други имена. Обаче това е само външният прикачен израз за нещо, което има извънредно дълбоко значение. В мистериите, в истинските мистерии и даже в онези места, където не се намираха древни мистерии, но действаше знанието на мистериите и импулсът на мистериите, винаги съществуваше едно християнство преди Тайната на Голгота. Само че за съществото Христос се говореше като за едно същество, което се намира на Слънцето, което може да бъде видно, с което човек може да работи тогава, когато чрез мъдростта на посвещението стигне така далеч, че фактът на слънчевия живот в неговото духовно съдържание, в неговото фактическо съдържание може да стане за него нещо настоящо.

Така в древните мистерии се говореше за Христос, който ще дойде. Не се говореше за един земен Христос, който е живял на Земята и се намира там; но се говореше за идващия Христос, който някога ще бъде тук на Земята, а тогава хората го търсеха на Слънцето. Но такива неща се разпространяваха и в по-късни времена, в някои центрове, до които християнството не беше стигнало също и в следхристиянските столетия.

И неотдавна, при едно пребиваване в Англия, когато бе проведен курсът в гр. Торки, Западна Англия, близо до онова място, където някога цар Артур е бил заедно със своите рицари - ние можахме да посетим това място, - там именно бе установено нещо, което сочеше към едно такова закъсняло действие в едно християнство преди християнството. Там до по-късни времена просто се е запазило това, което учените смятат за станало в по-късните времена и което е свързано с легендата за Артур, но то не отговаря на истината, защото тези учени не са добре запознати с този въпрос. То се отнася за много по-ранни времена. И когато човек стои на мястото, от което може да се гледа долу морето, както някога рицарите от кръглата маса на Артур са гледали морето, той действително получава едно дълбоко впечатление. И ако човек е чувствителен за подобно нещо, той и днес още ще получи онова впечатление, който му казва, какво са правили всъщност тези рицари на кръглата маса, рицарите на Артур, какво са правили те там горе в този гигантски замък, от който като най-късни свидетели са останали само рухналите камъни.

От това място на развалини, което, въпреки че е напълно разрушено, прави огромно впечатление, ние гледаме в ляво долу морето. Това е един планински връх, а от двете му страни се простира морето. Гледайки надолу морето, в една местност, където времето се променя почти всеки час, ние виждаме блестящата слънчева светлина, която се отразява в морето; веднага след това настъпва бурно време. Когато обгърнем с поглед това, което и днес още става там, ние имаме величествена гледка. Там живеят и тъкат елементарни духове, които изплуват от въздействията на светлината, от въздействията на въздуха, от въздействията на надиплящите се и блъскащи се в брега вълни на морето. Впечатлението от тези елементарни духове, които живеят във всичко това, взаимодействието на елементарните духове в живота, в тъкането на тези елементарни духове и днес още напълно видимо се показва, как Слънцето в неговата същност произвежда нещо земно, като се среща с това, което израства отдолу от Земята като първични стихии, като духовни елементарни същества. Там днес ние получаваме впечатлението: Това е било непосредственият, първичният извор на инспирацията на дванадесетте, които принадлежаха към Артур.

Ние виждаме, тези рицари на Артуровата кръгла маса, наблюдавайки играта на стихииите на светлината, въздуха, водата, земята, на елементарните духове. Но ние виждаме също, как тези елементарни духове за тях бяха вестители на посланията на Слънцето, Луната и звездите, което премина в техните импулси, а именно в по-старите времена. Много неща са

се запазили в течение на столетията на следхристиянското време до онова столетие, 9-то столетие, за което сега говоря.

Задачата на този орден на Артур, който е бил основан там по указания на Мерлин беше да култивира Европа, когато тази Европа още навсякъде се намираще под влиянието на най-странните елементарни същества. И много повече отколкото се мисли днес, животът на древна Европа трябва да се разбира така, че навсякъде да се вижда намесата на елементарни духовни същества в непосредствения човешки живот.

Но преди християнството да бъде възвестено в тази област дори и в неговите най-стари форми - защото, както казах, животът на Артур води до предихристиянски времена, - там също живееше познанието, поне практически инстинктивно, но много ясно практически инстинктивно, познанието за Христос, за Духа на Слънцето, преди Тайната на Голгота. И в това, което рицарите на кръглата маса на Артур вършеха, живееше същият този космически Христос, който - само че не под името Христос, - се съдържаше също и в подтика и размаха на Александър Велики, с който той пренесе в Азия гръцката култура с нейния духовен живот. Имаше, така да се каже, по-късни Александрови походи, които бяха проведени от рицарите на кръглата маса на Артур към Европа така, както беше проведен походът на Александър от Македония в Азия.

Аз изнасям тези неща затова, защото при тях можем да видим с един пример, който можах да изследвам именно в последно време, как там е било поддържано богослуженето на Слънцето, т. е. древното богослужене на Христос; разбира се, това служене се практикуваше за този Христос, какъвто той беше за хората преди Тайната на Голгота: Там всичко беше космическо, даже в земно-стихийния преход на Космоса. В елементарните духове, които живееха в светлината, във въздуха, във водата и в земята, живееше космическото; там космическото не можеше да бъде отречено при познанието. Така че през това 9-то столетие в европейското езичество живееше много предихристиянско християнство. Това е особеното - че тези закъснели представители на европейското езичество в това време въобще разбираха космическия Христос, разбираха го много по-достойно от онези, които бяха приели Христос както той беше представян в официално разпространеното християнство.

Когато виждаме, как този живот около цар Артур, как животът на самия цар Артур хвърля своята светлина в настоящето, ние виждаме колко странно се предава по-нататък, когато чрез силата на кармата, чрез силата на съдбата то внезапно застава в настоящето. Така благодарение на ясновидството аз можах да открия един член на кръглата маса на цар Артур, който по един много внушителен начин действително водеше живота на кръглата маса на Артур, малко настрана от другите, които бяха отдадени повече на рицарството. Това беше един рицар водещ съзерцателен живот. Не подобно на рицарството на Граала, - това не съществуваше при Артур. Това, което тези рицари на Артур вършеха, изпълнявайки техните задачи, които съобразно тогавашното време бяха

военни походи, се наричаше приключения, авантюри. Но този единият, който ме впечатли повече от другите образи, в този свой живот показва много неща, които представляваха една чудесна инспирация. Тези рицари отиваха върху издаващата се напред в морето суша, обгръщаха с поглед чудесната игра на облаците горе, надиплящите се вълни долу, тези сблъсъци едно в друго, което и днес още създава величествено впечатление, виждаха в него духовното, вдъхновяваха се от него. Благодарение на това те имаха тяхната сила. Но имаше един между тях, който притежаваше особено проникващ поглед за това надипляне и вълнуване на морската вода, за това, как духовните същества лудуваха в тези надиплящи се вълни, с техните гротескни за земния поглед форми, имаше чудесен поглед за начина, как това чисто величествено слънчево действие действаше съвместно с останалата природа, живееше и твореше в духовното действие и съзидание на тази раздвижена морска повърхност. Той живееше в това, което се вижда в тази светлинна природа на Слънцето, носена, бих искал да кажа, чрез тази водна атмосфера, която стига до дърветата и до пространствата между дървета по един начин, различен от този в другите местности. Тя отново проблясва, понякога като че играейки в цветовете на дъгата, от пространствата между дърветата.

Такъв един рицар който имаше проникващ поглед за тези неща, беше между намиращите се около кръглата маса на цар Артур,. За мен беше много важно да проследя неговия живот по-нататък, да видя по-нататък тази индивидуалност, защото именно при нея трябваше да се получи нещо от един, бих могъл да кажа, почти първобитен езически живот, който беше християнски дотолкова, доколкото аз го описах, в едно по-късно възплъщение. И получи се следното: Именно този рицар на кръглата маса на цар Артур се прероди като Арнолд Бьоклин /швейцарски художник, роден в Базел, живял от 1827 до 1901 г.. И тази загадка, която ме преследваше, извънредно продължително време, може да бъде решена само във връзка с кръглата маса на цар Артур. Виждате ли, там ние имаме едно християнство преди Тайната на Голгота, което и днес още може да се напица с духовни ръце, което още изпраща своята светлина до времето, за което аз накратко говорих тук.

Личностите, които минаха през вратата на смъртта, които познаваха добре това християнство преди Тайната на Голгота, се срещнаха през времето, когато се провеждаше осмият вселенски събор в Константинопол, и проведеха, бих искал да кажа, един вид небесен събор, който стана едновременно със земния. На този небесен събор се срещнаха Аристотел, Александър Велики, Харун ал Рашид, неговият съветник и някои принадлежащи на самия кръг на Артуровата кръгла маса.

Там искащите да действат в смисъла на християнството Аристотел и Александър положиха големи усилия, за да победят арабизма, който живееше в индивидуалностите на Харун ал Рашид и на другите. Обаче усилията не се увенчаха с успех. Горепосочените индивидуалности не се подадоха на техните увещания. Получи се обаче другото: Древното

космическо християнство проникна още по-дълбоко в хората произхождащи от кръглата маса на Артур, отколкото това ставаше по-рано на Земята в по-суровото поведение на артуровите рицари. И при този събор в свръхсетивния свят, при съдействието на Михаил, Александър и Аристотел взеха, така да се каже, решение по отношение на това, което ще стане в бъдеще и което предвиждаше, как духовният живот в Европа трябва да получи нови импулси в смисъла на един християнизиран александризм, на един християнизиран аристотелизм.

Харун ал Рашид и неговият съветник останаха при своите стари разбираня. И да се проследи това, което стана чрез този, ако мога така да кажа, свръхсетивен събор, да се проследят последствията на този събор по-нататък в европейската духовна история, това има най-голямо значение. Защото когато насочим поглед върху по-нататъшното развитие на духовния живот, ние намираме Харун ал Рашид, този чудесен организатор, този велик дух от времето на Карл Велики, отново прероден на Земята. И той се явява отново по-късно сред християнството, но пренесъл през живота между смъртта и едно ново раждане своя арабизъм. Във външната конфигурация, която се прояви тогава във физическия свят, не е нужно, онова, което една такава личност проявява, да бъде подобно на арабския елемент. То се облича в новите форми, но въпреки всичко в тези форми все пак си остава старото - мохамеданство, арабизъм.

Това се прояви действащо в европейския духовен живот, когато Харун ал Рашид се прероди в лицето на Бейкън от Варулам. И същото нещо се прояви по един друг начин, даже проникнато по един странен начин с християнството, когато неговият съветник се прероди в Средна Европа и проведе широка дейност в Европа; този съветник се прероди в лицето на Амос Комениус. Много неща в европейския духовен живот се случиха като следствие на това, което преродените духове от двора на Харун ал Рашид основаха в тези свои нови човешки форми в Европа.

И ние виждаме, как насреща действа онова, което първо се подготвя, след това действително става, но става по-късно. Защото онова, което се разви по-късно от Бейкън от Верулам, от Амос Комениус, по-рано продължително време беше действало от духовния свят на Земята, защото беше получило особено интензивни форми чрез този свръхсетивен събор в 869 година.

Срещу него сега действа другият полюс, полюсът, който бяха приели за християнството александризмът и аристотелизмът. Това се изрази първо в най-разнообразните явления, които се получиха на отделни места, в отделни центрове, където се развиваше християнският духовен живот. Такъв един център беше така наречената школа от Шартр, за която аз вече често говорих пред някои от присъстващите тук, обаче не пред всички вас. Школата от Шартр, която разцъфтя именно в 12-то столетие, съдържаеше един величествен духовен елемент. Силвестър от Шартр, Аланус аб Инсулис, други духове, които се намираха в някакво отношение с школата от Шартр или както Аланус аб Инсулис или Силвестър обучаваха в нея,

носеха в себе си много от древната мъдрост на посвещението, макар и те самите да не могат в истинския смисъл на думата да бъдат наречени напълно посветени. Книгите, които произхождат от тях, изглеждат като каталози от думи. Но онова, което тогава хората искаха да дадат на пълния живот, не беше възможно да бъде предадено в книги по друг начин, освен като реторика, като един вид каталог от думи. Обаче който разбира да чете, той точно в тези книги чете онова, което великите учители от Шартр са преподавали на многобройни ученици по един блестящ, чудесно духовно проникнат начин.

Там над европейския духовен живот действително блестеше една духовна звезда в тази школа от Шартр, онзи център, където и днес още се намират архитектурно чудесно изградените катедрали, които показват в една фина форма произведението на вековете.

Това, което беше духовен живот, - едно вникване в природата, обаче едно друго вникване, едно по-духовно вникване, отколкото това, което дойде по-късно; един духовен живот, който действаше по духовен път, - живееше също и на други места. Интересно е това, което този духовен живот излъчваше по най-разнообразен начин. Можем да проследим на отделни места във Франция, как духът от Шартр изхождайки от Шартр, живееше във висшите училища, заливайки Франция, прониквайки в Южна Франция, в Италия. Но той живееше също и сам по един духовен начин.

Интересно е, че Брунето Латини, който известно време е бил посланик в Испания, завръщайки се в родината си и узнавайки отдалеко за нещастieto на своя роден град Флоренция, получава поради това силно душевно сътресение, което съвпадна с един лек слънчев удар. В такова телесно състояние човек е лесно достъпен за духовните влияния, които се разпространяват по духовен начин

Известно е, че по пътя за своя роден град Флоренция Брунето Латини изпита един вид елементарно посвещение. Той стана учител на Данте. Духовността на Дантевата «Божествена комедия» произхожда от ученията, които Брунето Латини даде на своя ученик.

Във всичко това живее онова, което, бих искал да кажа, свръхсетивно е било решено на свръхсетивния събор от 869 година.

Защото инспирирането на ученията от Шартр, инспирацията на Брунето Латини, също и инспирацията на Данте, така че в поетическото произведение на Данте да може да живее нещо космическо, всичко това е свързано с импулса, който произхожда от това събрание в свръхсетивния свят в 9-то следхристиянско столетие.

Когато вникнем в тези неща, когато обгърнем с поглед целия европейски духовен живот от старото време на Александър Велики, от времето на Тайната на Голгота, до времената, когато се разцъфтява школата от Шартр и когато ги проследим по-нататък в следващите времена - ние още ще видим това, - когато обгърнем с поглед какво става свръхсетивно заедно с това, което тук долу на Земята има своя сянков образ във физическия свят, едва тогава действително започваме да разбираме това, което днес трябва

да наречем течение на Михаил, да разбираме какво иска течението на Михаил.

Тогава можем да прозрем, каква е целта на антропософското движение в смисъла на течението на Михаил - за това искаме да говорим следващия път.

ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ Дорнах, 12 септември 1924 г.

Ако искаме да имаме едно човешко мислене и дейност, отново проникнати от духовен живот, ще бъде необходимо с пълна сериозност да приемем такива възгледи за духовния свят, каквито преминаха през нашите души в последните лекции, след като столетия наред те са липсвали всъщност на цивилизованото човечество.

Когато хвърлим поглед назад в различните епохи на човешкото историческо развитие, ние ще видим, как в по-древни времена човешката дейност на Земята навсякъде е била свързана с онова, което става в свръхсетивния свят. Не че при по-голямата част от човечеството в последно време липсваше известно абстрактно съзнание за свръхсетивното; това не може да се каже. Но липсва смелост у хората да свържат онова, което конкретно става в земната област, също и с конкретните форми на духовния живот.

С такива разглеждания, каквито направихме тук, ние отново стигаме до това. А именно стигаме до това, когато успеем да свържем земния живот на човека, както това стана тук, с живота между смъртта и едно ново раждане и когато успеем да свържем това, което става в един земен живот, с онова, което става в редуващите се земни съществувания.

Ние започваме да разглеждаме онова духовно-свръхсетивно течение, за което аз исках да кажа, че е свързано с нашето настоящо течение на Михаил, в служба на което се е поставила антропософията. С това ние тръгнахме по пътя, който в известен смисъл трябва да стигне до кармата на антропософското движение и с това също до кармата на отделните личности, които могат да свържат по един честен начин, т. е. изхождайки от един самопонятен подтик на тяхното вътрешно същество, живота на тяхната душа, на техния дух с антропософското движение.

И аз обърнах вниманието ви върху това, как в известна степен под покровителството на Михаиловата сила е станало едно свръхсетивно събитие в същото време, когато на Земята в 869 година бе проведен онзи събор, чрез който дълбоко бе повлияно цялото Средновековие в неговия цивилизован живот. Трябва само да наблюдаваме дълбокото страхопочитание, с което просветени духове на Средновековието избягваха да говорят за тричленния човек, състоящ се от тяло, душа и дух. Защото този осми вселенски събор в Константинопол обяви учението за тричленния човек като еретическо и при силата, която подобни духовни разпоредби имаха в Средновековието, стана ясно, че сега всъщност целият

духовен живот протича на Земята в известно отношение под влиянието и властта на това обявяване на така наречената трихотомия като еретическа.

Обаче толкова по-силен е всъщност онзи духовен живот, който от дълго време работи върху това, да подготви течението на Михаил за 20-то столетие, това течение на Михаил, в което ние се намираме от последната третина на 19-то столетие насам и в което ще се намираме като човечество в течение на 3 до 4 столетия. Днес искаме да обърнем вниманието върху продължението на това течение, което започнахме да разглеждаме, за да стигнем след това в други ден, в следващата неделя, повече до онова, което е свързано от една страна с кармата на антропософското движение, а от друга страна кармически е свързано с духовния живот на настоящето.

Аз казах, че при един вид свръхсетивен, свръхземен събор, в същото време, когато в Константинопол става осмият вселенски събор, се срещнаха индивидуалностите на Харун ал Рашид и неговия съветник, но също и индивидуалностите на Александър Велики и на Аристотел; че там са се намирали също някои индивидуалности от времето, когато бе извършена службата на Артур и обясних, как всичко това стана под егидата, под покровителството на Михаил.

След това обърнах вниманието върху това, как Харун ал Рашид отново се прероди - пренасяйки в Европа източен духовен живот с едно станало нехристиянско аристотелско учение, - как Харун ал Рашид отново се прероди в лицето на лорд Бейкън, като Бейко от Варулам, който упражни голямо влияние върху духовния живот на Европа, влияние, което се движи напълно в материалистическия смисъл. И аз обърнах вниманието върху това, как съветникът на Харун ал Рашид, който охарактеризирах, се прероди отново като Амос Комениус, за който с право се говори в един добър смисъл, който обаче в стремежа си да внесе в обучението нагледна образност подпомогна с това материализма, че всъщност той остро подчерта непосредствената сетивна нагледност.

И ние виждаме, как в земния живот от края на 16-то и началото на 17-то столетие прониква онова течение, което не стои в праволинейното продължение на християнството, което внася в европейското духовно развитие един чужд на християнството елемент. Но от друга страна продължават да действат, а именно сега в свръхсетивните светове, оставащите с течението на Михаил индивидуалности на Аристотел, на Александър и на всички онези, които принадлежат към тях.

Освен това обаче сред това течение действа, отчасти в свръхсетивните светове, отчасти на самата Земя нещо чрез определени личности, които бяха във връзка с тези свръхсетивни течения през време на техния живот като индивидуалности между смъртта и едно ново раждане, които след това се преродиха като личности на Земята в течение на следващите столетия; индивидуалности, които се придържат по-малко към александризма, към аристотелизма, а повече към Платон и към всичко онова, което беше станало от платоновия възглед.

А именно ние виждаме, как през вековете след 9-то столетие на Земята слизат ориентирани платонически с платоническо направление духове. И това са онези, които през Средновековието продължиха едно учение, което официалното християнство, официалният католицизъм считаше за еретическо, което обаче беше по-истинското християнско учение. Индивидуалностите, които продължиха християнския аристотелизъм, останаха отначало в духовния свят, защото според дадените възможности за развитието в 9-то, 10-то, 11-то, 12-то столетие това духовно течение нямаше как истински да се свърже с останалите. Напротив, бихме искали да кажем, че в определени духовни области с особена интензивност можах да се развиват онези, които бяха настроени повече платонически. Във все повече и повече разпространяващото се официално католически оцветено християнство ние намираме тук и там личности, които в школи продължават традицията на мистериите и осветляват християнството с тези древни традиции на мистериите. И един център, в който след това се вля всичко онова, което беше продължено като такива традиции, е този, който аз често споменавах в последно време, а именно изцяло духовната школа от Шартр, в която действаша такива духове като Бернардус Силвестрис, Аланус аб Инсулис и други.

Какъв духовен живот се разви всъщност там, който накрая се вля в тази знаменателна, позната само външно на човечеството школа от Шартр? Това е един духовен живот, който всъщност е напълно подтиснат в по-ново време, един духовен живот, в който още се предават древни традиции на мистериите. Ние намираме, че навсякъде в този духовен живот царува един възглед за природата, който е дълбоко духовно проникнат, който още е напълно различен от този абстрактен възглед за природата, който по-късно обхвана всички кръгове, различен от онзи абстрактен възглед за природата, който познава само природни закони изразими в мисли.

Онова, което духовното течение, за което говоря, прие от природата в душата, беше нещо напълно духовно-съобразно, то беше такава, че неговите представители навсякъде в природата виждаха не само отвлечени, мъртви, изразими в понятия природни закони, а едно живо действие и тъкане. Все още те малко обръщаха внимание на онова, което по-късно будеше възхищението на хората - нашите днешни химически елементи. Но толкова повече те обръщаха внимание на онова, което в стария смисъл наричаха елементи: земя, вода, въздух, огън. Обаче в момента, когато човек познава тези елементи не само чрез традиция в думи, а чрез една традиция, която е още пропита от най-древните мистерии, в същия момент той вижда онова, което наистина не съществува в нашите 70 до 80 химически елемента, но което съществува именно в онези четири елемента - светът на елементарните духове, светът на определени елементарни същества, в който човек се задълбочава веднага, когато се вживява в тези елементи.

И тогава се вижда, как самият човек по отношение на неговото тяло взима участие в това тъкане и в този живот на четирите елемента земя,

вода, въздух и огън, как това добива в него органическа форма. И тогава онези, които вникваха по този начин в живота и съзидателната дейност на елементите, виждаха в тъкането и в живота на елементите земя, вода, въздух и огън не природните закони, а зад тази съзидателна дейност те виждаха една велика, жива същност - богинята Природа. И от виждането те добиваха непосредственото чувство, че тази богиня Природа обръща отначало към човека само една част от нейното същество, че другата част на нейното същество се крие в онзи свят, в който човекът живее в съня си между заспиването и събуждането, където азът и астралното тяло се намират в една духовна среда, стояща в основата на природата, където азът и астралното тяло са заедно с елементарните същества, които стоят в основата на елементите (земя, вода, въздух, огън). И в тези изолирани духовни центрове и школи, ние навсякъде намираме учители на по-големи или по-малки групи от хора, които говорят за това, как във външните явления, които се представят на човека в неговото будно състояние, богинята Природа показва една част от нейното живеещо и творещо същество, как обаче във всяко действие на стихии, във вятъра и в бурята, във всичко, което заобикаля човека и го конституира, съдейства онова, което човек не може да вижда, което за него е скрито в тъмнината на съня.

Така тези учени от тогавашното време чувстваха богинята Природа като онази, която през половината от времето на годината се издига нагоре и се показва във външното тъкане на сетивната природа, но също и като онази, която всяка нощ и всяка година слиза надолу, действа и живее в полетата, които остават скрити за човека при неговото сънно съзнание. И това беше прякото продължение на онзи възглед, който в древните мистерии съществуваше като възглед за Прозерпина.

Трябва само да помислите, какво означава това. Днес ние имаме един възглед за природата, който е изтъкан от мисли, който се състои от природни закони, който говори и мисли отвлечено, в който няма нищо живо. В миналото, за което говорях, все още съществуваше един възглед за природата, според който на природата се гледеше по един подобен начин, както се гледеше действащата богиня Прозерпина, дъщерята на Деметра. И в представите, които се предаваха като правилни в онези школи, като произхождащи още от живата традиция, имаше много пословици и изрази, които изглеждаха точно като продължения на онова, което се казваше в мистериите за Прозерпина.

Когато искаха да доведат човека до разбирането на неговия душевен живот, изхождайки от неговия телесен живот, обясняваха му следното: - По отношение на твоето тяло ти си съставен от черите елемента, в които творят елементарните същества, но ти носиш в себе си душата; тя не стои само под влиянието на тези 4 елемента, а напротив владее в тебе организацията на елементите; тази твоя душа стои под влиянието на планетния свят на Меркурий, на Юпитер, на Венера, под влиянието на Слънцето и Луната, на Сатурн и Марс. Погледът на човека беше насочван нагоре, когато трябваше да се изучава психология, той беше насочван към

тайните на планетния свят. Тогава се разширяваше от телесното в душевното това, което беше човешко същество, обаче от съзерцанието на съпринадлежността със света, от действието и творчеството на елементите земя, вода, въздух, огън човешкото същество биваше разширено до онова, което планетите произвеждаха в човешкия душевен живот с тяхното въртене, светене, светлинно въздействие, в техните пълни с тайнственост окултни действия. И от богинята Природа, предишната Прозерпина, погледът биваше насочен нагоре към интелигенциите, към гениите /духовете/ на планетите, когато хората искаха да разберат човешкия душевен живот.

И когато се касаеше да бъде разбран духовният живот - защото учителите в тези изолирани школи не се бяха оставили да бъдат отклонени от съзерцанието на духа чрез догмата на осмия Вселенски събор в Константинопол, - когато се касаеше да се разбере духовният живот, погледът биваше насочен към неподвижните звезди, към техните конфигурации, особено към това, което се представя в Зодиака. И онова, което човекът носеше като дух в себе си, се разбираше от констелациите, от светенето и от духовните същества, за които се знаеше че се намират в неподвижните звезди.

Така човекът биваше разбиран от света, от Космоса. Така за хората от онова време в действителност имаше два свята: макрокосмосът - великият свят, и микрокосмосът - малкият свят, светът на човека, самият човек. Това беше учението за природата в онова време. То с ентузиазъм биваше предлагано на човечеството в изолирани школи, но също и от отделни личности, които бяха разпръснати тук и там. И като един вид кулминация, то беше преподавано по един чудесен начин от такива личности като Бернардус Силвестрис, Аланус аб Инсулис и други в школата на Шартр.

Тази школа от Шартр е всъщност нещо чудесно. Когато днес някой вземе в ръцете си съчиненията на нейните учители - аз казах вече, те изглеждат като каталози от думи. Но в онези времена не беше обичайно да се пише по друг начин, освен, бих искал да кажа, по такъв каталогизиращ начин върху онова, което хората искаха да имат като една жива духовност. Обаче онзи, който може да чете такива неща, който може да чете именно в подреждането на нещата, той констатира, как онова, което произхожда от учителите на школата от Шартр, е проникнато от древна духовност. Обаче дълбоката духовност на школата не действаше само чрез това, че се преподаваше и че съществуваша множество ученици, които от своя страна разпространяваха каквото бяха научили, а тя действаше пряко по духовен начин. Тя действаше така, че също и в духовната атмосфера на човечеството по тайнствен начин се излъчваше онова, което като жива духовност живееше в Шартр. Ето защо през Франция чак до Италия ние виждаме духовните лъчи на тази школа от Шартр. Обаче в различни школи, които по тяхното външно име са исторически познати, се е преподавало едно такова учение за природата, каквото аз описах.

Ето един конкретен случай: Когато Брунето Латини, учителят на Данте, се завръщаше от своето посланичество в Испания и получи един лек слънчев удар, едновременно с изживяването на един шок в близост до своя град-отечество Флоренция, той стана достъпен за това, което се излъчваше от школата в Шартр. Той изживя онова, което после сам описва така, че приближавайки се до своя бащин град Флоренция, навлязъл в една гъста гора, където първо срещнал три звяра, три животни, след това срещнал богинята Природа, която изгражда природните царства по начина, както това се учеше столетия наред, както вече ви охарактеризирах. Но той видя това; в това полупатологично състояние, което обаче скоро преминава, той получава видението на това, което се учеше в школите. И след като видя богинята Природа, следовницата на Прозерпина, в нейната работа, той видя как човекът се изгражда от елементите, как душата твори в силите на планетите. Мислите го отвеждат нагоре чак до звездното небе. Той лично изживява цялата тази мощна средновековна наука.

Брунето Латини е учителят на Данте. Ако не би бил той, ако не би предал на своя ученик Данте онова, което беше получил в едно толкова величествено видение, ние не бихме имали «Божествената комедия», защото тя е един отблясък в Дантевата душа на учението на Брунето Латини. Виждате ли, тогава нямаше никаква друга възможност, освен да се действа с такива неща сред тогавашното още много по-свободно църковно устройство в сравнение с по-късното, и ние виждаме как всички тези учители от Шартр са свещеници, принадлежащи на ордени. Ние ги виждаме да носят одеждите на цистерцианския орден. Виждаме ги свързани с по-добрите течения сред християнския живот на ордениите.

Но дойде една особена фаза на развитието. През цялото това време, през което, платониците бяха действали именно по описания начин, аристотелиците не можеха да действат на Земята. Не бяха налице условията за това. Но в замяна на това в свръхсетивния живот те подготвяха течението на Михаил. От духовния свят те се намираха в постоянна връзка с учителите, които действаха в същата насока, които след това се оттеглиха в Шартр. Но след това, по време на разцвета на школата от Шартр в края на 11-то столетие и в 12-то столетие - ние трябва да обозначаваме тези неща със земни наименования, въпреки че естествено тези земни наименования не подхождат и хората лесно биха ги осмивали, - тогава станаха един вид свръхсетивни преговори между онези души, които бяха действали в школата от Шартр и които минавайки през вратата на смъртта се издигнаха в свръхсетивния свят. Между платониците и онези, които бяха останали горе в духовния свят, а именно аристотелиците и александрийците, в Средновековието около смяната на 12-то с 13-то столетие, се проведеха преговори и разговори и се стигна до едно съглашение, как трябваше да се действа по-нататък.

Това доведе дотам, че, понеже сега бяха настъпили други условия в духовния живот на европейското човечество, платониците, които напоследък бяха развили тяхната велика дейност и сега се намираха в

духовния свят, пренесоха тяхната мисия върху аристотелиците. Тези аристотелици слязоха сега долу във физическия свят, за да продължат онова, което бих искал да нарека космическа служба на Михаил, така, както то можеше да бъде продължено.

Сега ние отново намираме онези, които действаха в този повече аристотелски оцветен смисъл, сред ордена на доминиканците, виждаме ги да действат там по най-разнообразен начин. Душите на аристотелиците замениха, така да се каже, за земното действие душите на платониците и се разви онова, което днес може да бъде действително ценено всъщност само сред антропософското движение - аз веднъж изнесох тук един цикъл от лекции върху схоластиката и нейната истинска форма и произход, - разви се схоластиката на Средновековието, онова учение, което в една клоняща вече към материализма епоха искаше да запази онова, което можеше да бъде запазено като духовност в човешките възгледи.

Още преди Бейкн от Верулам и Комениус да се явят на Земята, в схоластиката се работи за продължението на службата на Михаил. Ние виждаме, как в схоластиката, в така наречената реалистична школа трябва да бъде спасен произходът на това, което човекът носи в своите мисли за духовността. Реалистичните схоластици приписват на това, което човекът схваща чрез своите мисли, духовна действителност. Това е една изтънена духовност, която можеше да бъде спасена, но все пак тя е духовност.

Положението е вече такова, мои мили приятели, че духовният живот в развитието на света се продължава така, че, когато го обгърнем с поглед в неговата действителност и притежаваме науката на посвещението, не можем да сторим друго, освен да виждаме физическото или въобще нещо, което става на Земята във физическата история, заедно с това, което от духовната област прониква духовно това физическо. Ние стигаме до един единен възглед, как платоническите души действат чак в Шартр, как след това действат аристотелските души. Ние виждаме аристотелските души, как първо те действат вдъхновяващо от свръхсетивния свят върху учителите, които като платонически души живеят на Земята, как те действат, обучават на Земята развивайки науката в земния ум. Ние вникваме в тази дейност, виждаме, как учителите от Шартр ходят по Земята, провеждат техните проникнати от съзерцания проучвания и как вдъхновяващите лъчи, идващи от аристотелските души от свръхсетивния свят ги проникват и насочват в правилните пътища онова, което е оцветено платонически. Тогава се получава един свършено друг възглед за живота в сравнение с този, който много често съществува. Защото във външния живот хората така драговолно различават платониците и аристотелиците като противоположности. Но в действителност това съвсем не е така. Епохите на Земята изискват да се говори ту в платонически, ту в аристотелски смисъл. Но когато обгръщаме с поглед свръхсетивния живот на задния фон на сетивния живот, едното оплодява другото, едното действа в другото.

И от своя страна, когато сред доминиканците учеха аристотелиците, тогава пребиваващите в духовния свят платонически души, след като се бяха споразумели със слезлите по-късно на Земята аристотелски души, тези платонически души сега бяха вдъхновяващите духове от духовния свят. Животът изобщо беше друг в онова време. Дали днес хората вярват това или не, положението беше такова, че когато насочим духовния поглед към тези времена, виждаме един такъв дух като Аланус аб Инсулис, седящ уединен в своята килия, отдаден на своите проучвания и приемащ едно духовно посещение от свръхсетивния свят от страна на аристотелска душа, която се присъединяваше към него. Съществуваше едно силно съзнание - също и тогава, когато в ордена на доминиканците се явиха аристотелиците, - съществуваше едно силно съзнание за принадлежността към духовния свят. Това може да се види например от такива факти: Един от доминиканските учители слиза във физическия земен живот по-рано от една друга душа, с която той е свързан; тази душа остава отначало в духовния свят, за да пренесе по-късно нещо, което трябваше да бъде усвоено там, при този, който беше слязъл по-рано на Земята, за да действа след това съвместно с него. И това става съвсем съзнателно. Хората знаеха, че с тяхното действие, с тяхната работа те са свързани с духовния свят.

Всичко това бе заличено от по-късната история. Обаче ние трябва да искаме да прочетем истината относно историческия живот не от документите на по-новото време, а от самия живот. И трябва да имаме един безпристрастен поглед за живота.

Ние трябва да виждаме животът да се разгръща също и там, където той се развива може би сред твърде малко симпатични кръгове като нещо, което е поставено в тези кръгове именно чрез кармата, което обаче вътрешно означава свършено друго нещо.

На такова четене в събитията, мои мили приятели, на такова четене аз се натъкнах действително в течение на моя живот по един твърде странен начин. И едва сега аз виждам по един ясен начин като една окултна писменост някои неща, които срещнах в течение на живота. Кармата действа по един твърде тайнствен начин именно за важните неща, които ние изживяваме. И бих искал да кажа: - В основата на това, че днес и друг път на други места точно в това време аз говоря именно върху такива неща като школата от Шартр и върху всичко онова, което я е предхождало и всичко което я следва, стои също една особена карма. Защото тъкмо най-изтъкнатите хора, които са учили в школата на Шартр, принадлежаха на цистерциенския орден.

Но цистерциенският орден, както и другите ордени сред католическото развитие са преминали в упадък, но в това преминаване в упадък се крият повече външни неща. Индивидуалностите, когато те продължават ценни направления, даже извънредно ценни също и за антропософията, понякога биват поставени в определени отношения, към които те всъщност не принадлежат; но въпреки това животът, кармата ги довежда в тях. Така аз трябваше винаги да намирам за странно, че - от моята младост до

определено време - винаги се натъквах на нещо от цистерциенския орден. Когато завърших вече основното училище, аз едва ли не станах ученик на една гимназия на цистерциенския орден само благодарение на това, че, както описах в моята автобиография, моите родители ме изпратиха в реалното училище. Беше нещо твърде самопонятно, че бих могъл да стана ученик на тази гимназия. Но не станах, естествено също поради добри кармически причини.

Обаче реалното училище, в което учех, се намираще само на пет крачки от гимназията на цистерциенския орден. Поради това всъщност познавахме всички тези все още отлично работещи цистерциенски учители. Не е нужно да се говори за ордена, а за отделните индивидуалности. И днес още с дълбоко задоволство мисля за един такъв свещеник от цистерциенския орден, който преподаваше в горепосочената гимназия немска литература с голямо въодушевление и аз виждам пред себе си ордена с всички негови индивидуалности в онази улица, която във Винер-Нойщадт се нарича алея, където професорите винаги отиваха да се разхождат, преди да започнат занятията - тези свещеници на цистерциенския орден в цивилни костюми, са извънредно надарени хора. И понеже през онова време в края на училищната година аз се занимавах много повече да чета програмните статии на учителите, отколкото училищните книги през училищната година, с голямо усърдие прочитах онова, което тези цистерциенски учители пишеха като тяхна собствена мъдрост в училищната програма на тази гимназия от Винер-Нойщадт. Накратко казано, цистерциенският орден ми беше близък. И без съмнение, ако бих отишъл да уча в гимназията на цистерциенския орден - това са естествено предположения, които човек може да направи само за изясняване на нещата - аз самопонятно бих станал цистерциенец.

Но животът ми продължи във Виена - аз разказах всичко това в моята автобиография. След известно време аз се запознах с кръга на поетесата деле Грацие, където се събираха също много от професорите по богословие от богословския факултет във Виена. С някои от тях се запознах много интимно. Всички те бяха членове на цистерциенския орден. Следователно отново се събрах с цистерциенците. И благодарение на онова, което понастоящем тече през цистерциенския орден, можах да проследя някои неща от миналото.

За да ви покажа, как действа кармата, бих искал да обърна вниманието ви върху едно събитие. Аз държах една лекция и благодарение на това, което в Англия наричат «fire o clock teas», а във Виена «журове», благодарение на «журовете», които ставаха при деле Грацие се бях запознал много добре с идващите там професори на богословския факултет, цистерциенците. Аз държах една лекция. Там беше един свещеник от цистерциенския орден, който беше особено забележителен човек и когато завърших моята лекция, той каза нещо съвсем особено, нещо, което бих искал само в тази форма да загатна: Той ми каза една

дума, в която се съдържах неговият спомен за един минал земен живот, когато е бил заедно с мен.

Такива неща са възпитаващи за живота. Това беше през 1889 година. Естествено в списанието «Гьотеанум» аз можах да разкажа само външната страна на тези неща, а статиите ще излязат под формата на книга, със забележки, в които ще бъде взето под внимание тогава също и вътрешната страна.

И сега, виждате ли, тук имате нещо от кармическите причини, които доведоха дотам, да мога въобще да говоря в тази форма за тези духовни течения. Подготовката за тази цел може да се получи само в живота, а не чрез изучаване.

Аз следователно показах, как съвместно действаша платоническото и аристотелското течение. След това аристотелиците отново минаха през вратата на смъртта. И в епохата на Съзнателната душа отначало на Земята все повече и повече се разви материализмът. Но тъкмо във времето, когато материализмът постави своето начало на Земята, в свръхсетивния свят - както казах, трябва да назоваваме нещата с тривиални изразир - в свръхсетивните светове бе основана един вид школа на Михаил, една обширна школа на Михаил, в която бяха обединени духове като Бернардус Силвестрис след неговата смърт, Аланус аб Инсулис, но също така Аристотел и Александър; в която бяха обединени човешки души, които тогава не бяха въплътени на Земята, заедно с духовни същества, които водят своя живот, без да бъдат въплътени на Земята, които обаче са свързани със земни души. В тази свръхсетивна школа беше учител самият Михаил, насочващ поглед в миналото върху онова, което са били великите учения на древните мистерии, правещ един чудесен обзор върху тайните на древните мистерии, но даващ същевременно една мощна перспектива за онова, което трябва да стане. И виждате ли, ние в някаква форма намираме определени души, които в много земни съществувания са били сред тези отряди, участвали са в тази свръхсетивна школа в 14-то, 15-то столетие; отряди души, които се стремят към течението на Михаил, души, които приемат в техните волеви импулси онова, което можем да наречем воля за връзка с течението на Михаил.

Ние можем да насочим поглед върху тези души. Ние намираме тези души там - понеже през онова време много малко от тях се намираха на Земята, а по-голямата част се намираха в живота между смъртта и едно ново раждане и взеха участие в свръхсетивното събрание на тази свръхсетивна школа. Ние ги намираме там, как слушат лекциите, ученията на Михаил. Ние ги намираме днес отново като въплътени на Земята души, които развиват един честен, вътрешен стремеж към антропософското движение.

В кармата на онези, които по един честен, вътрешно честен начин се стремят към антропософското движение, се намират импулсите, които трябва да бъдат проучени също и за кармата в свръхсетивния свят. Естествено фактът, че тези души са били насочени, подтикнати тогава чрез

тяхната карма към едно такова небесно общество, има своите причини в това, че в минал живот на Земята те са изградили своята карма по начин, който ги доведе дотам. Но ние не можем да познаем кармата на душите, без да насочим поглед не само върху онова, което става на Земята, но също и върху онова, което се развива между смъртта и едно нова раждане.

Разглеждането на света е безкрайно обогатяващо, когато, ако мога така да се изразя, при разглеждането на действащите в света души - а това в крайна сметка са всички хора, - не започваме винаги там, където хората се явяват на Земята и не завършваме там, където те умират. Защото те нито започват да действат там, нито пък спират тяхната дейност при смъртта. В това, което става духовно, действат не само онези души, които днес са въплътени на Земята, но и други души, които днес се намират между смъртта и едно ново раждане, и изпращат лъчите на тяхната дейност на Земята. В нашите собствени дела се крият импулсите на такива души. Всичко това действа съвместно, също както земните дела отново се простират в небесната област и продължават да действат там, както аз образно загатнах за това при личностите Капезиус и Щрадер още в моята първа мистерийна драма.

Брунето Латини, учителят на Данте, се намира също там. Той е починал тогава, минал е през вратата на смъртта, но това е само едно преобразуване на живота. Той продължава да действа и когато го потърсим духовно, можем да го намерим там.

Картината на духовното развитие на човечеството се допълва чрез това, че винаги можем да включим в нея и така наречените мъртви, защото всъщност те са много по-живи отколкото онези, които са така наречените живи. Една такава индивидуалност като Брунето Латини, въпреки че не е въплътен на Земята, днес се намесва в много неща, които стават на Земята, действа в тези неща. От това обаче вие виждате, колко тясно земния живот е свързан със свръхсетивния живот, как всъщност съвсем не можем да говорим за един свръхсетивен свят отделен от земния свят, от сетивния свят, защото всичко, което е сетивно, същевременно е проникнато от свръхсетивното; всичко, което е свръхсетивно, се изявява навсякъде или някога в сетивното. И ние можем всъщност да приемем земния живот, само когато виждаме тези неща зад земния живот.

Това, мои мили приятели, трябва да е течението, което навлезе в антропософското движение от Коледното събрание насам: Да се говори за свръхсетивните факти по един съвършено явен, безпристрастен начин с пълно познавателно съзнание. Тази трябва да бъде езотеричната черта, която минава през антропософското движение. Само благодарение на това ще бъде възможно да дадем на антропософското движение неговото действително духовно съдържание.

Защото, виждате ли, онова, което ви описах за течението на Михаил, то продължи да действа след това. Но когато индивидуалности се явяват отново на Земята, те са заставени първоначално да използват физическите тела, които са възможни в дадена епоха; те трябва да се вживеят в

импулсите на възпитанието, които съществуват в дадена епоха. Всичко това образува едно външно облекло в една материалистична епоха. И за душите, които в минали земни съществувания са имали голяма духовност, нашата материалистична епоха предлага мислимо най-големите пречки за да внесат тази духовност в телата, които освен това се покварват и чрез днешните възпитателни мероприятия. Така че не трябва да се чудите, когато казвам: - Честно стремящите се към антропософията души могат да бъдат намерени по посочения начин в минали периоди на земното развитие. И ние не можем да основем едно истинско познание, ако не можем да обгърнем с поглед тази съвместна работа на всичко, което действа и тъче в света. Защото духовното изследване е свързано на свой ред с духовен живот; духовното изследване налага необходимостта духът да бъде търсен също по духовен начин, да бъде търсен по неговите собствени пътища. А във всяка една епоха пътищата на духа са различни. В нашата епоха може да се върви по тези пътища само тогава, когато също е налице здравата почва на едно духовносъобразно познание на външната природа.

Епохата, която аз описах, в която се разви течението на Михаил, е последвана от една такава епоха, която тук на Земята показва свършено материалистичен аспект, която развива всичко по материалистичен начин. А в свръхсетивния свят се развива най-интензивното подготвяне на импулсите на Михаил, които в тази наша епоха са били пренесени, така да се каже, от небето на Земята. И нашата епоха не може да се свърже с онова, което е предхождало в последните столетия; ние трябва да познаваме това, но не можем да свържем нещата с него. Със съзнанието на днешното време ние трябва да се свържем с онова, което е станало в свръхсетивния свят през последните столетия. Обръщайки вниманието върху това, ние докосваме тогава почвата, която трябва да бъде почва на антропософската дейност, на антропософския живот в настоящето. И такива възгледи, каквито са тези, които аз обясних в тези часове, не трябва да бъдат приети само със студения ум и с трезво сърце, те трябва да бъдат приети с целия пълноценен човек, с целия обхват на човешката душевност. Антропософията може да бъде нещо за човечеството само тогава, когато тя се приема с цялата човешка душевност. Това стои на основата на волята на антропософското движение съединено с Антропософското общество от Коледното събрание насам. За него бихме желали, то да проникне дълбоко в душите на хората, които са свързани с това, за да получат те съзнание за онова, което дълбоко в душите всъщност е свързано с тяхната карма.

С това, мои мили приятели, ние създадохме един вид основа за това, което ще ни заведе по-нататък следващия път в следващата неделя, когато ще се проведе събранието на членовете и когато искаме да разгледаме по-нататъшния ход на течението на Михаил и онова, което се получава за задачите на антропософията, изобщо като задача на духовния живот в съвременността.

ПЕТА ЛЕКЦИЯ
Дорнах, 14 септември 1924 г.

Аз накарах да окачат тук картините, които съставляват част от един подарък, който получих през последните дни в резултат на честото говорене за толкова важната за западния вътрешен духовен живот школа от Шартр. На тези картини вие виждате - следващия вторник аз ще накарам да поставят и други от сбирката, - какви чудесни архитектурни произведения, какви чудесни в смисъла на средновековната пластика скулптори са били създадени на мястото, където някога е разцъфтявал онзи живот, за който аз често говорих също и тук като важен за западния свят духовен живот.

В тази школа от Шартр се намираха онези личности, които през 12-то столетие в себе си още имаха стремежа, да се задълбочат поучавайки или учейки се в онова, което се разви като жив духовен живот в поврата на времето, което възникна за онази епоха от развитието на европейската култура, когато човечеството, доколкото то търсеше познание, търсеше това познание още в живото действие и творчество на природните същества, а не в разбирането на мъртвите абстрактни природни закони. И така в школата от Шартр в един интензивен смисъл бе развита преданост към духовните сили, към духовните същества, а именно към онези, които царуват в природата, макар и това да не ставаше вече чрез древното посвещение, а чрез личности, които имаха разбиране и сърце да приемат от традицията някои неща от онова, което някога е било изживявано по духовен начин. И аз отбелязах, мои мили приятели, как можем да виждаме едно тайнствено излъчване на светлината от школата в Шартр при духа на Брунето Латини, великият учител на Данте. Аз се постарях да направя разбираемо, как личностите, индивидуалностите от Шартр са продължили да действат по-нататък в духовния свят, в съюз с онези, които след това дойдоха повече като носители на схоластиката в ордена на доминиканците.

Можем да кажем, че четейки по знаменията на времето индивидуалностите от Шартр стигнаха до възгледа, че сред земния живот за тях ще дойде отново времето едва тогава, когато елементът на Михаил, който трябваше да започне в края на 19-то столетие, ще започне отново да действа известно време на Земята. Тези индивидуалности от Шартр взеха широко участие в онези свръхсетивни учения, които бяха дадени в смисъла, в който аз говорих за тях в последно време, под покровителството на самия Михаил, за да разлеят импулсите, имащи значение и валидност за духовния живот в следващите столетия, под влиянието на които трябва да стои по необходимост днес онзи, които иска да се посвети на култивирането на духовния живот.

Общо взето може да се каже: Прераждания на духовете от Шартр е имало много малко. Но въпреки това на мен ми се удаде възможност да насоча вниманието си върху школата от Шартр по един повод в настоящето време. В школата на Шартр имаше един монах, който напълно

беше отдаден на онова, което тогава съществуваше като елемент на живота в тази школа. Но когато някой беше напълно отдаден на школата от Шартр, той изпитваше в нея определено настроение поради залеза на духовния живот. Защото всичко, което още напомняше за великите, пълни със значение импулси на одухотворения платонизъм, както той се беше враснал по-нататък в човечеството, то живееше в Шартр, обаче така, че носителите на този живот в Шартр трябваше да си кажат: - Да, в бъдеще цивилизацията на Европа няма да може да възприема този платонически живот.-

Трогателно е, бих искал да кажа, когато виждаме, как школата от Шартр запазва образи на инспириращите гении за така наречените седем свободни изкуства: граматика, диалектика, реторика, аритметика, геометрия, астрономия, музика.

Също и в приемането на духовното, което беше дадено в тези седем свободни изкуства, хората виждаха още живи дарове на боговете, които стигаха до хората чрез живи същества, а не само предаване на мъртви мисли за мъртви природни закони. И можеше да се види, че именно Европа не ще има никаква способност да възприеме всичко това в бъдеще. Ето защо намиращите се в школата от Шартр чувстваха определено настроение поради залеза на духовния живот.

И един такъв монах, един отделен, особено отдаден на работата, на ученията в Шартр монах, се прероди в наше време, но се възплъти по такъв начин, че именно при тази личност по един чудесен начин можеше да се види отблясъкът на миналото в този живот. Тази личност от нашето време ми беше позната, тя беше писателка, намираща се даже в приятелски отношения с мен, която вече отдавна е починала. Тя носеше в себе си едно твърде странно душевно настроение, едно душевно настроение, за което не бих говорил по-рано, въпреки че я бях наблюдавал преди години. Обаче да се говори върху тези неща всъщност е възможно едва откакто настроението на Коледното събрание се разля върху нашето Антропософско общество, защото то донесе особено осветляване на тези неща и защото днес е налице възможността безпристрастно да се говори върху тези неща, както вече споменах.

Когато тази личност говореше с някого, тя говореше всъщност само за това, че иска да умре. При това тази воля за умирање не идваше от едно сантиментално, хипохондрично, или от едно меланхолично душевно настроение. Когато човек притежаваше психологически поглед за вникване в такива неща, той проникваше така далече в миналото на душата на тази личност, че си казваше: - Тук имаме отблясъка, отражението на един минал земен живот. В един минал земен живот като семе е било вложено нещо, което сега пониква. Сега - не в този копнеж за смъртта, а в чувството, че всъщност тази душа, която беше възплътена тук, съвсем нямаше нищо общо с настоящето.

Съчиненията на тази личност също са такива, че те са написани като от един друг свят, не според това, което съобщават, нито според съдържанието

се в тях факти, но според настроението, което се излъчва от тях. И човек стига до разбиране на това настроение само когато от мрачната светлина на тези съчинения, от мрачната светлина, която е живяла в самата тази душа като нейна основа, намери пътя обратно до онзи монах от Шартр, който беше съзживял в онова време настроението от залеза на живия платонизъм в Шартр.

Това, което се проявяваше при тази личност не беше темперамент, не беше меланхолия, нито сантименталност, а проблясване на един минал земен живот. И настоящата душа на тази личност беше като огледало, в което действително проникваше животът на Шартр. С нея беше дошло не съдържанието на ученията от Шартр, а настроенията, които царуваха там. И когато насочвайки поглед в миналото се пренесем в тези настроения, тогава, бих искал да кажа, можем да получим нещо като духовни фотографии на онези личности които са учили в Шартр и които иначе намираме също и чрез духовното изследване в онзи свят, където те могат да бъдат намерени.

Виждате ли, така по най-различни начини животът донася чрез кармата възможностите да вникнем в тези неща. И ако последния път аз изнесох изживяванията с цистерциенския орден, бих искал да допълня онова, което прониква от залеза на школата на Шартр в сърцето и в душата на една извънредно интересна съвременна личност. Сега тя отдавна вече отново е намерила онези светове, за които така много копнееше, обратно при отците от Шартр. И ако при онзи монах като кармически резултат на душевното настроение в Шартр умората не беше завладяла целия душевен живот на тази личност, едва ли бих могъл да си представя, че в настоящето е възможно да съществува една по-подходяща личност, която да развива духовния живот на настоящето именно във връзка с традиционния живот на Средновековието.

При това бих искал да спомена, че когато съществуват такива дълбоко действащи кармически импулси в основата на душата, имаме пред себе си особеността, че в едно следващо възплъщение ще се получи прилика във физическия израз на лицето - това рядко се случва, но тук случаят е именно такъв - една прилика с предишното възплъщение. И двете лица, онова на монаха и онова на писателката, в която той се прероди в настоящето, действително извънредно много си приличаха.

Сега, мои мили приятели, във връзка с тези неща бих искал постепенно да разгледам какво представлява кармата на Антропософското общество, съответно кармата на индивидуалностите на неговите отделни членове поради това, че, както казах вече последния път, една голяма част от душите, които честно стоят в антропософското движение, е намерила някъде и някога връзката с онова течение на Михаил, което всъщност искам да охарактеризирам с всичко онова, което имах да кажа досега за Аристотел и Александър, за това, което се случи в свръхсетивния свят по времето, когато тук на Земята се проведе осмият вселенски събор в Константинопол, за това, което стана като продължение в духовния и във

физическия свят на живота от двора на Харун ал Рашид и накрая за онази свръхсетивна школа, която стоеше под закрилата на самия Михаил. Най-значителното в учението на тази школа беше, че в нея постоянно се обръщаше вниманието първо върху връзката с древните мистерии, върху връзките с всичко онова, което от съдържанието на древните мистерии отново трябва да дойде в една нова форма, за да проникне с духовност новата цивилизация; че от друга страна обаче вниманието се обръщаше върху импулсите, които разпалените за духовния живот души трябва да имат в основата на техните бъдещи действия. И разбирайки това духовно течение, е възможно да се разбере доколко антропософията с нейната същност дава импулсите за едно обновено, истинско, честно разбиране на Христовия импулс.

Защото всъщност в антропософското движение се намират два вида души. Голям брой от тези души са живели в онези течения, които са били, така да се каже, официалните християнски течения през първите столетия; те са минали през тези течения, изпитали са всичко онова, което е дошло в света като християнство, а именно през времето на император Константин и през непосредствено следващите времена. Именно между тези, които тогава с извънредно голяма честност са се присъединили към християнството, които с вътрешно задълбочаване са приели християнството, има такива души, които днес се намират в Антропософското общество със стремеж към разбиране на християнството; не точно християни, които просто са следвали движения като това на император Константин, а повече онези християни, които претендираха да минават за истински християни, които бяха разпределени по различни секти. Християнски секти с вътрешно задълбочаване обединяваха много от душите, които днес честно влизат в антропософското движение - понякога от подсъзнателните импулси, които горното съзнание в много отношения, даже гълкува погрешно

Други души са онези, които не са минали непосредствено през това християнско развитие; те са минали или през по-късното християнско развитие, когато не съществуваше вече онова вътрешно задълбочаване както при сектите, но които преди всичко в основата на душите си имат много от онова, което можеше да се изживее като езическа мъдрост на мистериите в предхристиянско време, носеха го незаличимо, живо в своите души. Както казах, по-късно те също са минали през християнството, но то не е направило върху тях такова впечатление както върху онези други души, защото в тях бяха останали живи впечатленията и учението, култовите упражнения и т. н. на древните мистерии. Именно между тези, които са дошли в антропософското движение по този начин, се намират такива души, които не търсят Христос в един абстрактен смисъл. Първата категория души са така да се каже радостни, че отново намират християнството в антропософското движение. Но между другите са онези, които обхващат с вътрешно разбиране това, което в антропософията е космическо християнство. Христос като космически дух на Слънцето е

схващан преди всичко от онези намиращи се в голям брой в антропософското движение души, които са запазили в основите на своята душа в една жива форма много от онова, което те са донесли от древните езически мистерии. С всичко това са свързани течения от целия духовен живот на човечеството в настоящето; с това аз разбирам едно широко настояще, което се простира през десетилетия и столетия.

В крайна сметка антропософията е израснала от духовния живот на настоящето. Макар и по нейното съдържание непосредствено да няма нищо общо с този духовен живот на настоящето, в много отношения тя е израснала кармически от него и ние наистина трябва да насочим поглед върху някои неща, които привидно не принадлежат към онова, което непосредствено действа в антропософията. Ние трябва да насочим поглед също и върху такива неща, за да обхванем в нашия духовен кръгозор всичко, което в течение на времето е съдействало в различните течения, които споменах. Аз казах, че получаваме действително разбиране за това, което става външно на физическото поле, едва когато насочим поглед върху задния фон на тези събития, върху това, което се влива от духовното поле в тези събития ставащи на физическото поле. И както казах последния път, ние отново трябва да добием смелост, да внесем в настоящето онова древно чувство на мистериите, което не свързва просто физическите събития с един общ пантеистичен, теистичен или както искате го наречете духовен живот, а е в състояние конкретно да проследи отделните събития и човешките изживявания в тези събития чак до духовните първопричини и до произвеждащите ги духовни същества.

За това ни дава повод онова, което днес трябва да бъде търсено чрез една от най-дълбоките задачи на настоящето. В настоящето отново трябва да се търси едно действително познание за човека с тяло, душа и дух, но не едно такова познание, което се корени в абстрактни идеи и закони, а което може да вникне в действителните основи на цялостното човешко същество. Човекът действително трябва да бъде изучен според неговите здравни и болестни състояния не така, както това се върши днес, според чисто физически познания. По този начин човекът не може да бъде познат; по този начин не може да бъде познато преди всичко онова в живота, което действа в човека и се намесва така решаващо в неговата съдба - нещастие, болест, способност или неспособност. Ние се научаваме да познаваме кармата във всички нейни форми, когато, изхождайки от физическия живот, можем да проследим човека в неговата духовност и в неговия вътрешен душевен живот.

Днес стремежът за познание е такъв, че човекът е разглеждан по един съвършено външен начин по отношение на неговите органи, по отношение на неговите кръвоносни съдове, по отношение на неговите нерви, и т. н.. И който разглежда човека по този начин според неговото здраве и болест, той не е в състояние във всичко това да намери нещо, което е дух или душа. Можем да кажем, че днешният анатом, днешният физиолог биха искали да говорят така, както някога един знаменит астроном е говорил на своя цар в

отговор на зададен от царя въпрос: - Аз изследвах цялата Вселена, търсих навсякъде между звездите и техните движения, но не намерих никакъв Бог. - Така казал астрономът. Днешният анатом и днешният физиолог биха могли да кажат: - Аз изследвах всичко, сърце, нерви, стомах, мозък, кръвоносни съдове и бъбреци, но не намерих душата и духа. -

Виждате ли, всичко, което съставлява днес трудностите на медицината, се дължи на това влияние. И всичко това трябва да бъде развито днес в общи линии според изискванията, които са поставени пред антропософското движение, пред Антропософското общество, както и отделно по специалности за отделните групи, както сега например бе говорено върху пасторалната медицина пред една група, която по специалност е подготвена за това. Защото тук трябва да бъде търсена вратата, чрез която да се навлезе също и в онези връзки, които се получават накрая като велики връзки в дейността на теченията на кармата. И в патологията и терапията ще се види, как наблюдението на болния и здравия човек налага необходимостта да бъде проучено всичко, което наред с външно-физическото се казва за духа и душата, като напълно се уважава това, което естествената наука казва за физическото. Тогава обаче ще се види, че по отношение на здравия и болния човек сме принудени да разгледаме по-висшите членове на човешката природа. Това ще покаже книгата, която сега разработваме съвместно с моята мила сътрудничка, госпожа д-р Ита Вегман, която третира именно здравия и болния човек и която се надявам скоро да излезе от печат. Но точно такива изследвания, които търсят вратата, през която по един правилен начин да проникнат от физическия човек в духовния човек, дават един перспективен резултат само тогава, когато те се провеждат по един правилен начин. Така че за една такава работа, каквато се върши тук, се използват не само изследователските способности на настоящето, а също и изследователските способности, които са резултат на това, че се вземат под внимание кармическите нишки, които се получават от историческото развитие на човечеството. Ние трябва да работим, така да се каже, със силите на кармата, за да проникнем в тайните, за които се касае. В първи том на този труд първо ще бъдат издадени само наченките в това отношение. Този труд ще бъде продължен и тогава ще преминем по-нататък от това, което отначало е развито само в елементарна форма, към онова, което точно от тази страна, от медицинско-патологична страна може да даде едно човешко познание, едно познание за човека. Това ще бъде възможно само благодарение на факта, че в лицето на госпожа д-р Ита Вегман имаме една личност, която в своите медицински проучвания е приела нещата така, че при нея те се развиват по един самопонятен начин към онова, което е духовен възглед за човешката същност. Но тук, в течение на това изследване, в разглеждането на органологията на човека, която виждаме в духовна перспектива, се получават нещата, които водят също до кармическите връзки. Защото същият род виждане, което трябва да развием, за да виждаме духовното, което стои не зад цялостния човек, а

зад отделните органи - зад един орган стои светът на Юпитер, зад друг орган светът на Венера и т. н., - разбиранията, които трябва да бъдат развити тук, те водят именно до това, което се представя като възможност да стигнем зад човешките личности, в техните минали земни съществувания. Защото в настоящия земен живот човекът стои пред нас ограничен от неговата кожа. Когато придобием способността да виждаме в отделните органи на човека, тогава се разширява това, което е затворено в кожата, като всеки орган сочи към една друга област в света, указвайки пътищата навън в Макрокосмоса. Тогава навън човекът се закръгля и от това се нуждаем ние - от този човек, който отново се изгражда духовно, след като е била преодоляна настоящата форма, която е ограничана от кожата. Когато проследим навън това, което физически е нещо свършено различно, от това, което си представят днешният анатом и днешният физиолог, това ще ни даде възгледи, които отговарят също и на вижданията в миналите земни съществувания на човека.

И тогава ние изживяваме връзките, които хвърлят светлина в историческото развитие на човечеството и ни правят обяснимо настоящето в това, което съществува физически. Всъщност цялото минало на човечеството живее в настоящето. Но с това общо абстрактно изречение не е казано естествено нищо; нали го казват също и материалистите. Важното е как това минало живее в настоящето.

В тази връзка бих искал да ви дам един пример, който е толкова чудесен, че и в мен самия предизвика най-голямото учудване, когато се получи като резултат на изследването. И някои неща от това, което по-рано съм мислил в тази област, трябваше да бъдат коригирани или най-малкото допълнени.

Виждате ли, за този, който разглежда историята дълбокомислено, едно събитие именно в първите столетия на християнството се явява заобиколено от една странна тайнственост. Ние виждаме там една личност, която намираме може би вътрешно малко подходяща за целта, виждаме споменатия вече император Константин да приема християнството, за да направи от него това, което то е станало като официалното християнство на Запад. Но ние виждаме - естествено не в словесния смисъл, а като се абстрахираме от по-големи периоди време, - ние виждаме наред с Константин да стои Юлиан Апостата - Отстъпникът, наистина една личност, за която знаем, че в нея живееше мъдростта на мистериите. Юлиан Отстъпникът можеше да говори за троичното Слънце. И той изгуби своя живот, защото поради това беше считан за издайник на мистериите, тъй като беше говорил за троичното Слънце. Това не трябваше да бъде сторено в онова време; а в още по-ранни времена още по-малко.

Обаче Юлиан Отстъпникът се намираше в едно особено положение по отношение на християнството. В определен смисъл можем често пъти да се чудим, че този фин, гениален ум е бил така малко възприемчив за християнството; но това идва оттам, че той виждаше около себе си малко от онази вътрешна честност, както той я схващаше. А между онези, които

го въведеха в древните мистерии, той още намираше много честност, положителна, активна честност.

Юлиан Отстъпникът бе убит отвъд в Азия. За неговото убийство са разказани много измислени неща. Но то е станало именно поради това, че Юлиан е бил считан за издажник на мистериите. Това беше напълно запланувано убийство.

Когато се запознаем с това, което е живеело в Юлиан Отстъпника, в нас се събужда дълбок интерес как е живяла тази личност по-нататък. Защото това е една твърде особена индивидуалност, една индивидуалност, за която трябва да кажем: - Той би бил много по-подходящ от Константин, много по-подходящ от Хлодвиг, много по-подходящ от други, за да подготви пътищата на християнството! Това беше заложено в неговата душа. Ако времето би било благоприятно за това, ако биха били налице условията, изхождайки от древните мистерии, той щеше да може да създаде едно праволинейно продължение от предихристиянския Христос, от действителния макроскосмически Логос, до Христос, който трябваше да продължи да действа в човечеството след Тайната на Голгота. И когато духовно вникнем в Юлиан, ние откриваме именно странното нещо: При него това отстъпничество е било само черупка, а в основата на неговата душа всъщност намираме един подтик, един стремеж да обхване християнството, който стремеж той не оставя да излезе наяве, а го подтисна поради безсмислиците на Целзус, който е писал за Исус. Случва се понякога именно една гениална личност да бъде заблудена от безсмислиците на хората. И човек има чувството, че Юлиан всъщност би бил подходящата душа, която да подготви пътищата на християнството, да доведе християнството в пътя, който му е присъщ.

И тогава ние оставяме тази душа на Юлиан Отстъпника в нейния земен живот и с най-голям интерес я проследяваме като индивидуалност в духовните светове. Но тук имаме нещо неясно. Нещо неясно обгръща тази душа и само чрез най-интензивно усърдие можем да успеем, да стигнем до яснота в това отношение. В Средновековието върху много неща съществуват възгледи, които винаги са легендарни, които обаче съответстват на действителните събития. Аз вече споменах, колко адекватни, колко отговарящи на действителни събития - макар и естествено легендарни, - са митовете, легендите, които са били свързани с личността на Александър. Колко жив се явява животът на Александър още в описанието на свещеника Лампрехт! Това, което продължава да живее от Юлиан, то продължава да живее така, че винаги можем да кажем: Всъщност то иска да изчезне при разглеждането на човека. И когато го проследяваме, ние трябва да полагаме най-големи усилия да останем върху него с духовния поглед. То постоянно ни се изплъзва. Ние го проследяваме през столетията чак до Средновековието: То ни се изплъзва. И когато все пак успяваме да го проследим, ние стигаме с разглеждането до едно особено място, което съвсем не е историческо, което обаче е по-историческо от историческото: Ние стигаме накрая до една женска

личност, в която намираме душата на Юлиан Отстъпника, до една женска личност, която под едно подтилкащо чрез самото себе си впечатление, извършва нещо важно в живота. Тази личност вижда - не в себе си, а в една друга личност - копие на съдбата на Юлиан Отстъпника, доколкото Юлиан Отстъпникът направи един поход на Изток и загина там чрез предателство.

Виждате ли, това е Херцелоида, майката на Парцифал, която е една историческа личност, за която обаче историята не съобщава, на която обаче, в съдбата на Гамурет, за когото се беше омъжила и който също загива чрез предателство в един поход на Изток, се посочва нейната собствена съдба като предишния Юлиан Апостата. Чрез това указание, което прониква дълбоко в нейната душа, Херцелоида извърши това, което легендарно се говори за възпитанието на Парцифал от Херцелоида, но което е истински историческо. Душата на Юлиан Отстъпника, която в нейните основи беше останала такава и за която бихме искали да вярваме, че всъщност би била призвана да покаже истинския път на християнството, тази душа се намира в Средновековието в една женска личност, която изпраща Парцифал да търси и покаже на християнството езотеричните пътища.

Вие виждате колко тайнствени, колко загадъчни са пътищата на човечеството в подосновите и на задния фон на съществуването. Този пример, който по един забележителен начин се втъкава в това, което вече разказах във връзка с школата от Шартр, може да обърне вниманието ви върху това, колко чудни са всъщност пътищата на човешката душа и пътищата на развитието на цялото човечество. Този пример ще намери продължение, когато ще говоря за живота на Херцелоида и за този, който някога беше изпратен физически като Парцифал. Следващият път ще започна оттам, където сега трябва да прекъснем нашето разглеждане.

ШЕСТА ЛЕКЦИЯ

Дорнах, 16 септември 1924 г.

Днес бих искал да продължа разглеждането, което започнах завчера. Ние стигнахме дотам, където трябваше да прекъснем нишката на развитието, както то действа в духовния живот на настоящето, да прекъснем тази нишка именно с индивидуалността на Юлиан Апостата, съответно с индивидуалността, която е живяла в Юлиан Апостата и за която ви показах, че тя се е преродила в онази личност, за която съществуват само легендарни съобщения, в онази личност, която е тайнствено свързана с легендата за Парцифал като Херцелоида. В тази душа на предишния Юлиан Апостата прониква един задълбочен душевен живот, един задълбочен духовен живот, от който тя действително се нуждаеше срещу бурите и вътрешните опозиционни настроения, през които мина именно в нейното съществуване като Юлиан Апостата. Този живот, за който ви говорих, беше, такъв, че надвисна над живота на Юлиан Апостата като

миролюбив, топъл облак. И така душата стана вътрешно по-интензивна. Така душата стана също и по-богата на най-разнообразни вътрешни импулси.

Но понеже тази душа принадлежеше към онези, които бяха приели още нещо от древните мистерии, които бяха живели в субстанцията на древните мистерии в едно време, в което в известно отношение мистериите излъчваха все още ясна светлина, тази душа беше приела в себе си много от духовността на Космоса. Това беше някак изтласкано на заден план през времето на прераждането като Херцелоида, но след това отново излезе наяве и ние намираме тази индивидуалност отново преродена в 16-то столетие. И при тази индивидуалност от 16-то столетие ние виждаме, как изгрява християнизирано онова, която тя беше преживяла като Юлиан Апостата. Тази индивидуалност се преражда отново в 16-то столетие като *Тихо де Брахе* и застава срещу онова, което изниква в западната цивилизация като Коперников възглед.

Този Коперников светоглед даде един образ на Вселената, който проследен в неговите последствия, е насочен към това, в мирогледа да прогони духовността от Космоса. Коперниковата представа за света води накрая до едно напълно механистично-машинно схващане на Вселената в пространството. И в крайна сметка относно този коперников образ на света един знаменит астроном каза на Наполеон, че не намира никакъв Бог сред тази Вселена; че той е изследвал всичко, но не намира никакъв Бог. Това е именно изгонването на всякаква духовност.

Към това не можеше да се присъедини охарактеризираната индивидуалност, която сега се намираше в Тихо де Брахе, тя не можеше да се съгласи с такъв възглед за света. Ето защо ние виждаме, как по отношение на своя светоглед Тихо де Брахе приема онова, което е използваемо в коперниканството, обаче отхвърля абсолютното движение, което трябваше да се припише на Земята в смисъла на коперниковия образ на света. И при Тихо де Брахе ние виждаме всичко това свързано с действителна духовност; духовност, при която, когато обгърнем с поглед неговия живот, можем именно да видим, как старата карма излиза наяве в този живот на Тихо де Брахе, излиза наяве с пълна сила, иска да стане съдържание на съзнанието. Неговите датски родители по всякакъв начин искат да го насочат в юридическата кариера; той е трябвало да изучава правните науки под ръководството на един домашен учител в Лайпциг и само когато този учител спял, той е можел да използва часовете, в които през нощта общувал с боговете. И тук се показва нещо от най-висока степен знаменателно - това се съдържа също и в неговата биография.

Вие ще видите, че това е от значение за по-късната оценка на индивидуалността Тихо де Брахе - Херцелоида - Юлиан. С много първобитни инструменти, които сам си изработил, той открива важни изчислителни грешки, които са били направени по отношение определяне местата на Сатурн и Юпитер. И ние имаме знаменателната сцена в живота на Тихо де Брахе, че като млад човек с първобитни инструменти, с които

иначе човек никак не би помислил, че може да направи нещо, той се чувства един ден подтикнат да търси точните места на Сатурн и на Юпитер на небето. Такива неща биват пропити при него от духовност, духовност, която го въвежда в схващането на Вселената така, както трябва всъщност да имаме, когато отново се стремим към модерна посветеност, при което схващане стигаме дотам да говорим за духовни същества, както говорим за физически хора на Земята, защото постоянно можем да ги срещаме, защото между онези човешки индивидуалности, които пребивават тук на Земята, и онези, които са обезпътени и живеят между смъртта и едно ново раждане, съществува само една разлика в битието, една разлика в качеството на битието.

Това разпалва в Тихо де Брахе една извънредно важна способност за вникване във взаимовръзките, които се виждат, когато тук на Земята човек не счита, че всичко е причинено от земни импулси и изчислява това горе в звездите по математически начин, когато той прозира проникващите едни в други действия на звездните импулси и на човешките исторически импулси. Чрез онази инстинктивна заложба в душата, която той си беше донесъл от живота като Юлиан Отстъпника, която тогава не беше проникната от рационализъм или интелектуализъм, а беше интуитивна, имагинативна - такъв беше вътрешният живот на Юлиан Отстъпника, - чрез всичко това той успя да направи нещо събуждащо голямо удивление.

Той не можеше да направи голямо впечатление на своите съвременници чрез своите отклоняващи се от Коперник астрономически възгледи и с това, което иначе постигна в науката за звездите. Тихо де Брахе извърши наблюдението на безброй звезди и нарисува една карта на тези звезди, която единствено направи след това възможно, Кеплер да стигне до своите величествени резултати. Защото Кеплер стигна до своите така наречени Кеплерови закони въз основа на звездната карта на Тихо де Брахе. Всичко това обаче не би направило върху неговите съвременници голямото впечатление, което направи един не особено важен, но очебиен факт: Той предсказа именно смъртта на султан Сюлейман, като посочи точно часа и деня, когато тя щеше да настъпи. И неговото предсказание се сбъдна с голяма точност. Ние действително виждаме, как в едно по-ново време в Тихо де Брахе действат древни възгледи, които той беше възприел като Юлиан Отстъпника, свързани с една духовна интелектуалност. Ние виждаме, как всичко това действа в Тихо де Брахе в едно по-ново време. И душата на Тихо де Брахе принадлежи към най-интересните души, когато в 17-и век той мина през вратата на смъртта и тя бе пренесена в духовния свят.

В теченията, които аз описах като течения на Михаил, всъщност непрестанно се намира Тихо де Брахе - Юлиан Отстъпникът - Херцелоида; той постоянно се намира в някоя от свръхсетивните функции. Ето защо ние отново го намираме при важни събития в духовния свят, които са свързани с това течение на Михаил, в края на 18-то и в началото на 19-то столетие.

Аз по-рано обърнах вниманието ви към великата свръхсетивна школа в 15-то, 16-то столетие, която се намираще под самото покровителство и ръководство на Михаил. Тогава за онези, които бяха в тази школа, започна един живот, който протичаше така, че в духовния свят бяха разгърнати сили и дейности, и че тези дейности действаха долу във физическия свят, действаха във връзка с физическия свят. Така например точно в това време, което последва времето на тази свръхсетивна школа, се падна една важна задача на една индивидуалност, за чийто живот аз често говорих - индивидуалността на Александър Велики.

Аз и тук обърнах вниманието ви върху това, как Бейко от Верулам, лорд Бейкън, е прероденият Харун ал Рашид. И забележително е това, че във връзка с възгледите на лорд Бейкън, които имаха едно толкова силно, меродавно влияние върху цялото следващо духовно развитие именно в по-фините духовни стремежи, в лорд Бейкън, се случи нещо, което бихме искали да наречем едно болестно избликване на древна духовност, която той постоянно е имал като Харун ал Рашид. И така ние виждаме, че от импулса на този лорд Бейкън произхожда цял един свят от демонически същества. Светът се изпълва с тези демонически същества, изпълва се свръхсетивно и сетивно - естествено, сетивно невидими, - искам да кажа, сетивният свят бе изпълнен с демонически същества. На индивидуалността на Александър се падна именно задачата, да води главно борбата срещу тези демонични идоли на лорд Бейкън, на Бейко от Верулам.

И долу се извършват подобни дейности, които са извънредно важни, иначе материализмът на 19-то столетие би се разrazil в много по-унищожителна, по-опустошителна форма. Подобни дейности, които станаха във връзка с духовния и с физическия свят, се паднаха тогава на течението на Михаил, докато в края на 18-то и началото на 19-то столетие в свръхсетивните области стана това, което аз вече веднъж нарекох възникването на един важен свръхсетивен култ.

Тогава в свръхсетивния свят бе устроен един култ, който протичаше в действителни имагинации от духовно естество. Така че можем да кажем: В края на 18-то и началото на 19-то столетие на непосредствената граница на физическия сетивен свят, много близко до този физически-сетивен свят - естествено това трябва да се разбира качествено, - витаеше, носеше се едно свръхсетивно събитие, един свръхсетивен процес, който представлява свръхсетивни култови действия, мощно развитие на образи на духовния живот, на мировите същества, на съществата на йерархиите, във връзка с великите етерни действия на Космоса и с човешките действия на Земята. Интересно е, че в един особено благоприятен момент на тази свръхсетивна култова дейност, бих искал да кажа, в духа на Гьоте се вля един миниатюрен образ. И този миниатюрен образ, този метаморфозиран, изменен образ, Гьоте описа в своята «Приказка за зелената змия и за прекрасната Лилия». Това е един случай, където леко нещо се показва навън. Виждате ли, това беше един свръхсетивен култ, в който участваха предимно онези, които бяха взели участие в течението на Михаил при

всички откровения, при всички свръхсетивни и сетивни откровения, за които аз говорих.

Навсякъде индивидуалността, която накрая се беше въплътила в Тихо де Брахе, играе извънредно голяма роля. Навсякъде той се стреми да запази великите, трайните импулси на това, което се нарича езичество, древна същност на мистериите, именно за по-доброто разбиране на християнството. Той беше влязъл в християнството, през времето когато живееше като душа на Херцелоида. Сега той се стремеше да внесе в представите на християнството всичко онова, което имаше като посвещение на Юлиан Апостата. Това се яви особено важно за онези души, за които говорих тук. С всички тези течения са свързани множество души, които сега се намират в антропософското движение, които честно се стремят към това движение. Те се чувстват привлечени от течението на Михаил именно чрез вътрешната природа и същност на това течение на Михаил. И Тихо де Брахе имаше важно влияние върху това, в края на 19-то столетие или в началото на 20-то столетия, но предимно в края на 19-то столетие тези души да слязат на Земята подготвени, за да виждат или чувстват Христос не само така, както го чувстват различните вероизповедания, а отново в цялата негова величествена мирова сила като космически Христос. За целта те бяха подготвени, също и свръхсетивно между смъртта и едно ново раждане, чрез такива влияния, каквито бяха тези на Тихо де Брахе, на душата, която накрая беше въплътена в Тихо де Брахе. Така тази индивидуалност всъщност постоянно играе една извънредно важна роля именно сред течението на Михаил.

Виждате ли, погледите бяха постоянно насочени към идващото господство на Михаил - както в старата школа в 15-то и 16-то столетие, така и по-късно при изпълнението на свръхсетивния култ, който от свръхсетивния свят трябваше да въведе настъпващото по-късно ново господство на Михаил на Земята.

Но, както вече казах това, голям брой платонически надарени души, които бяха действали в Шартр, останаха в духовния свят след тяхната дейност в Шартр. Днес аз накарах да окачат други картини от сбирката картини за Шартр, накарах да бъдат окачени тук образи на пророци, но също и картини на чудесната архитектура от Шартр. Индивидуалностите на учители от Шартр, които бяха устроени именно платонически, останаха в духовния свят. Долу слязоха повече аристотелците, които в голям брой се намираха например в ордена на доминиканците, но след определено време се обединиха с платониците и действаха съвместно именно от свръхсетивния свят и по свръхсетивен начин. Така че ние можем да кажем: - Всъщност платонически устроените души постоянно са оставали в духовния свят, не са слизали на Земята и днес още най-важните личности от тях не са се превъплътили на Земята, а чакат до края на това столетие. -

Напротив мнозина, които се чувстваха привлечени от това, което аз описях като дела на Михаил в свръхсетивния свят, които по един честен начин се чувстваха привлечени към едно такова духовно движение, те се

вляха именно в течението на антропософското движение. И можем вече да кажем: - Онова, което живее в антропософията, е подбудено първо от школата на Михаил в 15-то, 16-то столетие и от онзи култ, който беше извършен в свръхсетивния свят в края на 18-то и началото на 19-то столетие.

Също поради тази причина, когато във връзка с този свръхсетивен култ се родиха моите мистерийни драми, първата драма, въпреки че тя много се различава от Гьотевата «Приказка за зелената змия и за прекрасната Лилия», все пак явно показва подобни черти. Тези неща, които претендират да съдържат действителните импулси от духовно естество, не могат да бъдат изсмукани от пръстите, а са виждани и изследвани в съзвучие, в хармония с духовния свят.

Така ние стоим днес тук с антропософското движение, което се вля в настъпилото междувременно господство на Михаил, призвани да разберем именно същността на това господство на Михаил, призвани за това, именно в смисъла на действието на Михаил през столетията и хилядолетията, сега когато той отново пое в ръцете си ръководството на земното човечество, призвани да действаме в тази насока. Присъщо на вътрешната езотеричност на това течение на Михаил е, че по един напълно определен начин предварително е набелязано първо за това столетие, онова, което ще стане.

Но виждате ли, мои мили приятели, за антропософията, когато я вземем в нейното днешно съдържание и я проследим в миналото, ние намираме малко земна подготовка. Върнете се малко назад от това, което днес се явява като антропософия, и потърсете безпристрастно, с разбиране неразмътено от всевъзможни филологически извъртания, потърсете някъде изворите на тази антропософия в течение на 19-то столетие: Вие не ще ги намерите. Вие ще намерите само отделни следи от духовно схващане, които след това можах да намерят употреба в цялото устройство на антропософията като семена, като зародиши, но като зародиши, намиращи употреба по твърде пестелив начин. Но една истинска подготовка сред земния живот не съществува.

В замяна на това толкова по-силна е подготовката в свръхсетивния свят. И в заключение, доколко дейността на Гьоте също и след неговата смърт - макар в моите книги това да изглежда другояче, - е съдействала за изграждането на антропософията, това вие всички знаете. Най-важното по отношение на тези неща, непосредствено най-важното се е разиграло вече в свръхсетивния свят. Но когато така живо проследим в миналото духовния живот на 19-то столетие до Гьоте, Хердер, даже ако искате до Лесинг, тогава онова, което е действало в отделни духове в края на 18-то столетие, в първата половина на 19-то столетие, ни се явява все пак поне много силно духовно повлияно, макар то да се яви в силни абстракции например при Хегел или в абстрактно образна форма при Шелинг.

Защото аз вярвам, че от начина, по който говоря в моята книга «Загадки на философията» за Шелинг, за Хегел, може да се разбере, че в духовно-

душевното естество на това развитие на светогледа исках все пак да насоча вниманието върху нещо, което може да се влее в антропософията. В моята книга «Загадки на философията» аз се опитах да обхвамя също и със сърцето тези абстракции, които се явяват там. Бих искал да обърна вниманието особено върху главата за Хегел, а също и върху някои неща, които са казани в тази книга относно Шелинг.

Но ние трябва да отидем по-надълбоко. Тогава ще открием знаменателни явления, които се явяват в духовния живот на първата половина на 19-то столетие и които след това, първоначално само потънаха в онова, което беше духовен живот, материалистичен живот на втората половина на 19-то столетие. И въпреки всичко, в това макар и в абстрактни понятия, има нещо напълно духовно, има духовен живот и творчество.

Особено интересен и колкото повече се задълбочаваме в неговите произведения, все по-интересен става философът Шелинг. Бих искал да кажа, че той започва почти както Фихте с пропити от волята, рязко очертани, чисти идеи. Така се изявяваше Фихте. Йохан Готлиб Фихте е една от малкото личности в мировата история, може би въобще единствен в известно отношение, една личност, която съединяваше най-силните абстрактни понятия с ентузиазма и енергията на волята, така че именно в негово лице имаме едно много интересно явление: Нисичкият, набит Фихте, малко изостанал в своя растеж поради лишенията понесени в младостта, който вървеше по улиците с извънредно твърди стъпки, целият воля, воля, която се изявява при излагането на най-абстрактните понятия, но с тези най-абстрактни понятия въпреки това постига нещо като онези «Обръщения към германската нация», с които по един чудесен начин е въодушевил безброй германци.

Шелинг се явява почти както Фихте, не с такава сила, но с такъв род мислене. Но ние скоро виждаме, че духът на Шелинг са разширява. Също както Фихте той говори за «аз» и «не-аз»; за всякакви подобни абстрактности говори и Шелинг в своята младост, като с това въодушевява хората в Йена. Това обаче скоро го изоставя, духът му се разширява и ние виждаме в него да проникват такива представи, които макар и да са изградени от фантазия, все пак са насочени към имажинации. Това върви известно време по-нататък, след това той се задълбочава в такива духове като Яков Бьоме, описва нещо, което по целия негов тон и стил е различно от неговата предишна дейност - основата на човешката свобода, един вид възкресение на идеите на Яков Бьоме. Ние виждаме след това, как в Шелинг почти оживява платонизмът. Той съчинява един разговор върху светогледа - «Бруно», който действително напомня диалозите на Платон и който е много убедителен. Интересно е също едно друго малко съчинение «Клара», в което свръхсетивният свят играе голяма роля.

След това Шелинг продължително време изпада в мълчание. Неговите съвременници философи го считат за един жив мъртвец, бих искал да кажа, за един живо-мъртъв. След това той публикува извънредно важното съчинение «Самотракските мистерии», - което отново представлява едно

разширение на неговия дух. Първоначално той все още живее в Мюнхен, докато кралят на Прусия го повиква да изнася лекции върху онази философия в Берлинския университет, за която Шелинг казва, че я е разработил в тишината на уединението в течение на десетилетия. И сега Шелинг се явява в Берлин с онази философия, която се съдържа в останените от него съчинения «Философия на митологията» и «Философия на откровението». Той не прави особено голямо впечатление на берлинската публика, защото съдържанието на това, което говори в Берлин, е, че с цялото свое размишление човекът всъщност не достига до нищо относно светогледите; в човешката душа трябва да проникне нещо, което като действителен духовен свят да оживи размишлението.

Тук при Шелинг на мястото на старата рационалистична философия внезапно се явява едно възкресяване на старата философия на боговете, на митологията, едно възкресяване на древните богове, а именно от една страна по съвършено модерен начин. Но от всичко това се вижда, че тук в модерното време действа древна духовност. Това е твърде знаменателно.

В това, което той развива върху християнството във «Философия на откровението», са дадени важни подбуди, макар и в напълно абстрактни форми, подбуди за онова, което за някои точки на християнството трябва да бъде казано също и в антропософията въз основа на духовното виждане.

Ние не можем така лесно да минем покрай Шелинг, както сториха това берлинчани. Ние не можем да го отминем така, без да му обърнем внимание! Берлинчани погледнаха много леко на него. Когато един потомък на Шелинг се ожени за дъщерята на един пруски министър - едно, външно, свързано с обстоятелствата събитие, макар и тази връзка да е кармическа, - един пруски чиновник чул и казал, че по-рано той никога не е знаел, защо Шелинг е дошъл в Берлин, но сега вече знае.

Когато проследяваме Шелинг по този начин, ние можем да изпаднем във вътрешни трудности и конфликти. Този последен период на Шелинг от една страна е ужасно описван в историите на философията, но навсякъде там над тази глава стои заглавието: «Теософията на Шелинг». Винаги се случваше така, че трябваше много да се занимавам с Шелинг. Въпреки абстрактната форма, от това, което живееше в Шелинг винаги излизаше определена топлина. Така в младостта ми аз се занимавах твърде много с онзи платонически разговор, който вече споменах: «Бруно, или върху божественото и природното начало на нещата». Шелинг, който от 1854 година отново пребиваваше в духовния свят, ми беше много близък именно чрез този разговор "Бруно". Когато го четях и се вживях в него, ми ставаше много близък чрез своята «Клара», но особено чрез неговото съчинение върху самотракските мистерии. Човек лесно навлизаше в действителната, духовна близост на Шелинг. И още в началото на 90-те години на миналото столетие в Берлин ми стана напълно ясно - при другите личности, които са действали в първата половина на 19-то столетие, може да е било друго, но при Шелинг беше ясно: - Тук въпреки всичко действа духовна инспирация.

И така ние си изградихме следната картина: Да речем, първо долу във физическия свят минаващият през разнообразните съдбини на своя живот Шелинг, - както казах, между тези съдбини имаше продължително уединение, - който беше третиран по най-различен начин от своите себеподобни, понякога с огромно въодушевление, понякога осмиван, подиграван. Този Шелинг, който винаги правеше едно значително впечатление, когато се явяваше лично, той, ниският, набит мъж с извънредно изразителната глава, с още искрящи, огненоискрящи очи до най-дълбока старост, от които говореше огънят на истината, огънят на познанието, този Шелинг, колкото повече го разглеждаме, можем напълно ясно да видим, че има моменти, когато в него отгоре се вливат инспирации. Това стана най-нагледно за мен, когато прочетох рецензията на Роберт Цимерман върху съчинението на Шелинг «Възрастите на света»- за когото знаете, че от него произхожда думата «антропософия», но неговата антропософия е цял хрусталак от понятия. Аз много ценя Роберт Цимерман, но тогава все пак вътрешно трябваше да въздъхна: - О ти филистър! -

Тогава аз отново се върнах към самото съчинение на Шелинг за възрастите на света, което също е написано малко абстрактно, но при което човек веднага вижда: Тук вътре има нещо, като описание на древната Атлантида по един напълно духовен начин, всеячески окарикутирано чрез абстракции, но в него се намира нещо.

Вие следователно виждате, че навсякъде тук има нещо, което именно при Шелинг действа така, че можем да кажем: - Тук долу се намира Шелинг а там горе става нещо, което действа надолу върху Шелинг. - Тук при Шелинг става особено нагледно, че всъщност съществува едно постоянно взаимодействие на духовния свят горе и на земния свят долу относно духовното развитие. И когато към средата на 90-те години се занимавах особено интензивно да търся онова, което са духовните основи на епохата на Михаил и други подобни неща, и когато тогава аз самият навлязох в една фаза от живота - за тези неща мога само да загатна в моята автобиография, но вече сторих това, - в която трябваше силно да изживея света, непосредствено граничещ с нашия физическо-сетивен свят, който обаче е разделен от него само с една тънка стена - в този съседен свят се разиграват всъщност гигантските факти, те не са така силно отделени от нашия свят. Когато се намирах във Ваймар, където от една страна съизживявах извънредно силно обществения живот на Ваймар във всички направления, но в същото време чувствах вътрешната необходимост силно да се оттеглям от всичко, така че тези неща вървяха успоредно, аз стигнах всъщност до положението да съизживявам до най-повишена степен духовния свят, даже до по-висока степен отколкото физическия свят. Така че още като младеж на мен не ми беше трудно бързо да обгърна с поглед някой светоглед, който влизаше в моята сфера; но аз трябваше да гледам някой камък или едно растение, които трябваше отново да позная, не три, четири пъти, а петдесет, шестдесет пъти - не можех да свържа лесно

душата си с онова, което на физическия свят получава имена по физически начин.

По онова време, през време на Ваймарската епоха това състояние беше повишено до най-висока степен. Преди там да беше проведено конституционното републиканско събрание, Ваймар беше като един оазис, като един духовен оазис, съвършено различен от други места в Германия. В този Ваймар, както писах в моята автобиография, аз изживях моите уединения. И веднъж в 1897 година, за да открия някои неща, аз отново взех в ръцете си книгите на Шелинг «Божествата от Самотраке» и «Философия на митологията», взех ги само така, не да ги изучавам, а просто като подбуда, както се вземат външни помощни средства. Нали да речем, някой, който прави изследвания в духовния свят, иска да си улесни изследването: Това са чисто външни помощни средства, които човек има, както човек има също и технически помощни средства, които нямат никаква връзка със самия изследван въпрос. Ако, да речем, някой иска да прави изследвания върху първите християнски столетия, няколко нощи той слага под главата си писанията на свети Августин или на Климент Александрийски; това е една външна подбуда, както някое техническо помощно средство, когато човек иска да си спомни нещо. Така и аз взех тогава в ръцете си книгите на Шелинг «Божествата на Самотраке» и «Философия на митологията». Но всъщност имах предвид онова, което в течение на 19-то столетие се разигра именно така, че след това се разля надолу и можеше да се превърне в антропософия.

Когато аз действително можах да проследя Шелинг в неговото биографическо развитие, но не така ясно - то стана ясно едва много, много по-късно, когато бях написал вече моята книга «Загадки на философията», там можах, - не напълно ясно - да схвана, колко много неща в съчиненията на Шелинг са били написани всъщност от него под вдъхновение и че вдъхновителят е Юлиан Апостата - Херцелоида - Тихо де Брахе, който сам не се намираше въплътен на физическото поле, но е действал извънредно много чрез душата на Шелинг. И при това аз съзрях, че точно този Тихо де Брахе беше напреднал по един превъзходен начин след неговото съществуване като Тихо де Брахе. През телесното устройство на Шелинг можеше да премине само малко нещо. Но когато човек вече знае, че индивидуалността на Тихо де Брахе витае над Шелинг вдъхновявайки го и след това чете гениалните проблясъци в «Божествата от Самотраке», гениалните проблясъци именно в края на «Философия на откровението», с величественото по рода си Шелингово тълкуване на древните мистерии, когато човек се задълбочи в така чудния език, който Шелинг използва, след кратко време той не слуша вече да говори Шелинг, а Тихо де Брахе. И тогава човек съзира, как между други духове точно Тихо де Брахе, който е бил въплътен като индивидуалност също и в Юлиан Апостата, е допринесъл много, за да могат да изникнат някои неща в новия духовен живот, които на свой ред са въздействали така подбуждащо, че поне

външните форми на израза можеха да бъдат взети от тях за устроеното по антропософски.

От друга страна, едно съчинение от немската философия, което ми направи голямо впечатление, е това на *Якоб Фрошамер*: «Фантазията като основен принцип на мировия процес». Това е изпълнено с дух произведение от края на 19-то столетие. Изпълнено с дух затова, защото този смел човек, който е бил отлъчен от църквата, чиито съчинения са поставени в списъка на забранените от католическата църква, беше смел също и спрямо науката. Той откри сродството между това, което твори чисто душевно във фантазията, когато човек твори художествено и онова, което действа вътрешно като сила на растежа и на живота. За да се напише нещо подобно в онова време, беше необходимо да има нещо необикновено. «Фантазията като основен принцип на мировия процес», като мирова твореща сила, е вече едно важно съчинение.

Така този Якоб Фрошамер ме заинтересува много. Аз се опитах да го опозная, а именно също действително, не само чрез неговите съчинения. И отново открих: Вдъхновяващият дух е същият, който беше живял в Тихо Де Брахе, в Юлиан Апостата.

И така съществува цяла редица от личности, при които може да се види, как действаше нещо подготвително за онова, което след това стана антропософия. Но навсякъде, за да се проникне зад това, е необходима духовната светлина, която действа в свръхсетивната област. Защото от онова, което слезе по-рано долу на Земята, са останали само абстракции. Тези абстракции се конкретизират обаче понякога при един такъв дух като Шелинг или при един такъв смел човек като Якоб Фрошамер.

И вие виждате, че, когато днес насочим поглед нагоре към това, което действа всъщност в свръхсетивния свят и знаем в какво отношение стои антропософията към него, това ни служи отлично когато в един напълно конкретен смисъл в конкретния духовен живот разширим изследването относно историята. Тук на Земята се намират определен брой души, които честно се стремят към антропософията, които винаги са стояли близо до теченията на Михаил; отвъд в свръхсетивния свят се намират определен брой души, именно учителите от Шартр, които са се задържали там. Между тези, които се намират тук в сетивния свят и онези, които са горе в духовния свят, съществува най-решителната тенденция да обединят тяхната дейност.

И виждате ли, ако искаме сега да имаме един важен помагач за това, което искаме да изследваме за бъдещето на 20-и век, ако искаме да имаме, така да се каже, някого, който може да ни даде съвет по отношение на свръхсетивния свят, когато се нуждаем от импулси, които се намират там, това е индивидуалността на Юлиан Апостата - Тихо де Брахе. Днес тя не се намира на физическото поле, но всъщност винаги присъства и дава сведения за онези неща, които се отнасят за пророчеството относно 20-и век.

И вземайки всичко това заедно, ние установяваме: Онези хора, които днес приемат антропософията по един честен начин, подготвят своите души да се преродят след възможно най-кратко пребиваване между смъртта и едно ново раждане в края на 20-то столетие и да бъдат тогава също съединени с онези учители от Шартр, които са се задържали до сега в свръхсетивния свят.

И нещо, което трябва да приемем в нашите души, мои мили приятели, е съзнанието, че в неговата същност антропософското движение е призвано да действа по-нататък - и не само в най-значителните си, но в почти всички ваши души тя е призвана отново да се яви в края на 20-то столетие, когато трябва да бъде даден големият гласък за духовния живот на Земята, защото иначе земната цивилизация ще навлезе окончателно в нейния упадък, признаците на който тя още днес така силно показва.

Това е, което от такива основи бих желал да запала във вашите сърца, мои мили приятели, нещо от пламъците, от които се нуждаем, за да направим още сега толкова силен духовния живот сред антропософското движение, че да се явим подготвени по един правилен начин, когато настъпи онази велика епоха, в която отново ще действаме на Земята след съкратено пребиваване в свръхсетивния живот, когато настъпи тази велика епоха, при която за спасението на Земята точно в нейните най-важни страни ще се разчита именно на онова, което антропософите могат да направят.

Мисля, че самото виждане на тази перспектива на бъдещето може да въдушеви и вдъхнови антропософите, може да доведе антропософите дотам да събудят в себе си чувства, които да ги носят през настоящия земен живот по един правилен, енергичен, решителен, изпълнен с ентузиазъм начин, за да може това да бъде една подготовка за онова, което трябва да стане в края на 20-то столетие и за което антропософията трябва да бъде призвана.

СЕДМА ЛЕКЦИЯ

Дорнах, 18 септември 1924 г.

Бих искал да устроя днешната и утрешната лекция така, че от това да се получат някои насоки, които от една страна да осветлят действието на кармата, но също и значението на познанията за кармата на хората и за общото историческо развитие на духовния живот. Ние не можем да разберем кармата в нейното действие, когато насочваме поглед само върху редуващите се земни съществувания на някоя индивидуалност. Без съмнение в земния живот, в който срещаме силно осветен земния път на този или онзи човек или нашия собствен земен път, ние се интересуваме преди всичко от въпроса: - Как резултатите от миналите земни съществувания преминават в следващите земни съществувания? - Но този начин на действие никога не би се изяснил, ако би трябвало да заседаем при земните съществувания, защото между земните съществувания

човекът живее също и между смъртта и едно ново раждане. И в този живот между смъртта и едно ново раждане се изработва същинската карма от това, което е станало в един живот във връзка с други човешки души, които са обезпльтени, които са кармически свързани помежду си, които се намират също в живота между смъртта и едно ново раждане, където са във връзка с духовете на висшите йерархии, а също и с духовете на по-нисшите йерархии. И тази карма в нейното изработване става разбираема само тогава, когато можем да насочим поглед към извънземната звездна същност, която така, както се явява пред физическите очи, показва само нейната външна страна.

Трябва постоянно да повтаряме, че физиците биха били удивени до най-висока степен, ако биха стигнали на мястото, където се намират звездите, които те наблюдават с телескопа, които анализират в спектроскопите относно веществата, относно техния състав. Тези физици биха били удивени, ако биха се възкачили на местата, където се намират тези звезди, които те наблюдават с техните телескопи и биха констатирали тогава, че съвсем не намират там това, което са очаквали! Това, което една звезда показва при наблюдението от Земята, всъщност е само едно светене навън, което е почти без значение за нейното собствено съществуване. В действителност онова, което звездата съдържа, е от духовно естество, или ако е от физическо естество, то се показва само като остатък от нещо духовно.

Мои мили приятели, вие можете да си изясните това, което се намира в звездите, по следния начин: Представете си, че някой обитател на една друга звезда би наблюдавал Земята по един начин, подобен на този, по който нашите астрономи и астрофизици наблюдават другите звезди. Той би описал един диск, който свети навън във Вселената и върху който би открил може би светли и тъмни петна. Той би изтълкувал по някакъв начин тези петна. Вероятно тълкуването не ще съвпадне с това, което ние жителите на Земята знаем за нас. Може би когато огънят на Везувий изригва и това би могло да се наблюдава. Този жител на една друга звезда би говорил за това, че тук летят някакви комети и други подобни. Във всеки случай онова, което един такъв астроном би описал, би имало твърде малко общо с това, което представлява същността на нашата Земя.

Но кое е същественото за нашата Земя? Помислете само. Нашата Земя е произлязла от онова, което аз описах в моята «Тайна наука» като сатурново съществуване. Там не съществуваше никакъв въздух, никакъв газ, никаква течност, никакви твърди земни съставни части, а имаше само различни степени на топлина. И в тези различни топлинни състояния се намираще в зародишна форма всичко, което по-късно стана минерално, растително и животинско царство, а също и човешко царство. Ние хората също се намирахме в този Сатурн, в тази топлина.

После това се разви по-нататък. От топлината бе отложен въздухът, отложена, отделена бе водата, отложена бе твърдата материя; всичко това, което е отложено по този начин, са само остатъци, които са били отделени,

изхвърляни от хората, за да постигнат те тяхното развитие. Всичко, което е твърдо минерално, принадлежи към нас, то е само изостанал остатък, също и течната материя, също и въздухът. Така че същественото върху нашата Земя не е онова, което се намира в царствата на природата, не е онова, което носим в костите и в мускулите, защото те са съставени от това, което е било отделено и което ние отново сме приели в нашите тела; а същественото са нашите души. И всичко друго е всъщност повече или по-малко привидност или остатъчен продукт и нещо подобно.

Земята би била описана истински само тогава, когато тя бъде описана като колония от човешките души в мировото пространство. И така всички звезди са колонии от духовни същества в мировото пространство, колонии, които ние можем да познаем. Нашата собствена душа, когато е минала през вратата на смъртта, се движи през тези звездни колонии, изминава своя по-нататъшен път на развитието до едно ново раждане в общност с онези души, които се намират вече там като човешки души, в общност със съществата на висшите йерархии или също и на нисшите йерархии и после, съобразно с това, как е изработена кармата, как човекът е узрял, той се връща отново, за да приеме едно земно тяло. Така че когато искаме да разберем кармата, ние отново трябва да дойдем до една мъдрост на звездите, до едно духовно изследване на пътя на човека между смъртта и едно ново раждане във връзка със звездните същества.

Но точно до навечерието на настъпването на господството на Михаил за хората на по-новото време съществуват големи трудности, за да могат те да дойдат до една действителна звездна мъдрост. И имайки задачата да стигне до тази звездна мъдрост антропософията трябва да бъде благодарна на обстоятелството, че в последната третина на 19-то столетие в събитията на земното човечество настъпи господството на Михаил. И между други някои неща, които дължим на господството на Михаил, е именно и това, че ние отново сме получили един безпрепятствен достъп до изследването на онова, което трябва да бъде изследвано в световите на звездите, за да можем да разберем кармата, образуването на кармата в човешкия свят.

Бих искал да ви покажа това с един пример, за да ви въведа бавно в извънредно трудните въпроси, които са свързани с изследването на кармата. Бих искал да ви приведа един пример, при който можете да видите, илюстрирано това, което трябва да стане, преди да можем да говорим върху кармата и нейното действие по такъв начин, както това ще стане сега в тази лекция. Нали ние все пак знаем, че ако бихме говори днес пред обикновената публика за съдържанието на тази лекция, това, което е един точен резултат, би било считано за глупост, за побърканост. Но това е именно съвсем точно изследване и вие трябва да бъдете запознати с всички отговорности, които човек осъзнава при едно такова изследване, трябва да бъдете запознати с всичко онова, което се противопоставя на едно такова изследване, при което трябва да се мине, така да се каже, през един «трънен жив плет», през една «трънена ограда». Значи необходимо е това да се знае от определен брой хора с всички онези кармически особености

на принадлежността към Михаил, за която аз говорих. Тези хора трябва да знаят, че при тези неща се касае за сериозно духовно изследване, а не за онова, което днес незнаещите хора, които стоят вън от антропософското движение, мислят за такива неща.

Мои мили приятели, по-голяма част от вас ще си спомнят за един образ, който постоянно се явява в моите мистерийни драми: Образът на Щрадер.

Доколкото това може да бъде случаят при една поетична творба, този образ на Щрадер е обрисуван в известен смисъл от самия живот. И личността на Щрадер има един вид образец, който е изживял развитието на последната третина на 19-то столетие и е стигнал в известен смисъл до един вид рационалистично християнство. Една личност, която след извънредно трудна младост - нещо подобно проличава при обрисуването на Щрадер - е станал монах във францисканския орден, но не е могла да издържи в църквата и е намерила след това пътя си като професор.

Когато тази личност напуска богословието и навлиза във философията, тя става въодушевен описател на Лесинговата свободомислеща религия. След това тя стигна до един вътрешен конфликт с официалното християнство и иска да основе едно рационалистично християнство на основата на разума, доста съзнателно. И душевните борби, които намирате при Щрадер в моите мистерийни драми, са в известен вариант отражение от живота на тази личност.

Но вие знаете, че в моята последна мистерийна драма личността на Щрадер умира. И когато аз самият хвърля поглед назад върху начина, по който личността Щрадер се е въткала в целостта на моите мистерийни драми, трябва да кажа: - Въпреки че не би съществувала никаква външна пречка да оставя Щрадер да живее по-нататък в моите драми, както продължават да живеят другите - той умира по една вътрешна необходимост! - Така че възможно е даже смъртта на Щрадер в моите драми да бъде считана като една изненада. Щрадер умира в определен момент. Аз имах чувството, че по-нататък не мога да изобразявам Щрадер в мистерийните драми.

Защо? Виждате ли, мои мили приятели, междувременно, ако бива да го нарека така, оригиналът умря. И можете да си представите, колко дълбоко ме интересуваше този оригинал с пътя на неговото развитие, понеже точно тогава скицирах образа на Щрадер. Този оригинал ме интересува и по-нататък, също и след като той мина през вратата на смъртта.

Обаче сега тук съществува определена особеност. Когато сме подбудени да проследим с ясновиждащо око една личност във времето, което следва смъртта, онзи период след смъртта, който трае около една трета от физическия земен живот - земният живот се повтаря по определен начин по обратен ред, но с тройна скорост, - какво изживява тогава човек в десетилетията следващи непосредствено земния живот?

Когато тук на Земята си представите един човешки живот, той се разпада на дни и нощи, на състояние на будност и състояние на сън. В състоянията на сън винаги има образни възпоменания за дневния живот.

Когато насочим поглед назад върху изминалия живот, ние си спомняме обикновено само дневните състояния, състоянията на будност, съвсем не обръщаме внимание на това; всъщност би трябвало да устроим спомена така: - Аз си спомням за това, което съм преживял от сутрин до вечер, после става прекъсване, от сутрин до вечер - отново прекъсване - от сутрин до вечер - отново прекъсване. -

Но понеже от това, което става през нощта не остава нищо в спомена, ние направо теглим чертата и фалшифицираме нашите спомени, като поставяме едни до други само дните. Обаче след смъртта ние трябва да преживеем като една силна действителност това, което е съществувало през нощите, през време приблизително на една трета от живота, а именно преживяваме го в обратен ред. И тук имаме особеното: Ние имаме определено чувство, бих искал да кажа, едно чувство на действителност за това, което ни пресреща на Земята. Ако не бихме имали това чувство на действителност, ние бихме считали за сънища всичко, което срещаме през деня. Следователно на Земята ние имаме определено чувство за действителност. Ние знаем, че нещата са действителни, те ни удрят, когато се сблъскаме с тях, изпращат ни светлина, изпращат ни звуци. Накратко казано, съществуват много неща, които ни дават повод да имаме едно чувство на действителност тук през време на нашия земен живот между раждането и смъртта.

Но ако вземем всичко това, което тук имаме като чувство за действителност, ако вземете, мои мили приятели, това, което наричате действителност на хората, които срещате тук, всичко това по неговата интензивност е като една сънувана действителност в сравнение с извънредно интензивната действителност, която изживяваме през тези десетилетия непосредствено след смъртта и които изживява и самият наблюдател. Всичко това ни се явява много по-действително, а земният живот ни се явява като че е бил един сън, като че всъщност едва сега душата се събужда по отношение интензивността на живота. Това е особеното.

И когато следях този образ на Щрадер, действителността, действителната индивидуалност, която живееше след смъртта, ме ангажира много повече, отколкото споменът за земния живот, който по отношение на това, което се явява след смъртта, изглежда като един сън. Така че по отношение на силните впечатления, получени от умрелия, аз не бих могъл да развия повече интерес за живия и да го опиша.

Тук аз мога да говоря от собствена опитност, колко малко интензивен е земният живот в сравнение с живота, който срещаме, когато проследяваме човека след неговата смърт, който живот е извънредно интензивен. И точно там, където поради проявения интерес през земния живот особено много е пробуден интересът за живота след смъртта и внимателно проследяваме, как нещата се развиват по-нататък, тогава забелязваме възникващите трудности. Когато наблюдаваме напълно правилно, когато наблюдаваме проницателно, ние виждаме, как в този протичащ в обратен

ред живот след смъртта, който трае приблизително една трета от земния живот, умрелият иска да пристъпи към подготвителното изработване на неговата карма. Той вижда всичко онова, през което е минал във времето на земния живот, вижда го при това обратно изживяване. Ако е обидил някой човек, той отново изживява това. Ако съм умрял на 73 години и в моята 60-та година съм обидил някого, аз отново изживявам това при обратното преминаване на земния живот; но го изживявам така, че не изпитвам чувствата, които съм имал при обиждането, а чувствата на другия, които той е имал от моята обида. С моето изживяване аз напълно се пренасям в другия. И така аз живея всъщност с моите изживявания в онези хора, които са били засегнати от тези изживявания в добър или в лош смисъл. И тогава в мен самия се поражда стремежът да създам кармическото изравняване.

Но интересът, който проявявах към този земен образец на Щрадер, който сега застана срещу мен като една свръхсетивна индивидуалност, беше разпален именно чрез това, че този образец действително искаше да обхване християнството по един внушително остроумен рационалистичен начин. При това човек се удивлява на мислителя; но навсякъде при това рационалистично описание на християнството в книгите на въпросния човек, които той написа на Земята, се забелязва, как нишката на рационализма се скъсва, как нишката на понятията се скъсва, как всъщност при това се получава нещо извънредно, ужасно абстрактно, как съответният писател никога не може да навлезе в едно духовно схващане на християнството, как с философски понятия той си изгражда един вид религия от понятия и т. н.. Накратко казано, при тази личност се явява цялата слабост на интелектуализма на модерното време.

Това по един забележителен начин отново се показва при проследяване пътя на неговия живот след смъртта. При хора, при които не се явяват такива трудности, ние намираме, че те постепенно се вживяват в сферата на Луната. Това е първата спирка. И когато като умрели стигаме в областта на Луната, ние намираме там всички онези, бих искал да кажа, «регистратори» на нашата съдба, които някога в прадревни времена са били учители на човека, за които тук често говорихме и които, когато Луната физически се отдели от Земята и от съставна част на Земята се превърна в едно самостоятелно небесно тяло, те се преселиха на Луната. Така че, когато днес като умрели минаваме през областта на Луната, ние срещаме там първо великите праучители на човечеството, които не са живели на Земята във физически тела, но които основаха древната мъдрост, от която е останал само един отблясък в онова, което ни е предадено в литературата. Ако не се явят никакви пречки, ние преминаваме безпрепятствено през тази област на Луната.

При личността, която е образецът на Щрадер, се яви нещо, като че тя изобщо не е в състояние безпрепятствено да измине този душевен живот непосредствено след смъртта към областта на Луната. Тя постоянно се

натъкваше на препятствия, като че лунната област не искаше да позволи на тази индивидуалност да проникне в нея.

И когато човек проследяваше в образна имагинация, какво всъщност се криеше тук, тогава се показваше следното: Това беше, като че духовете, т. е. праучителите на човечеството, които донесоха първичната духовна наука на човечеството, като че тези праучители на човечеството постоянно викаха срещу този първообраз на Щрадер: - Ти не можеш да дойдеш при нас, понеже поради твоето особено човешко качество още не можеш да знаеш нищо за звездите; ти трябва да чакаш, трябва да повториш различни неща от това, което си изпитал не само в последния, но и в миналите въплъщения на Земята, за да узрееш с оглед да можеш изобщо да знаеш нещо за звездите и за тяхната мъдрост. -

И тук се яви това странно, забележително положение, че имах пред мен една индивидуалност, която всъщност никак не може да се приближи към духовното естество на звездния свят или пък може да го направи, но много трудно. Естествено тя ще се приближи до тази духовност на звездите, но това ще се постигне само много трудно. И така точно при тази личност аз направих странното откритие, че при такива по-нови рационалистично-интелектуални индивидуалности се явява една пречка в изграждането на кармата, че те не могат да се издигнат до мъдростта на звездите без да срещнат препятствия. При по-нататъшното изследване се установи, че тази личност беше почерпила цялата сила на нейния рационализъм от времето, което е предхождало господството на Михаил. Тя не беше още правилно засегната от господството на Михаил.

Всичко това ме накара да изследвам по-нататък кармата на тази личност за миналото. Понеже трябваше да си кажа: - Тук има нещо, което така подготвя тази личност вследствие резултатите от миналите ѝ земни съществувания, че то проявява своите действия не само в земния живот, но продължава да действа и в живота след смъртта. Това е едно твърде забележително явление. -

Тогаваше се показва, че животът, който беше преминал този скициран пред вас земен живот, който се отразява в образа на Щрадер, че животът в духовните светове, предхождащ този земен живот е бил изпълнен със сурови изпитания, наистина един живот на изпитания в свръхсетивния свят: - Как аз да се държа с християнството? -

Бихме искали да кажем, че там в свръхсетивния свят се подготвя нещо, което създава несигурност в тази личност по отношение схващането ѝ на християнството в земния живот. И това също проблясва в образа на Щрадер: Той в нищо не е сигурен, по определен начин отхвърля онова, което е свръхсетивно, иска да го обхване само с ума, но въпреки това иска да види нещо. Спомнете си за обрисувването на Щрадер. Също и в живота тази личност беше израснала от нейната карма от минали времена. И аз установих, че при преминаването през живота между смъртта и едно ново раждане, преди този земен живот в края на 19-то и началото на 20-то столетие, тази личност е минала през звездния живот в много силно

понижено състояние на съзнанието, преминала е в много заглушено съзнание точно този живот между смъртта и едно ново раждане. Поради това после в живота се явява една реакция, да се изработят толкова по-ясни, по-здрави понятия в сравнение със смътните картинни понятия, които тази личност беше изпитала между смъртта и едно ново раждане.

Когато отменим тези явления, показващи звездните светове като в мъгла и продължим към миналия земен живот на тази личност, ние намираме нещо твърде забележително. Ние сме доведени първо - поне аз бях доведен - до «войната на певците във Вартбург» в 1206 година, точно по времето, което ви описах като време, в което старите платоници например от школата в Шартр бяха възлезли в духовния свят, а другите, аристотелците, не бяха слезли още долу на Земята и когато относно истинското напредващо събитие на Михаил бе проведена един вид небесна конференция между двете групи, бяха проведени преговори. В това време се пада войната на певците във Вартбург.

Интересно е винаги да се проследи какво става тук долу на Земята и какво става горе? И така във войната на певците във Вартбург ние имаме едно събитие, което не е непосредствено свързано с напредващото течение на Михаил.

Кой беше във войната на певците във Вартбург? Там бяха събрани най-знаменитите германски поети, които водеха война едни срещу други чрез песен. Известно е в какво се състоеше състезанието на певците във Вартбург, как там се бореха да спечелят славата пред князете и за своята собствена слава Валтер фон дер Фогелвайде, Волфрам фон Ешенбах, Райнмар фон Цветер, но имаше и един, който всъщност беше срещу всички други - Хайнрих фон Офтердинген. И в този Хайнрих фон Офтердинген аз намерих индивидуалността, която стоеше в основата на първообраза на Щрадер.

Следователно ние имаме работа с Хайнрих фон Офтердинген - и трябва да насочим нашия поглед върху това, защо след като мина през вратата на смъртта Хайнрих фон Офтердинген трябваше да мине през звездния свят в помрачено състояние на съзнанието? Защо?

За целта е достатъчно само малко да проследим историята на войната на певците: Хайнрих фон Офтердинген приема борбата срещу другите. Палачът е вече извикан: - Той трябва да бъде обесен, ако изгуби. - Той се измъква от положението. Но за да предизвика една нова борба, измъква от Унгария магьосника Клингзор. И действително довежда магьосника Клингзор от Унгария в Айзенах.

Сега там се провежда един нов вид Вартбургска борба, при която съдейства Клингзор. Но съвсем ясно се вижда, че Клингзор, който сега се застъпва за Хайнрих фон Офтердинген, който сам се явява състезавайки се, пеейки, не води борбата сам, а призовава духовни същества да участват в борбата. И за да накара духовните същества да участват в борбата, той предизвиква например обсебването на един младеж от едно такова духовно

същество и поставя него да пее вместо себе си. И още по-мощни сили извиква той в състезанието.

Срещу всичко това, което идва от страна на Клингзор, застава Волфрам фон Ешенбах. Процедура, която извършва Клингзор, се състои именно в това, че едно такова духовно същество трябва да узнае, дали Волфрам фон Ешенбах е учен човек или не. Клингзор е поставен малко на тясно от Волфрам фон Ешенбах. Защото, когато Волфрам фон Ешенбах забелязва, че в борбата са намесени духовни същества; той започва да пее за свещеното причастие, за трансубстанцията /превръщането на хляба и виното в тяло и кръв на Христос/, за присъствието на Христос в причастие, - и духът трябва да отстъпи, той не може да понесе това. Зад тези неща стоят напълно действителни реалности, ако ми е позволено да употребя тази тавтология. И с помощта на някои духовни същества Клингзор успява да докаже на Волфрам фон Ешенбах, че Волфрам фон Ешенбах има едно лишено от звездна мъдрост християнство, християнство, което не държи вече сметка за Космоса, а е напълно невежа по отношение на всякаква космическа мъдрост. Това е сега важното. Клингзор доказва, че още в онова време певецът на Граала познава от християнството само всичко онова, което е отхвърлило космическото християнство. И Клингзор може да се яви подкрепен по духовен начин само благодарение на това, че притежава мъдростта на звездите. Но още от самия начин, по който той прилага тази мъдрост, се вижда, че в неговите изкуства се намесва онова, което се нарича «черна магия».

И така ние виждаме, как на лишения от звездната мъдрост Волфрам фон Ешенбах по неправилен начин е била противопоставена мъдростта на звездите. Ние се намираме във времето на 13-то столетие, преди явяването на онези доминиканци, за които аз говорих; ние се намираме във времето, когато християнството е отхвърлило разбирането на звездния свят именно там, където то беше особено велико и когато всъщност звездната мъдрост съществуваше още само там, където имаше вътрешно отчуждаване от християнството, както при този Клингзор от Унгария.

Но Хайнрих фон Офтердинген беше извикал Клингзор, следователно беше сключил съюз със нехристиянската мъдрост на звездите. Чрез това Хайнрих фон Офтердинген по определен начин остана свързан не само с личността на Клингзор, която по-късно изчезна всъщност от неговия свръхсетивен живот, а остана именно свързан първо с обезхристиянизираната космология на Средновековието. И така живя той по-нататък между смъртта и едно ново раждане, след това се прероди по начина, който аз ви описах, вживя се в определена несигурност спрямо християнството.

Същественото обаче е, че той отново умира, изминава в света на душите по обратен път своя земен живот и при това изминаване на всяка крачка е изправен срещу необходимостта отново да се издигне в света на звездите, да мине през суровата борба, която Михаил трябваше да води за установяване на своето господство в края на 19-то столетие /последната

третина на 19-то столетие/ против онези демонически същества, които бяха свързани с нехристиянската космология на Средновековието. И нека допълним тази картина: Можеше много точно да се види, как между онези, които водят остра борба срещу господството на Михаил, срещу които трябваше да се опълчат духовете на Михаил, се намират още и сега именно онези духовни същества, които бяха призвани някога от Клингзор във Вартбург, за да се борят срещу Волфрам фон Ешенбах.

Така че тук един човек, който поради другите негови кармически изживявания е бил временно дори при капуцинските монаси /францисканския орден/, не можеше да се домогне до християнството, не можеше да приеме християнството поради това, че носеше в себе си антагонизма против християнството, който той създава в онова време, когато извиква от Унгария на помощ Клингзор против Волфрам фон Ешенбах, певецът на Парцифал. И докато в несъзнателната част на този човек все още се показваше затъмнената нехристиянска космология, в неговото обикновено съзнание съществуваше едно рационалистично християнство, което съвсем не е нещо интересно. Интересна е само неговата жизнена борба, искайки с християнския рационализъм да основе един вид рационалистична религия.

Но, виждате ли, мои мили приятели, най-важното, най-значителното е това, което се вижда като връзка между абстрактния рационализъм, абстрактното остроумно мислене и онова, което тъче в подсъзнанието: Заглушените, осакатени представи за звездите и отношенията към звездите изплуват на повърхността на съзнанието като абстрактни мисли.

И когато след това проследим, как са устроени в тяхната карма най-умните в материалистичен смисъл хора на настоящето, откриваме, че тези хора в един минал земен живот най-често са имали работа с космологичното заблуждение в черната магия. Това е една много важна връзка.

Това инстинктивно се е запазило у селяните, които предварително изпитват определено отвращение, когато между тях има някой, който е прекалено умен в рационалистично отношение. Те не го обичат. Там инстинктивно се промъква нещо, което води до такива връзки.

Да, мои мили приятели, погледнете обаче сега всичко това във връзка с нашето разглеждане. Такива духове се срещаха в последната третина на 19-и и в началото на 20-и век. Те принадлежаха към най-интересните. Така един прероден Хайнрих фон Офтердинген, който е имал работа с най-черния магьосник от неговото време Клингзор, се оказва интересен именно в неговия рационалистичен ум!

Но тук се показва, какви трудности съществуват, когато по правилен начин искаме да се доберем до мъдростта на звездите. И правилното добирание до мъдростта на звездите, от което се нуждаем, за да прозрем кармата, е възможно само в светлината на едно правилно разбиране на господството на Михаил и в едно придържане към Михаил.

Това отново ви засвидетелства, как през цялата действителност на новото време - аз ви показах това днес с един отделен пример, с примера на образеца на Щрадер - е изплувало едно течение на духовния живот, което затруднява по един безпристрастен начин да се достигне до науката на звездите, а с това и до науката за кармата.

Как въпреки всичко го можем и можем да бъдем сигурни, че невъзпрепятствани от нападенията, които днес са възможни от онази страна, която охарактеризирах, въпреки всичко можем да стигнем до мъдростта на звездите и до светлината, която ни разкрива изграждането на кармата, за това утре ще говорим по-нататък.

ОСМА ЛЕКЦИЯ

Дорнах, 19 септември 1924 г.

Разглежданията, които проведохме тук, за да разбираме все по-добре какво значи това, че настоящето стои под знака на господството на Михаил, ни доведоха последния път дотам да покажем колко особено може да действа кармата на хората. И те в определен смисъл ни показаха, как самите тези трудности могат да се получат от това, че някоя личност не намира пътя между смъртта и едно ново раждане, за да преживее онова, което е необходимо за изтъкването на кармата чрез участие в събитията на звездния свят.

Самопонятно е, че за един мироглед, който още напълно е преплетен само с това, което става тук във физическия земен живот, ще бъде трудно да приеме нещата, които действително трябва да бъдат възприети, когато се отнасяме сериозно към идеята за кармата. Но ние живеем сега в епохата на велики решения и тези решения трябва да се вземат първо на духовното поле. А на духовното поле тези решения биват подготвяни по правилен начин чрез това, че именно изхождайки от по-дълбокия антропософски дух отделни хора проявяват смелостта да се занимават така сериозно с духовния свят, за да могат да приемат онова, което се донася от духовния свят, за да бъдат разбрани явленията във външния физически живот.

Ето защо аз не се поколебах, вече от няколко месеца насам да изнасям отделни факти на духовния живот, които са подходящи за разбирането на духовната конфигурация на настоящето. И днес ще изнеса още някои други неща за илюстриране, на онова, което след това ще кажа като заключение в неделя, за да покажа цялата карма на духовния живот на настоящето във връзка с това, което трябва да бъде антропософското движение.

Но днес аз първо ще изнеса някои неща, при които не ще можете веднага да разберете, че те имат връзка с нашата главна тема, при които обаче веднага ще познаете, че те по един превъзходен начин характеризират духовния живот на настоящето въз основа на духовния живот на миналото.

Някои неща ще изглеждат направо парадоксални, но за земното разглеждане цялостният живот има парадокси. Примерите, които избирам

днес не са обикновени, защото обикновените редувания на земните съществувания по правило не ни показват исторически личности, те не ни показват личности също и така, че с повърхностното наблюдение да видим една продължаваща верига. Но наистина съществуват земни животи, които се редуват така един след друг, че когато ги обхванем заедно, същевременно представяме и историята.

Това се изразява така ясно при малко индивидуалности, но когато при такива индивидуалности, можем да посочим едно отделно възплъщение като историческо, какъвто беше вече случаят при отделните индивидуалности, за които говорих, именно тогава можем да научим извънредно много за кармата. И тук бих искал да разкажа първо за една личност, която е живяла в края на първото християнско столетие, която още тогава е била философ, един философ, който определено принадлежеше към скептиците, т. е. към онези, които не считат нищо за сигурно в света. Той принадлежеше към онази школа на скептиците, която макар че вече видя, как християнството си пробива път в света, стоеше абсолютно на становището, че не могат да се придобият сигурни познания, че преди всичко не може да се каже по някакъв начин, дали едно божествено същество може да приеме човешки образ или други подобни.

Тази индивидуалност - *Агрита*, името от онова време няма особено значение за въпроса, - тази индивидуалност, която беше възплътена тогава, събра, така да се каже, в себе си всичко, което гръцкият скептицизъм беше създал, събра го в своята личност и в известен смисъл беше една личност, която, ако не вземем думата в презрителен смисъл, а само като технически термин, бихме нарекли даже циник; тя беше циник не по отношение на възгледа за живота, там той беше скептик, но циник по отношение на начина, по който беше приела нещата на света, а именно така, че всъщност на драго сърце се шегуваше за много важни неща. И тогава християнството мина покрай него, без да остави никаква следа. Когато той мина през вратата на смъртта, остана едно настроение, което не беше толкова резултат на неговия скептицизъм - защото това беше един философски възглед, него човек не занася много далече след смъртта, - но онова, което се таи във вътрешните навици на душата и на духа, онова лекомислено приемане на важни събития в живота, да се радва, когато нещо, което изглежда важно не се оказва важно: това беше основното настроение. И това основно настроение бе пренесено в живота след смъртта.

Но аз още вчера загатнах, че когато човек мине през вратата на смъртта, той първо навлиза в една сфера, която постепенно го довежда в областта на Луната. И аз обърнах вниманието върху това, че там се намира колонията на прамъдреците на човечеството, онези праучители, които някога са живели на Земята, но не във физическо тяло, поради което и не са обучавали така, както можем да си представим учението от по-късни времена, а са ходили по Земята само в етерни тела и са учили така, че един или друг, който трябваше да приеме тяхното учение и да бъде посветен в мистериите, приемаше това като нещо присъщо на тези прамъдрци. Той

имаше чувството: - Прамъдрецът беше при мен. - И в резултат на това присъствие на прамъдрец в душата на ученика той получаваше една вътрешна инспирация, чрез която се предаваше учението в онова време. Това бяха най-древните времена на земното развитие, когато великите праучители ходеха по Земята в техните етерни тела. Тези праучители са онези, които последваха Луната, когато тя се отдели от Земята като отделно небесно тяло и през чиято област сега минава човекът, като първа спирка, така да се каже, на неговото космическо развитие. Те са онези, които му осветляват кармата, именно защото имат работа с мъдростта на миналото.

И когато съответната личност, Агрипа, навлезе в тази област, стана така, че пред него много ясно изникна смисълът на едно минало въплъщение, което е било особено характерно за него и сега ретроспективно след смъртта прави голямо впечатление, защото в това въплъщение на съответната индивидуалност може да се види още много нещо от начина, по който от древните мистерии произлязоха култовете на Предна Азия и Африка.

Тази индивидуалност изпита тогава много интензивно още веднъж свръхсетивно в християнската епоха това, което беше преживяла на Земята във връзка с някои упадащи мистериини центрове в Предна Азия. Както казах, Агрипа не беше възприел християнството, но сега при това преживяване на мистериите от Предна Азия, намирайки се в сферата на Луната, той свръхсетивно видя, как Христос беше очакван в древните мистерии.

Но понеже мистериите - искам да кажа култовете от мистериините центрове, които тази личност видя - бяха се превърнали вече в нещо външно в онези места, където е живял, той прие в себе си култове и устройства, които в течение на първите столетия на християнското развитие в християнизирани метаморфоза бяха пренесени върху римското християнство.

Забележете добре, мои мили приятели, за какво се касае тук. Касае се, че в тази лунна област след смъртта за тази индивидуалност бе подготвено едно разбиране за външната страна на култовете и за външната страна на уредбите в църквата, които някога са били езически, които обаче отново възкръснаха в първите християнски столетия и преминаха в ясно изразен римски култ с всички схващания на църковната същност, която е била свързана с римския култ.

Виждате ли, това произведе една съвсем особена конфигурация на духа при съответната личност. В живота, който след това този човек прекарва между смъртта и едно ново раждане, ние виждаме тази индивидуалност да изработва своята карма особено в областта на Меркурий, така че не във вътрешен смисъл, но като надареност с външна интелигентност тя получава широк поглед за отношенията.

И когато проследим по-нататък тази индивидуалност, ние я намираме отново на Земята като онзи кардинал, който се грижеше за царуването на

Лудвиг XIV, когато самият този Лудвиг XIV беше още дете. Това беше кардинал Мазарини. И когато сега проучим кардинал Мазарини във всичко това, което при него е блестящо, велико и във всичко, което той има като външно схващане за християнството, което веднага му се удава - също и в онова, как той по навик се вживява в характера на онази жена, която има настойничеството над Лудвиг XIV - ние виждаме: Той приема от християнството всичко, което са християнски разпоредби, християнски култ, християнски разкош: Той приема всичко това, като за него то се обкръжава с блясъка на предноазиатската ориенталска същност. И той управлява Европа всъщност като някой, който много силно е приел в себе си предноазиатската същност в едно много по-раншно въплъщение.

Обаче този кардинал Мазарини малко силно беше засегнат от отношенията. Трябва само да имате предвид епохата: Изтичането на 30-годишната война, всички неща, които стават като изхождащи от Лудвиг XIV.

Кардинал Мазарини беше надарен с широк поглед, беше велик държавник, обаче отново като като в опиянение, зашеметен всъщност от собствените си дела; така че, бихме искали да кажем, тези дела протичаха като грандиозни сръчности, обаче не като нещо, което иде от дълбочината на сърцето.

Този живот стана твърде забележителен, когато след смъртта индивидуалността на Мазарини минава през живота между смъртта и едно ново раждане. Тук именно ние можем да видим, как при по-нататъшно минаване през областта на Меркурий, всичко, което тази личност е направила, бихме искали да кажем, се разтваря като в мъгла. Остава всичко, което тази личност е приела като идеи за християнството, остава всичко, което тази личност е изпитала като скептицизъм по отношение на науката и сега всичко това се преобразува в живота между смъртта и едно ново раждане. Науката не дава последните истини; едно силно чувство за познание, което съществуваше всъщност като полъх още при предишното минаване през сферата на Меркурий, то отново отминава и в този живот се образува кармически един особен манталитет; един манталитет, който с голяма упоритост задържа внушителни възприятия, които тази индивидуалност е изживяла, но може да развие малко понятия за следващия живот, за да ги владее.

Когато наблюдава как тази индивидуалност минава през живота между смъртта и едно ново раждане, човек се пита: - Каква ще бъде тази индивидуалност всъщност в едно ново въплъщение, към което сега трябва да се стреми? С какво всъщност тя правилно е свързана сега? - Човек има чувството, че тя може да бъде свързана повече или по-малко интензивно с всичко възможно и с нищо. Всички предварителни условия вследствие на преживяното по-рано са налице. След скептицизма, през който е минала, интензивността, с която е изживяно християнството с всички негови външни обреди по всички пътища, по които някой става кардинал, е заложена дълбоко в тази личност. Личността трябва да стане богата с

познания, но тя би могла да се яви и с повърхностни понятия. Освен това, колко заличена е картата на европейските земи, които тя е владяла някога. Човек не знае, как тя ще се ориентира отново в нея? Какво ще направи тя с тази карта на европейските земи? Тя не ще знае какво да прави с нея.

Да, мои мили приятели, човек трябва да изпита тези неща при преминаването на живота между смъртта и едно ново раждане, за да не се заблуждава, за да се получи сега едно действително точно знание. Когато приближава епохата на Михаил и вече е тук, тази индивидуалност се преражда като личност, която в нейния физически живот действително показва едно странно двойствено лице. Една личност, която не може да бъде истински държавник, не може да бъде напълно държавник, не може да бъде напълно духовник, която обаче е силно привлечена и към двете: Това е *Хертлинг*, който в напреднала възраст стана райхканцлер на Германия и като кармическо следствие трябваше да оползотвори тогава по този начин остатъците от неговия мазаринизъм; който изявява в своето професорство всички особености, с които е дошъл до християнството.

Това е един пример, при който можете да видите, колко своеобразно хората на настоящето са стигнали в миналото до техните днешни индивидуалности. Онзи, който не проучва нещата, а само нещо си представя, би стигнал естествено до свършено други неща. Обаче ние разбираме кармата едва тогава, когато можем да свържем нещата именно с тези крайни отношения, които във физическия свят изглеждат почти парадоксални, които обаче съществуват в духовния свят. Така също съществува това, което аз вече често споменавах тук, а именно фактът, че *Ернст Хекел*, който така свирепо водеше борба против църквата, е прероденият монах Хилдебранд, който в своето минало възплъщение беше великият папа Григорий.

Тук ние виждаме колко безразлично е външното съдържание на вярата или възгледът на един човек в земния живот; защото това са неговите мисли. Но проучете веднъж Хекел и проучете във връзка с това какво е бил той като абат Хилдебранд, станал след това папа Григорий - мисля, че той също се намира между тези картини от Шартр, - и тогава ще видите, че фактически съществува едно динамично продължаващо действие.

Аз приведох този пример, за да видите, как изтъкнати личности на настоящето пренасят миналото в настоящето. Сега бих искал да избира друг пример, който може да бъде много, много ценен за всички вас, при който почти се страхувам да не го изкажа някак си повърхностно, който обаче точно така невероятно дълбоко ни въвежда в цялото духовно устройство на настоящето, че не мога да сторя друго, освен да избира именно този пример.

Когато ще разгледате след това лицето на монаха Хилдебранд, който стана папа Григорий VII, когото познавате също от историята, вие ще видите, как душевната конфигурация на Хекел по един чудесен начин се съдържа в лицето на Хилдебранд, на по-късния Григорий.

Но аз бих искал да спомена една друга личност, една личност - както казах, аз почти се страхувам да я спомена, но тя е извънредно характерна за онова, което бива пренесено от миналото в настоящето и за начина, по който то бива пренесено. Аз често съм посочвал, но също и от външната история трябва да ви е познато, че в 4-то столетие е бил проведен онзи събор, съборът от Никея, на който за Западна Европа бе взето решението между арианството и атанасианството, на който арианството беше осъдено.

Това беше един събор, на който се събра цялата висша ученост, която в първите християнски столетия съществуваше при меродавните личности, на който събор бе воден спор с дълбоки идеи, когато всъщност човешката душа имаше още едно съвършено друго устройство и приемаше като нещо разбиращо се от само себе си непосредственото живеене в духовния свят. На този събор се води спор, дали Христос, Синът, е от същата същност както Отец, или е подобен по същност на Отца, като последното се твърдеше от арианците. Днес не искаме да навлизаме в догматичното различие на двете спорещи страни, но искаме да разгледаме това, че на този събор ставаше дума за извънредно остроумни дискусии, за велики остроумни дискусии, които обаче бяха извоювани с интелектуализма на онова време.

Когато днес сме остроумни, ние сме такива само като хора. Днес почти всички хора са остроумни. Аз често съм казвал това: Хората са ужасно умни, т. е., те могат да мислят, нали? Това не е много, но хората днес могат да вършат това. Аз също мога да бъда много глупав и да мисля. Но в онова време не беше така, че хората можеха да мислят, а те приемаха мислите като инспирации. Който беше остроумен, чувстваше това като дар Божи, като благодат Божия и мисленето беше един вид ясновиждане. То изцяло беше такова още и в 4-то следхристиянско столетие. И онези, които слушаха един мислител, чувстваха също още нещо и за еволюцията на неговото мислене. На този събор присъстваше именно една личност, която взе участие в онези разисквания, която обаче до най-висока степен беше разстроена от изхода на събора, която тогава положи усилия да изложи аргументи и за двете страни. Тази личност показва най-важните основания както за арианството така и за атанасианството и ако нещата биха протекли според нейното разбиране, несъмнено би се получило нещо съвършено различно. Това не би било един вид съмнителен компромис между арианството и атанасианството, а би се получило нещо като синтеза, една такава синтеза, която вероятно би била нещо много велико - ние не трябва да конструираме историята, но можем да кажем това за изяснение, - която би довела дотам, вътрешното божествено в човека много по интимно да бъде свързано с Божественото във Вселената. Понеже, както атанасианството устрой след това нещата, човешката душа беше всъщност направо отделена от божествената първопричина и даже се считаше за ерест да се говори за Бога вътре в човека.

Ако само арианството би победило, тогава естествено би се говорило много за Бога вътре в човека, обаче това никога не би било сторено с

необходимото вътрешно страхопочитание и с необходимото вътрешно достойнство. Арианството само би считало човека на всяка степен именно като едно възплъщение на съществуващия в него Бог. Но това е също и при всяко животно, това е целият свят, това е всеки камък, всяко растение. Този възглед има стойност само тогава, когато той същевременно съдържа в себе си подтика, човек все повече и повече да се издига в развитието и чак тогава да намери Бога. Твърдението, че човек има нещо божествено в себе си на някаква степен от живота, има смисъл само тогава, когато схващаме това Божествено в един постоянен стремеж «към самото себе си», до което то още не е стигнало. Без съмнение би се получила една синтеза на двата възгледа, ако тази личност, за която говоря, тогава на събора би могла да получи някакво меродавно влияние.

Тази личност се оттегли с дълбоко недоволство в един вид египетско отшелничество, живя по един извънредно аскетичен начин, основно запозната - тогава в 4-то столетие - с всичко онова, което всъщност съставляваше тогава действителната духовна субстанция на християнството; тя беше може би един от най-добре осведомените тогавашни християни, но не един борец.

Самият начин, по който съответната личност се прояви на събора, показваше един всестранно преценяващ нещата, спокоен, но извънредно въодушевен човек, не обаче за подробностите и едностранчивостите. Това беше поведението на човек, който - не мога да каже беше отвратен, това не би бил правилния израз, - но извънредно горчиво засегнат от това, че не можа да проникне, да успее с нищо, защото беше напълно убеден, че християнството може да преуспява само тогава, когато този негов възглед би успял да се наложи.

И така той се оттегли в един вид отшелничество, за останалата част от своя живот стана отшелник, който обаче от вътрешния стремеж на неговата душа следваше един съвсем особен път. Той се посвети именно на този път да изследва произхода на мисловната инспирация. Мистичното вгълбяване на тази личност беше насочено към това, да разбере, откъде мисленето получава своето вдъхновение. Това живееше в него като един единствен, велик копнеж - да намери произхода на мисленето в духовния свят. И накрая тази личност беше изцяло изпълнена с този копнеж. Тя умря с този копнеж, без чрез това да може да намери в този тогавашен земен живот едно конкретно заключение, без да може да намери отговор на въпроса, който я измъчваше. Тогава времето беше още неблагоприятно за намирането на такъв отговор.

И минавайки през смъртта тази личност изпита нещо особено. Десетилетия след смъртта си тя можа да погледне назад върху земния живот и да вижда този земен живот винаги оцветен с онова, до което тя беше стигнала накрая. В това, което можа да последва непосредствено в ретроспективното виждане на земния живот след смъртта, тази личност можа да види, как човекът мисли.

Но там нямаше още никакъв отговор на този въпрос. Това е важното. И без да съществува една мисъл като отговор на този въпрос, точно след смъртта си тази личност по един чудесно ясен, имагинативен начин видя интелигентността на Вселената. Тя видя не мислите на Вселената - тя би ги видяла, ако това, за което копнееше, би стигнало до завършек, - тя видя не мислите на Вселената, а видя в образи мисленето на Вселената.

И така между смъртта и едно ново раждане тук живя една индивидуалност, която по свой начин беше в един вид равновесие между мистичното имагинативно виждане и разумното мислене от по-рано, което мислене обаче беше в действие, не беше стигнало още до заключение.

Накрая в това, което се оформяше там кармически, победи мистичната заложба. Съответната личност се прероди в Средновековието като една визионерка /ясновидка/, като една визионерка, която разви чудесни виждания в духовния свят. Първоначално мислителната заложба остана на заден план, а ясновиждащата способност излезе на преден план. Чудесни видения с едновременно мистично отдаване на Христос, извънредно дълбоко проникване на душата с едно визионерно нагледно християнство, видения, в които Христос се явяваше като ръководител на кротки, неборещи се отряди, отряди, които искаха да разпространят своето християнство чрез кроткост, както в действителност в никоя епоха не е съществувало на Земята, - но това беше във виденията на тази монахиня: Едно много интензивно християнство, което никак не подхождаше, не се побираше в онова, което после се разви като християнство в по-нова форма.

През време на нейния живот тази монахиня, тази визионерка, тази ясновидка не влезе в никакъв конфликт с позитивното християнство. Но тя израсна навън от позитивното християнство; тя се врасна първо в едно напълно лично устроено християнство, в едно християнство, което всъщност по-късно съвсем не съществуваше на Земята. Така че на тази личност беше зададен - бих искал да кажа, - от Вселената въпросът, как може да бъде осъществено това християнство в едно ново възплъщение в едно физическо тяло.

И след като съответната ясновидка, визионерка вече отдавна беше минала през вратата на смъртта, сега едновременно се явиха отново отзвучите на стария интелектуализъм, на инспирирания интелектуализъм. Последствията на виденията, бих искал да кажа, бяха проникнати с идеи. И в търсенето на едно човешко тяло тази индивидуалност се възплъти в лицето на *Владимир Соловьев*.

Четете съчиненията на Соловьев. Аз често описвах тук, какво впечатление правят те на един днешен човек, изказах това също и в увода към изданието на Соловьев. Опитайте се да почувствате какво се крие между редовете на тези съчинения, крие се като един вид мистика, която често пъти ни се струва твърде сантиментална, крие се нещо от едно християнство, което има индивидуален характер, което обаче ясно показва:

Това трябваше да търси едно толкова меко тяло, едно на всички страни гъвкаво тяло, което може да се получи само от руския народ.

Аз мисля, че когато разглеждаме тези примери, ние можем вече, мои мили приятели, да запазим свещено благоговение пред истините на кармата, които могат свято да бъдат запазени само в най-дълбоката вътрешност на човека, защото който има чувство за разглеждането на духовния свят, при него онова, което често искаме - истината да има нещо свещено, нещо забулено, действително не бива да бъде открито по един недостоен начин.

Антропософията постоянно е била и постоянно е упреквана, именно от страна на богословите, че сменя булото на свещеното, тайнственото от пълните с тайнственост истини, като с това ги профанира. Когато обаче навлезем в по-дълбоките, повече езотеричните части на антропософския възглед, тогава ние ще почувстваме, че наистина не може да става дума за едно такова профаниране, но че светът ни изпълва със свещено благоговение, когато гледаме човешките животи един след друг и чудесния начин на пренасяне на действието от минали земни съществувания в по-късните човешки съществувания на Земята. Нужно е само човек да не бъде самият той вътрешно профаниран или да не действа профаниращо със своето мислене, тогава не ще се правят такива упреци.

Ние можем да кажем: - Който чете съчиненията на Соловьев и вижда на задния фон религиозната монахиня с нейните чудесни видения, с нейната безкрайна отдаденост на същността на Христос, който вижда тази личност да излиза с най-горчивото чувство от събора, на който от нея бяха изнесени такива велики и важни неща, който открива като фон в душата и в сърцето на тази индивидуалност, така да се каже, два пъти християнството - в неговата рационалистична форма, но в инспирирана рационалистична форма, и след това в неговата визионерна форма - за него действително не се профанира нищо чрез снемането на булото от тайната.

Един германски романтик има веднъж смелостта да мисли върху знаменитата сентенция на Изида различно от всички други. Тази знаменита сентенция на Изида гласи: - Аз съм тази, която беше, която е и която ще бъде, никой смъртен не е повдигнал досега булото ми. - На това този немски романтик отговаря: - Тогава трябва да станем безсмъртни, за да го повдигнем! - Другите само са приели сентенцията.

Когато действително открием безсмъртното в нас, духовно-божественото, тогава ние можем да пристъпим към една такава тайна без да я профанираме. Към такава тайна не бива да пристъпваме с едно незначително доверие към собствената божественост на нашето същество.

Тук в едри черти е скицирана нагласата, която все повече и повече би трябвало да се разпространи под влиянието на такива съзercания, каквито бяха предишното и това, които след това би трябвало да подействат върху делата и живота на онези, които внасят тяхната карма в Антропософското общество по начина, който беше описан.

ЛЕКЦИЯ ДЕВЕТА

Дорнах, 21 септември 1924 г.

Лекциите, които аз държах сега, имайки предвид, че тук присъстват толкова много приятели от всички страни, тези лекции преследваха по същество целта да бъде дадено описание на кармата, което поне в някои линии трябва да доведе до разбирането на съвременния духовен живот в духовно отношение. И аз бих искал следващия вторник, в последната от тези лекции да завърша онова, което в известно отношение образува един вид единство.

Днес искам с един пример да покажа, колко трудно всъщност може да бъде внесено в настоящето онова, което действително е подходяща за настоящето духовна наука. Не от никакви външни отношения бих искал днес да отговоря на този въпрос, а с един кармически пример. Примерът първо ще ни покаже една индивидуалност, която не е особено типична, но която е една особена индивидуалност. Чрез това може да се види, колко трудно е в съвременния земен живот да бъде внесено това, което естествено всеки човек донася със себе си от минали земни съществувания, донася го със себе си защото - може би с изключение на неговото най-последно въплъщение, - все пак той е стоял в определени първоначални отношения с духовния свят или още реално, или най-малко по традиция. Това може да ни покаже, как в едно съвременно човешко тяло, в съвременните отношения на възпитанието и на цивилизацията е трудно да бъде внесена предишна духовност, нещо получено по духовен начин.

За целта бих искал да разгърна пред вас една поредица земни съществувания на една индивидуалност, които трябва да ви покажат всевъзможните пречки, които могат да се получат насреща на едно такова внасяне в настоящето време и които могат да покажат, как тези трудности всъщност вече са били подготвени при някои хора в минали земни съществувания.

Нека първо да разгледаме, мои мили приятели, една човешка индивидуалност в нейното въплъщение през 6-то предхристиянско столетие, всъщност в онова време и малко след това, когато стана отвеждането на евреите във вавилонското пленничество. При разглеждането на това време аз се натъкнах на една индивидуалност, тогава въплътена като жена, която принадлежеше на юдейското коляно, която обаче при онова отвеждане на юдеите във вавилонското пленничество, всъщност преди юдеите да изпаднат в това пленничество, беше побягнала и беше възприела през следващото време в Предна Азия - тя беше достигнала до късна старост в онова си въплъщение, - всички възможни учения, които можеха да се получат по онова време в Предна Азия. А именно тя прие онова, което тогава живееше с голяма интензивност, със силна внушителност в Предна Азия и което по най-различен начин изграждаше онзи светоглед, който може да се нарече светоглед на Заратустра с неговия силен дуализъм, който също е описан в

една глава на моята книга «Гайната наука»: Онзи дуализъм, който от една страна признаваше Аура Маздао, великия дух на светлината, който изпраща своите импулси в развитието на човечеството, за да бъде източник на доброто, на великото, на красивото, който има своите служещи духове Амшаспанди, които го заобикалят, както в светлината на откровението на небесно лице Слънцето е заобиколено от 12-те зодиакални знака - тук следователно имаме светлата страна на онзи дуализъм, произхождащ от древна Персия, - след това имаме противната ариманическа сила, която внася навсякъде в мировото развитие на човечеството тъмнината, но също и злото, това, което навсякъде е спъващо, създаващо дисхармония.

Това учение беше свързано с едно проникващо познание на констелациите на звездите в смисъла, в който в древни времена хората имаха астрософия или астрология. Тази индивидуалност, за която говоря, затова можа да приеме тогава всичко това в нейното въплъщение като жена, защото имаше един вид приятел и учител в лицето на една мъжка личност, която беше посветена в много неща от тези предноазиатски учения, именно в халдейската астрология.

И така между двамата става първо една оживена обмяна на мисли във времето, когато юдеите бяха отведени в пленничество и ние имаме забележителното явление, че чрез силата на впечатленията, които получи женската личност, чрез всичко, което тя прие по един извънредно възприемчив, заинтересуван начин, тя стана вътрешно виждаща и под формата на видения, които напълно предаваха космическия ред можеше да обхваща с поглед света.

Тук ние действително имаме работа с една забележителна индивидуалност, в която оживява всичко, върху което е било говорено, което е било разглеждано заедно с този приятелски полупосветен от Предна Азия. И онази женска личност беше завладяна от едно настроение, за което можем да кажем: - Ах, какво представляваха в крайна сметка всички идеи, които аз приех през време на учението, в сравнение с мощната картина от имагинации, които сега стоят пред моята душа? Колко богат и мощен е вътрешно светът! - Това забелязва тази личност при визионерните имагинации.

И точно това настроение породи сега определени разногласия между двете личности. Мъжката личност се придържаше повече към мисловното следване на светогледа, женската личност се отдаваше все повече и повече на образното виждане. И може да се каже, че двете личности минаха почти едновременно през вратата на смъртта, но с определено лошо настроение една към друга.

Резултатът на този земен живот, бих искал да кажа, беше претопен по един особен начин, така че и двете личности извънредно интензивно изживяха ретроспективното преминаване на земния живот след смъртта, а също и изработването на кармата между смъртта и едно ново раждане. Резултатът от това странно съжителство на Земята беше един интензивен общ живот след смъртта. Ние виждаме особено при женската личност, как

след смъртта настроението, което съществуваше в преобладаването на визионерните имажинации, не се проявяваше така силно. Напротив ние намираме при тази личност след смъртта за следващия земен живот да се ражда един вид копнеж за разбиране на нещата в мисловна форма, докато в земния живот, който описах, тя беше разбрала нещата повече от говорната форма, така че после от говорната форма на изживяване те преминаха във визионерното имажиниране.

Тези две личности, които бяха така силно свързани кармически, отново се преродиха в първите християнски столетия, когато духовната субстанция на християнството се оформи в определена научна работа. И веднъж аз споменах тук, как много от онези души, които по един честен начин дойдоха при антропософията, бяха изживели християнството през тези първи християнски столетия, обаче в една много по-жива форма, отколкото то се прояви по-късно. И сега ние виждаме едно твърде забележително явление.

Ние виждаме да се явява един мъж, който сега по отношение на кармата няма нищо общо с двете личности, за които аз говоря, няма нищо общо с техните индивидуалности, но има работа с тях временно исторически: Ние виждаме да се явява в лицето на *Марцианус Капелла* една меродавна, даваща тон личност.

Това е онази личност, която първа написа онази меродавна, основна книга за 7-те свободни изкуства, които след това през цялото Средновековие играха голяма роля във всяко обучение и учение: граматика, риторика, диалектика, аритметика, геометрия, астрономия, музика; седемте свободни изкуства, които обединени по-късно в тяхното действие дадоха онова, което тогава се наричаше познание на природата и на света.

Книгата на Марцианус Капелла изглежда отначало суха, трезва. Но, мои мили приятели, трябва да знаете, че в тези първи времена на Средновековието такива книги са били инспирирани въпреки това от духовни източници, също както по-късните описания, които са произлезли от школата в Шартр, имаха един подобен трезв, каталогизиращ характер. И така ние трябва да можем да разглеждаме това, което се намира под формата на едно сухо, трезво изложение при Марцианус Капелла върху 7-те свободни изкуства и действащата зад тях природа, като едно излияние на определени инстинктивни, по-висши възгледи. Понеже онова, което бяха 7-те свободни изкуства, тогавашните хора си го представяха като живи същества, както си представяха и самата природа като едно живо същество - аз вече изложих това в моите лекции. И макар такава личност като Марцианус Капелла и други, които са описали тези неща, да са сухи, те напълно знаеха за обстоятелството, че всичко това може да бъде виждано, че диалектиката, реториката са живи същества, вдъхновители на човешките способности и на човешките духовни действия. Аз изложих тук, че богинята Природа беше представена също както древната Прозерпина.

В това течение, в онова, което човечеството става или беше станало тогава под влиянието на лежащото в 7-те свободни изкуства и в царувания за тях възглед за природата, вътре в цялото това течение се намираще превъплътена женската личност, за която говорих, но сега *въплътена като мъж*; тя се намираще в това въплъщение като мъж така, че още от самото начало в мъжко тяло, в мъжки ум носеше заложбата да изобразява нещата не точно в мисли, които би трябвало да са неговото познание, а да ги изобразява във визионерни виждания.

Бихме могли да кажем: - Може би при малко личности на онова време - в началото на 6-то столетие, края на 5-то християнско столетие, - при малко такива личности, които можем да наречем ученици на Марцианус Капелла, по един напълно нагледен жив начин живееше онова, което по онова време беше духовно съдържание.

Личността, която сега се намираще въплътена като мъж, можеше именно да говори за нейното общение с инспириращите същества, Диалектика, Реторика и т. н., тя беше изцяло изпълнена от съзерцанието на духовното действие.

И тя отново се срещна с другата личност, която в нейното минало въплъщение беше мъж, а сега се беше превъплътила като жена. В това си въплъщение тази женска личност беше надарена с голяма интелигентност. И отново възникна - можем да си представим, как това беше обусловено кармически, ние виждаме тук да действа кармата, - отново възникна една духовна, - не можем да кажем обмяна на идеи, а обмяна на възгледи, една напълно жива, духовно интензивна съвместна работа.

Но нещо странно се разви при онази личност, която в предхристиянските столетия беше жена, а в това време беше мъж. Понеже възгледите бяха така оживени, при тази личност се прояви силно знание за това, как с женската природа изобщо е свързан визионерният живот, който именно тази личност имаше. Не, че общо взето визионерният живот е свързан с женската личност; а че целият основен характер на визионерния живот беше донесен от миналото женско въплъщение. И чрез това на тази личност се откриха безброй тайни, които се отнасят за взаимодействието между Земята и Луната, безброй тайни, които например се отнасят за възпроизводния, за размножителния живот. Именно в тази област извънредно добре бе запозната сега тази мъжка личност.

И ние виждаме, как и двете личности минаха през вратата на смъртта, прекараха живота между смъртта и едно ново раждане, как първо в свръхсетивната област те живяха с поглед насочен към настъпването на епохата на Съзнателната душа, изпитаха това настъпване на епохата на Съзнателната душа още в свръхсетивните светове. След това онази личност, която описах първо в женско въплъщение, след това в мъжко въплъщение, се прероди отново като мъж. Много интересно е, че и двете личности се преродиха заедно. Обаче онази личност, която в миналото въплъщение, т. е. във второто, беше жена, отново се роди като мъж, така че сега и двамата се преродиха като мъже. Едната, която предимно трябва да

ни интересува, която в древни времена беше женска личност, след това в първите християнски столетия се прероди като мъж, първият път беше от юдейски произход, вторият път носеше в себе си извънредно смесена кръв, тази личност се прероди после в 16-то столетие в лицето на италианския утопист *Томас Кампанелла*. Една твърде забележителна личност.

Нека разгледаме, доколкото е необходимо за разбирането на кармата, живота на Томас Кампанелла, нека разгледаме добре този живот. Той се роди с извънредно силна възприемчивост по отношение на своето християнско възпитание, така че още от рано започна да изучава книгата на Тома Аквински «Сумма». И от настроенятия, които си беше усвоил от предишния визионерен живот и които все повече се превръщат в точно обратните настроения да опознае нещата по пътя на мислите, той се вживява в силно мисловния елемент, който се намира в споменатата книга на Тома Аквински, изучава я усърдно и сега именно в 16-то столетие става доминиканец.

В мисленето си, което той строго насочва в смисъла на книгата «Сумма» на Тома Аквински, постоянно се вмъква определено безпокойство чрез духовния атавистично-визионерен живот, който някога е съществувал в него.

Забележително е, че Кампанелла, търси подкрепа и опорна точка, за да приведе във вътрешна връзка онова, което някога е владеел като едно визионерно виждане на света. И докато от една страна с пълен вътрешен ентузиазъм става доминиканец - той се запознава именно в манастира Козенца - това е забележителното, - с един много уважаван еврейски кабалист и съединява сега изучаването на еврейската Кабала с това, което изниква като последствие от неговия стар визионерен живот, като го свързва от своя страна с онова, което беше станало от томизма всред ордена на доминиканците. Всичко това живее в него, би трябвало да се каже, в един визионерен копнеж; то се слива и живее в един визионерен копнеж. Той би искал да направи нещо, което би помогнало да се изяви навън целия този светъл вътрешен духовен живот. Понеже постоянно в неговата душа - това не ще се открие от биографите, но то се представя на духовното виждане, - нещо казва: - Да, зад всички неща има дух; тогава и в човешкия живот трябва да се намира духът, който е във Вселената! -

Всичко това действа също и върху сферата на емоциите. Той живее в Долна Италия. Долна Италия е поробена от испанците. Той взима участие в един заговор за освобождаването на Долна Италия, бива заловен и затворен, като прекарва в затвора от 1599 до 1626 година. Испанците го хвърлят в затвора поради участието му в заговора и откъснат от света, той прекарва един живот, който за 27 години заличава неговото земно съществуване.

А сега да съпоставим тези две неща: Когато бива хвърлен в затвора, Томас Кампанелла е в началото на 30-те години на своя живот, съвсем в началото на 30-те години. Останалото време той прекарва в затвора. Това е едното.

Но какъв дух е той изобщо? Каква личност е той? Той издига идеята за слънчевата държава. В душата на този Тома Кампанелла от миналите въплъщения свети цялата астрология, цялото духовно виждане на света. Той измисля и описва в своите съчинения за слънчевата държава, една социална утопия, в която вярва, че всички хора ще могат да бъдат щастливи чрез едно разумно социално устройство, чрез една разумна социална конфигурация. Това, което той описва като слънчев град, като слънчевата държава, в известно отношение има една манастирска строгост; в него има нещо от това, което той е приел от ордена на доминиканците. В начина, по който той си представя изграден държавния живот, има нещо от манастирската строгост, а от друга страна в него прозира много нещо от миналата духовност. На върха на тази държава, която трябва да бъде идеалната държава, трябва да стои един върховен кормчия, който е един вид главен метафизикус и т. н., който трябва да намери насочващите линии за конфигурацията, за управлението на държавата от духа. До него стоят други чиновници, например върховният министър, които до най-малките подробности трябва да изпълняват всички правила, каквито хората имаха именно още в това време, когато чрез кармата от миналите земни виждания тези правила изникваха от душата като спомени. Всичко това в него изплува нагоре. Той искаше тази слънчева държава да бъде управлявана според астрологически принципи. Констелациите на звездите трябваше да бъдат грижливо наблюдавани. Браковете трябваше да бъдат сключвани според тези констелации; зачатията трябваше да стават така, че ражданията да се падат при определени констелации, които бяха изчислени, така че човешкият род на Земята трябваше да се ражда с неговата съдба според определени констелации на небето. Без съмнение, човекът на 19-то и 20-то столетие, неврологът или психиатърът на 19-то или 20-то столетие, когато би се натъкнал на такова съчинение, би казал, че то трябва да бъде подредено в библиотеката на дом за душевно болни, на една лудница. Ние веднага ще видим, че психиатърът на 20-то столетие дори е произнесъл подобна присъда в една определена насока.

Но представете си тези две неща: Тук имаме една личност, която има тези минали преживявания, тези предварителни жизнени условия от минали земни съществувания, както аз ви ги описах. Тук имаме един човек, който иска да намери насочващите линии за управлението на държавата от силата на Слънцето, на звездите, който иска да внесе Слънцето в земния живот и повече от 20 години изнемогва в тъмнината на затвора и само през тесни отвори може да гледа навън естественото светене на Слънцето; в душата на когото в мъчителни чувства и усещания оживява всичко възможно, което по-рано, в минали земни съществувания е проникнало в тази душа. След това Томас Кампанелла е освободен чрез папа Урбан и отива в Париж, където намира благоразположението и покровителството на Ришельо, получава пенсия и прекарва последните си години в Париж.

Това е особеното: Онзи еврейски равин, с когото той се запознава в Козенца и благодарение на когото оцвети своето мислене по кабалистичен начин, така че в него можа да заживее повече отколкото онзи еврейски кабалист, е прероденият мъж от първото възплъщение, жената от второто възплъщение, които аз описах.

Така ние виждаме едно съвместно действие и когато и двамата отново минаха през вратата на смъртта - Томас Кампанелла и неговият приятел, еврейският равин - ние виждаме, че в индивидуалността, която накрая се намираше в Томас Кампанелла, се разви една забележителна опозиция против онова, което той беше приел в свои минали земни съществувания. И сега той така чувства, че си казва: - Какво би трябвало да стане от всичко това, ако не бях прекарал годините си в тъмнината на затвора, където виждах слънчевата светлина само през тесни процеци! - Постепенно той стигна до едно отхвърляне, в него се събужда антипатия срещу това, което е имал като духовен възглед по-рано в предихристиянските времена, в първите християнски столетия. И така тук пред себе си имаме странното положение, че през време когато настъпва епохата на Съзнателната душа, в свръхсетивния свят една индивидуалност се развива по-нататък, една индивидуалност става враждебна на онова, което е било предишна духовност.

Виждате ли, мои мили приятели, така е станало с много души. Още преди земния си живот, когато живееш своя свръхсетивен живот в епохата на Съзнателната душа, в тях се появи враждебност към предишния им духовен живот, защото в едно съвременно земно тяло действително е трудно да бъде внесено това, което в миналото е било изживяно духовно. Съвременното земно тяло и съвременното земно развитие водят човека към рационализъм и интелектуализъм.

Тази индивидуалност, която в нейното последно възплъщение беше Томас Кампанелла, видя в онзи живот, който последва живота като Томас Кампанелла, единствената възможност да създаде изравняване в относително прибързано ново възплъщение на Земята. Но поради условията, които съществуваха, това не се получи така лесно, понеже в свръхсетивния свят тази личност от една страна израсна извънредно силно в елемента на съзнанието от първото време на Съзнателната душа, израсна в рационализма и интелектуализма. И именно при ретроспективното изживяване на времето в затвора постоянно изближаваше миналото състояние на визионерство, духовното виждане.

Това духовно виждане натовари душата с цялата наклонност към интелигентна схватливост, тази индивидуалност, която отхвърли предишното и при която по един странен начин постепенно се разви отвръщение към предишното по един напълно индивидуален начин. Разви се антипатия към онова предихристиянско възплъщение като жена и с това въобще едно отвръщение към жените. Тук отвръщението към жените действаше именно в лично-индивидуалното. И както става именно в кармата, вместо тук да има нещо теоретическо, то се превръща в лична

работа, в личен темперамент, в лична симпатия и антипатия - в този случай в антипатия.

Сега за тази личност се създаде възможността да живее в свободен контакт със света още веднъж в земния живот, в който в последното си възплъщение като Томас Кампанелла тя беше прекарала в затвора.

Моля ви, разберете добре това. Сега другата личност не дойде заедно с нея на Земята, защото за нея не съществуваше този повод. Тази индивидуалност, която беше минала през три земни съществувания, в които другата личност винаги беше нещо за нея, което подкрепяше и ръководеше живота ѝ, сега тази личност намери възможността да изпита в един живот това, което в живота си като Кампанелла тя беше пропуснала през време на 27-годишното пребиваване в затвора. Това, което тя беше пропуснала в тъмнината на затвора, сега ѝ се даде възможност да го изпита в един нов земен живот.

Какво беше следствието, мои мили приятели, след всички предпоставки от миналите земни съществувания, какво беше следствието? Сега представете си: Когато Кампанелла беше на около 30 години, той бе хвърлен в затвора. Представете си зрялото състояние на един човек преди епохата на възраждането в 30-та година на неговия живот. Представете си: Сега действа това, което е било пропуснато тогава в затвора, където обаче всичко друго, духовното и рационалистичното свети в него, изпраща отвън своите лъчи в него. Навсякъде наоколо иначе има светлина и само тези затворнически години са тъмнина. Всичко лъчезари вътре, лъчезари едно през друго. Едно през друго лъчезари ясновиждане, омраза към жените, произлязла от онова, което аз ви описах, но и много силно остроумие. Всичко това действа едно в друго, действа така едно в друго, както то може да се изяви като резултат на зрялото развитие на 30-те години на човек от възраждането.

Тази индивидуалност се прероди отново в предпоследното десетилетие, в прехода към последното десетилетие на 19-и век. В детското тяло при раждането е внесено онова, което всъщност е определено за една по-късна епоха на живота. Сега той отново се преражда като мъж. Това е само повторение на затворническото време, така говори кармата в този случай. Нищо чудно, че младежът се преражда извънредно много преждевременно зрял. Разбира се от само себе си, че това са само детските растежни сили, обаче с това, което е било пропуснато през време на пребиваването в затвора, със зрелостта на 30-те години - преждевременно узрял! Така действа кармата.

Една странна склонност се установява в това - наваксване на живота, бих искал да кажа. Мъжеят отново старите възгледи на астрологията, старите възгледи за духовното в цялата природа, които бяха така величествени при тази индивидуалност в първите християнски столетия. То изниква по един детски начин, но живее така силно в него, че той изпитва силна антипатия към изградената по математически начин естествена наука. И когато след това през 90-те години на миналото столетие влиза в гимназията, той учи

блестящо езиците, всичко, което не е естествена наука, което не е математика. Обаче куриозното за онзи, който може да съди за кармическите връзки, действително ощастливяващо-изненадващото във възгледа е това, че той изучава много бързо освен новите езици, френски, италиански, испански, за да внесе в своя манталитет - ако ми е позволено да употребя този израз, - онова, което по-рано го беше разбунтувало против испанското владичество, за да го опресни отново.

Вижте как кармата действа, как тя действа в тази индивидуалност: Бие на очи, че това момче изучава във от училището много бързо испанския език, само защото бащата случайно има предпочитание към него - това показва отново кармата, - бързо изучава в толкова ранна младост един толкова отдалечен от неговия език. Това означава едно пълно повлияване на цялото душевно устройство. Така че този основен тон на затворничеството, където го беше довело разбунтуването против испанците, изплува в неговата душа чрез това, че испанският език оживява в него и прониква неговите идеи, неговите мисли. Именно това, което беше най-горчивото през време на затворническия живот, то идва в онази подсъзнателна област, където царува именно говорът, езикът. Едва когато влиза в университета, той се занимава малко с естествена наука, защото времето изисква това. За да бъде някой образован човек в нашето време, той трябва да познава нещо от естествената наука.

Сега аз трябва да ви кажа, кой е този, в когото се е преродила въпросната личност, защото ще трябва да ви разказвам нещата по-нататък: Това е нещастният *Отто Вайнингер*.

И сега, след като Отто Вайнингер беше наваксал естественонаучните си познания в университета, той внася всичко това, което кипи в него, което кипи така, както може да го даде само един земен живот, който е повторение на една празнота в миналия земен живот, той внася всичко това в своята докторска дисертация, когато взема доктората си във Виенския университет, и след това го преработва в една дебела книга «Пол и характер».

В тази книга «Пол и характер» кипи всичко онова, което е било по-рано. Ние виждаме в нея, как понякога проблясва утопизмът на Кампанелла с прадревни възгледи, които се изявяват по един чудесен начин. Що е моралност? Вайнингер отговаря на този въпрос така, че казва: - Светещата в природата светлина е външната изява на моралността, на нравствеността. Който познава светлината, той познава нравствеността. Ето защо във фауната и флората от дълбочината на морето, които живеят без светлина, трябва да се търси източникът на безнравствеността на Земята. - И при него ще намерите чудесни интуиции, например тази: - Трябва да насочим поглед върху кучето с неговата странна физиономия. Какво показва то? Че му липсва нещо, че то е изгубило нещо: Изгубило е свободата. -

И така при този Вайнингер можете фактически да намерите нещо от виждане, съединено с краен рационализъм, и можете също да намерите омразата към онова, което му се е случило в едно минало възплъщение,

което обаче сега не се проявява в омраза към това, което той е знаел, а в омраза към неговото женско въплъщение, което в книгата «Пол и характер» се извява в една омраза към жената, отиваща чак до безсмислие и глупост. Всичко това ви показва, колко много може да съществува в една душа като духовност, как това много може да се събере с интелектуализма в свръхсетивния свят, при настъпването на епохата на Съзнателната душа, как обаче то иска да се изяви, но не може да се изяви в съвременната епоха, даже и когато животът, който е прекаран по този начин, е, така да се каже, само повторението на изгубеното в затвора време от миналото земно съществуване.

При Вайнингер се проявяват странни наклонности, отново нещо извънредно важно за онзи, който може да разбере кармическите връзки. Неговият биограф описва, че към края на своя живот той е усвоил навика да гледа през много малки дупки, които си е правил, да гледа от едно тъмно помещение навън в една осветена повърхнина и че това му е доставяло особено голяма радост. Тук прозират най-вътрешните, най-непосредствените навици на живота, целият затворнически живот.

А сега помислете, как с този живот е била свързана Южна Италия. Там се е разигравало това, което го е въвело в този земен живот.

Трябва да спомена още една дребна работа, която отново е извънредно важна за този, който разглежда кармата. Естествено Вайнингер също принадлежеше към читателите на Ницше. И представете си цялото настроение, което живееше в тази душа на Вайнингер, четейки книгата на Ницше «Отвъд доброто и злото»! Като бомба избухва в душата му твърдението и изложението на Ницше, че истината е една жена. Тук вече е напълно оцветено от омразата към жената онова, което вече ви описах.

Сега той е на възраст 22 години, намира се в 23-та година. Всичко това действа върху него. В душата му се развиват странни навици. Чудно ли е, че един живот, който е отражение на един затворнически живот, е болезнено засегнат от залеза на Слънцето, който напомня за започващата тъмнина? Ето защо Вайнингер винаги чувства слънчевите залези като нещо непоносимо. Но, мои мили приятели, в младото тяло той има зрелостта на 30-годишния. Без съмнение, когато по-малко надарените хора са арогантни, суетни, това не е красиво; но тук ние разбираме от цялата карма, че той се считаше за нещо особено.

Той показваше най-различни ненормалности, защото този живот беше повторението на един затворнически живот. В такъв случай човек не върши винаги съвсем нормални неща. Когато тези ненормални неща се изпълняват кармически, тогава въпросният човек може да направи на един обикновен психиатър впечатлението за един епилептик. Такова впечатление правеше също и Вайнингер. Обаче тази епилепсия беше повторението на затворническия живот, това бяха предпазни действия, които сега нямаха никакъв смисъл в един свободен живот, а бяха само кармическите повторения на затворническия живот. И нека не се чудим, че, когато се намира в началото на своята 20-та година, той внезапно

изпитва силното желание да направи съвсем самичък едно пътуване до Италия. През време на това пътуване той написва една чудесна малка книжка «Върху последните неща», в която се намират описания от елементарно естество, които ни изглеждат така, като че някой иска да окарикутури описанията за Атлантида, великолепно, но естествено от психиатрична гледна точка съвсем налудничаво. Но ние трябва да разгледаме това кармически. Той стремглаво отпътува за Италия и се връща оттам, прекарва известно време в близост до Виена в Брун ам Гебирге. Завърнал се от Италия той написва още някои мисли, които са му дошли през време на пътуването за Италия, величествени идеи върху съзвучието между моралното и природното, след това взема под наем дома, в който е починал Бетховен, живее няколко дни в стаята, където е починал Бетовен и - сега той вече е изживял своето затворничество от миналия живот, - се застрелва. Кармата беше изпълнена. Той се застрелва, подавайки се на един вътрешен подтик, защото има представата, че би станал съвсем лош човек, ако би живял по-нататък. На него не му се удаде вече възможността да живее по-нататък, защото кармата беше изпълнена.

Мои мили приятели, разгледайте от тази гледна точка съчиненията на Отто Вайнингер. Вижете всички пречки, които има една душа, която сама е поставена по един такъв ненормален начин от епохата на Ренесанса в настоящата епоха; вижете пречките да намери нещо духовно, които тя има, въпреки че в основата, в подсъзнанието на нейната душа има толкова много духовно съдържание и направете от това извода, колко много пречки съществуват в епохата на Михаил, за да може човек да отговори напълно на изискванията на тази епоха на Михаил.

Естествено ние бихме искали също да си представим, че ако душата на Вайнингер би искала да приеме духовни светогледи, тя въпреки всичко би могла да продължи развитието, а не просто да трябва да приключи повторението на затворническия живот чрез самоубийство.

Но от значение е да се проследи, как древната духовност се развива в човешките души до новите времена и след това спира; от значение е да се види именно при такива интересни явления, как това развитие спира.

Мисля, че можахме да хвърлим един дълбок поглед в кармическите връзки, също и доколкото това осветлява определени кармически връзки на духовния живот на настоящето, като разгледахме тези четири следващи едно след друго възплъщения на една все пак извънредно интересна индивидуалност, които възплъщения обхващат живота от 6-то столетие преди Тайната на Голгота до днес. Тук ние имаме един период от време, към който принадлежи всичко онова, което трябва да разгледаме, ако искаме да разберем живота на настоящето.

Днес разгледахме един случай, който ни учи, какво може да изпита една душа в тази епоха. Предпочитам много повече да описвам такива неща по конкретни изживявания на душата, отколкото чрез абстрактни обяснения.

С това разгледахме този епизод и с вечерната лекция пред членовете на Антропософското общество във вторник ще приключа този лекционен цикъл.

ДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

Дорнах, 23 септември 1924 г.

От разглежданията през последната неделя вие ще сте разбрали, че така както човекът телесно е устроен в настоящето време и чрез възпитанието, той не може да внесе в настоящето въплъщение това, което действа като духовно съдържание от минали земни въплъщения, даже когато това настоящо въплъщение е така забележително както онова, за което аз говорих последната неделя. Понеже ние живеем сега в епохата на развитието на Съзнателната душа, на онова развитие на душата, което особено изгражда интелекта, който владее днес целия живот, макар често да говорим за чувство и сърдечност; ние развиваме онази душевна способност, която най-много може да се еманципира от елементарното човешко естество, от това, което човекът носи в себе си като негова по-дълбока душевна същност.

Съзнанието за тази еманципация на интелектуалното се проявява тогава, когато се говори за студения ум, в който хората изявяват техния егоизъм, в който хората изявяват тяхното безучастие, тяхната липса на състрадание към останалото човечество, даже често пъти и към техните близки. Със студения разум се назовава преследването на всички онези пътища, които не вървят към идеалите на душата, а които са насочени към това, хората да си набелязват предварително пътищата на живота според ползата, която преследват.

В тези неща се изразява едно чувство, как умственото, интелектуалното, рационалистичното се еманципира от човешкото в човека. И който прозира напълно, до каква висока степен са интелектуализирани днешните души, той разбира тогава също и във всеки отделен случай, как кармата трябва да внесе в сегашните души именно онова, което от тези души е било преживяно като висша духовност в изминалите епохи.

Размислете само върху следното. Да вземем сега съвсем общо - аз ви показах един специален случай последния път - но вземете сега съвсем общо една душа, която е живяла столетия преди Тайната на Голгота или столетията след Тайната на Голгота, така че за нея духовният свят е бил нещо разбиращо се от само себе си, че тя би могла да говори за духовния свят от собствена опитност като за един свят, който съществува също така, както цветният, топлият или студеният свят на севивата.

Всичко това се намира вътре в душата. Всичко това стои между смъртта и едно ново раждане или в повтарящите се такива периоди в отношение с духовните светове на висшите йерархии. В тази душа са били изработени разнообразни неща и способности.

Но сега именно благодарение на други кармически връзки една такава душа трябва да се въплъти, да кажем, в едно тяло, което изцяло е настроено към интелектуализъм, което приема от цивилизацията на настоящето само обичайните понятия, които всъщност се отнасят само за външните неща. Тогава е възможно само едно нещо: Онова, което е било донесено като духовност от миналите въплъщения, да се оттегли в подсъзнанието и една такава личност да покаже може би известен идеализъм, склонност към всичко хубаво, към красиви, добри, истински идеали в интелекта, който развива, но без да стигне дотам, да повдигне от подсъзнанието в обикновеното съзнание нещата, които се намират в душата. Днес има много такива души. И за онзи, който може да гледа света по правилен начин с школувано око по отношение на духовното, за него някои физиономии днес противоречат на това, което се явява в съответните хора. Лицето казва: Тук в основата на душата се намира много духовност. Но щом човекът започва да говори, той съвсем не говори за духовност. Ето защо в никое време не е съществувало до такава висока степен лицата да противоречат на това, което човекът изговаря, както в наше време.

Който може и иска да разбере, че са необходими сили, енергия и постоянство, за да се преобрази в духовност това, което принадлежи на днешното време - интелектуализма, така че мислите, идеите да се издигнат в духовния свят и човек да може с идеите да намери пътя нагоре към духа, както намира този път надолу към природата, който иска да разбере това, той трябва да бъде наясно с факта, че на първо време интелектуализмът предлага мислимо най-силните пречки за излязата на намираща се в душата духовност. И само тогава, когато, насочваме вниманието си върху това, ние ще намерим като антропософи вътрешния ентузиазъм да приемем идеите на антропософията, които трябва да държат сметка за интелектуализма на епохата и ще трябва да приемат дрехата на съвременния интелектуализъм. Но един такъв човек ще може също да се проникне с това, че с неотнасящите се към външния сетивен свят идеи на антропософията той е призван да схване онова, към което се отнасят тези идеи - духовното. Все пак вгълбяването в идеите на антропософията остава най-сигурното, което може да насочи днес човека нагоре към духовното, само ако той иска.

Това, което казах сега като последно изречение, мои мили приятели, човек може да го изкаже може би едва от две, три десетилетия насам. По-рано това не беше възможно. Понеже по-рано, въпреки че господството на Михаил беше започнало вече от края на 70-те години на миналото столетие, положението беше такова, че идеите, които времето донасяше на хората, даже при идеалистите бяха насочени така силно върху сетивния свят, че едно издигане от интелектуализма към спиритуализма през 70-те, 90-те години на миналото столетие беше възможно само в изключителни случаи.

Какво произведе този факт, бих искал да ви покажа днес с един пример. Бих искал да ви покажа, че в тази епоха, в която антропософията трябва да бъде поставена като възглед за духовното поради причините, които аз

изложих именно в този цикъл от лекции за членовете на Антропософското общество, положението се представя с извънредно голяма сила такава, че онова духовно, което душите носят в себе си от миналото, е задържано да се прояви и трябва да бъде задържано. Да, за да може въобще да се изяви по някакъв начин, то трябваше да се оттегли пред интелектуализма в края на миналото столетие.

Разберете добре, какво искам да кажа. Да предположим, че някоя личност е живяла във втората половина на 19-то столетие и е носела в себе си една силна духовност от нейното минало възплъщение: Тя се вживява в настоящето образование, в съществуващото тогава образование; то е интелектуалистично, изцяло интелектуалистично. Но в личността последствието на духовността, за която говоря, е още така силно, че то иска да се изяви, иска добре да се изяви. Обаче интелектуализмът не понася това. Личността бива възпитана интелектуално, тя навсякъде живее интелектуално, в обществените отношения, в които влиза, в професията; в този интелектуализъм не може да се побере това, което тя носи в душата си. Това би било една личност, за която можем да кажем: Тя е като призвана всъщност за антропософията. Но тя не може да стане антропософ, понеже точно това, което е спиритуализъм донесен от минали възплъщения, ако би трябвало да се побере в интелектуализма, то би било антропософия. То не може да стане антропософия, получава се, така да се каже, един шок от интелектуализма. Какво друго може да стори личността, освен най-много да не иска да се занимава с интелектуализма, за да може да се изяви в някое възплъщение това, което се намира в нейната душа. Естествено тогава то не ще се изяви както трябва, защото не отговаря на епохата. То ще бъде даже може би като едно сричане: Но при самата личност ще може да се види, че навсякъде тя със страх отстъпва за да не бъде засегната от интелектуализма на епохата.

За това бих искал да ви приведа един пример. Бих искал да припомня първо за една често назовавана тук и споменавана при най-различни неща личност на древността, за Платон. *Платон*, философът на 5-то и 4-то предхристиянско столетие, живее всъщност като една душа, която в много неща проявява предварително това, върху което след това човечеството мисли столетия наред. И когато обърнах вниманието върху големите духовни съдържания на школата от Шартр, аз споменах, че платонически дух отдавна живееше в развитието на християнството и че в известно отношение той намери своето доизграждане, своя облик именно в тези велики учители от школата в Шартр, както можеше да бъде именно развит в онова време.

Сега обаче трябва да бъдем наясно върху факта, че духът на Платон е обърнат първо към света на идеите. Но ние не трябва да си представяме, мои мили приятели, че при Платон идеята е същото абстрактно чудовище, каквито са днес за нас идеите, когато се придържаме към обикновеното съзнание. За Платон идеята беше почти нещо от това, което бяха персийските богове Амшаспанди, които стояха като действащи духове-

гении на Ахура Mazdao, действащи духове, до които можеше да се стигне само в имажинативното виждане, това бяха всъщност идеите за Платон - живи същества. Само че той вече не ги описва с онази живост, с която в минали времена хората са описвали подобни неща. Той ги описва като сенки на същества. И чрез това, че идеите се приемаха от хората все повече и повече като сенки, се раждат след това абстрактните мисли. Но живеейки по-нататък Платон все пак се задълбочава по такъв начин, че бихме искали да кажем, че в света на неговите идеи се излива почти цялата мъдрост на тогавашното време. Достатъчно е само да вземем неговите по-късни диалози и ще намерим при Платон една астрология-астрономия, една космология, една чудесна психология и история на народите, всичко в един вид духовност, която, бих искал да кажа, бива изфинена, изтънена до идеята.

Но всичко това живее в Платон. И преди всичко в Платон живее възгледът: - Идеите са основите на всичко, което съществува в света на сетивата. - Навсякъде, където насочим поглед в света на сетивата, каквото и да гледаме, то е външният израз, външната изява на идеи. При това в светогледа на Платон се влива още един друг елемент, който е станал известен в света в една характерна дума, която е била твърде криво разбрана и злоупотребена, в характерната дума «платоническа любов».

Одухотворената любов, която е свалила от себе си колкото е възможно повече от това, което често пъти се примесва в любовта от егоизма, това одухотворено отдаване на света, на живота, на човека, на Бог, на идеята, това е нещо, което изцяло прониква платоническото схващане на живота. И то е онова, което в определени епохи отстъпва на заден план, което обаче след това винаги отново проблясва. Понеже платонизмът постоянно бива отново приет, отново образува тук или там онова, на което хората се опират, издигайки се нагоре, той също се включваше и в това, което се преподаваше в школата на Шартр.

Често пъти хората са виждали в Платон един вид предтеча на християнството. Но да се мисли, че Платон е бил предтеча на християнството, това значи криво да разбираме християнството. Защото християнството не е едно учение, а християнството е едно течение в живота, което е свързано с Тайната на Голгота и за действителното християнство може да се говори едва от Тайната на Голгота насам. Ние можем да говорим, че е имало християни в смисъла, че те са обожавали преди Тайната на Голгота онова същество, което след това бе познато в земния живот като Христос, обожавали са го като съществото на Слънцето, виждали са същото същество в слънчевата същност. Ако искаме да говорим в този смисъл за предтечи на християнството, ние трябва да говорим обаче за много ученици на мистериите като такива предтечи; тогава можем да говорим също и за Платон като за един предтеча на християнството. Естествено, ние трябва да разбираме нещата правилно.

Преди известно време аз вече говорих за това, че когато Платон е бил още жив, не точно в платоновата философска школа, но под влиянието на

Платон е израснал един художник, не от платоновата философия, но от платоническия дух, който след като е минал през други възплъщания, се прероди като Гьоте, който в областта на Юпитер е преобразил кармически онова, което е идвало от течението на Платон така, че то можа да се превърне в онзи вид мъдрост, която прониква всичко именно при Гьоте. Следователно ние можем вече да насочим поглед върху едно благородно отношение на Платон именно към този - не ученик, а последовател на Платон; понеже, както казах, той не е философ, а художник през времето на гръцката епоха. Но погледът на Платон беше вече насочен върху него, той забелязва извънредно многообещаващото в този младеж, за който говоря тук.

Всъщност на Платон му беше трудно да пренесе през следващите времена, през свръхсетивния свят онова, което носеше в своята душа във възплъщението си като Платон. Въпреки, че платонизмът проблясваше тук и там, когато Платон насочваше поглед надолу към онова, което на Земята се развиваше като платонизъм, за него то означаваше едно ужасно смущение на неговия свръхсетивен душевен и духовен живот.

Не че той искаше да осъди или да критикува онова, което продължаваше да живее като платонизъм. От само себе си се разбира, че душата на Платон пренасяше в следващите епохи част по част все повече и повече онова, което се намираще в нея. Но тъкмо Платон, който още беше свързан с всички мистерии на древността, за когото можах да кажа, че неговото учение за идеите имаше в себе си един вид персийски елемент, тъкмо на Платон му беше трудно, когато беше изминало необходимото време - а при него това беше доста продължително време, - да слезе в едно ново възплъщение, беше му трудно да влезе в християнската култура, в която все пак трябваше да влезе. И така ние можем да кажем: Въпреки че в смисъла, както аз току-що казах, трябва да считаме Платон като предтеча на християнството, цялата душевна насока на Платон беше такава, че, когато вече беше узрял да слезе отново на Земята, на него му беше извънредно трудно да намери един организъм, едно тяло, за да внесе в него предишната духовност, за да се яви тя сега с християнска отсенка, с християнски нюанс. И освен това Платон беше изцяло грък с целия ориенталски елемент, който гърците имаха и който римляните съвсем нямаха. В известно отношение Платон беше една душа, която възнесе философията чак във висшето поетическо царство и неговите диалози са нещо художествено. Навсякъде има душа и навсякъде в тези диалози има платоническа любов, така както тя трябва да бъде разбрана в истинския смисъл, която също издава и ориенталския си произход.

Платон е грък. Цивилизацията, сред която той може единствено да се възплъти, когато, така да се каже, беше остарял за свръхсетивния свят, тази цивилизация е римска и християнска. Ако ми е позволено да се изразя тривиално, бих искал да кажа: Сега той трябва да влезе в тази цивилизация. Той трябва да събере в себе си всички сили, за да подтисне противоположния стремеж. Защото в съществуването на Платон се крие едно

отричане и отхвърляне на прозаично-трезвото, римското, юридическо римското, всъщност едно отблъскване на всичко римско.

А в съществуването на Платон се крие определена трудност да приеме християнството, защото в определен смисъл той представлява именно връхната точка на предхристиянския светоглед и това, че същинското платоново същество не можеше да се потопи лесно в християнството, се показва също и във външните неща. Защото какво се потопи тогава в християнството тук в сетивния свят? Неоплатонизмът. Но този неоплатонизъм беше нещо съвършено различно от действителния платонизъм. Вярно е, че се разви, нали, един вид платонизиращ гнозис и т. н., но всъщност не беше възможно непосредствената платонова същност да бъде приета в християнството. И така за Платон беше също трудно да се потопи в света, изхождайки от цялата активност, която носеше в своето същество като Платон и която трябваше сега да внесе в следствията. Той трябваше да намали активността.

И така той се прероди в 10-то столетие през Средновековието в лицето на монахинята Хросвита, онази забравена, но величествена личност на 10-то столетие, която всъщност беше приела християнството в един действително платонически смисъл, която всъщност внесе извънредно много от платонизма в средноевропейската същност. Тя принадлежеше към манастира Гандерсхайм в близост до Брауншвайг и внесе извънредно много от платонизма в средноевропейската същност. В онова време това всъщност можеше да стори само една жена. Ако платоновото същество не би се явило с женския колорит, то не би могло да приеме християнството в това време. Но също така и римлянството, което се намираще тогава в цялото образование, трябваше да бъде прието, бих искал да кажа, по принуждение. Така ние виждаме тази монахиня Хросвита да се развива и става онази забележителна личност, която пише драми на латински в стила на Теренций, в стила на римския поет Теренций, които драми действително имат извънредно голямо значение.

Да, виждате ли, бихме искали да кажем, много близко лежи опасността, съвсем да не познаем Платон, когато той дойде по някакъв начин. Аз често съм споменавал, как Фридрих Хебел си е набелязал една драма - планът на тази драма съществува само като бележка, - в която искаше да третира хумористично, как в един гимназиален клас седи прероденият Платон. Естествено това е поетическа фантазия, но Хебел искаше да представи, как в един гимназиален клас седи прероденият Платон и диалозите на Платон се разглеждат от гимназиалния учител, и най-лошите бележки за тълкуването на платоновите диалози получава от този учител именно прероденият Платон. Това Хебел си е набелязал като материал за драмата. След това той не е разработил този материал. Но тук виждаме едно предчувствие, колко лесно можем да не познаем Платон. Той не може лесно да се познае. Това е една черта която особено много ме интересуваше в проследяването на платоновото течение, защото това неразпознаване е всъщност извънредно поучително, когато искаме да

намерим истинските пътища за по-нататъшния ход на индивидуалността на Платон.

До висока степен е интересно, че се е намерил един немски филолог, който е изнесъл научното доказателство - сега не си спомням добре името му, някой си Шмидт или Мюлер - изнесъл е неопровержимото доказателство, че монахинята Хросвита не е написала нито една драма, че изобщо нищо не произхожда от нея, но че някой си съветник на император Максимилиан е фалшифицирал всичко това, - което естествено е една безсмислица. Но невъзможността да бъде разпознат Платон е факт.

Така в индивидуалността на монахинята Хросвита от 10-то столетие ние виждаме действително интензивна християнско-платоническа духовна субстанциалност, свързана със средноевропейския-германски дух. В тази жена живее, така да се каже, цялото образование на тогавашното време. Действително тя заслужава да ѝ се удивляваме. И тъкмо тази жена съизживява сега онези свръхсетивни развития, за които аз говорих - преминаването на учителите от Шартр в духовния свят, слизането на онези, които след това са аристотелци, обучението от страна на Михаил. Но тя съизживява това именно по един твърде забележителен начин. Бихме искали да кажем, че тук спорят един с друг мъжкият дух на Платон и женският дух на монахинята Хросвита, като и двата носеха своите резултатите за духовната индивидуалност. Ако едното възплъщение би било незначително, което се случва повечето пъти, тогава не би станал един такъв вътрешен спор. Но тук при тази индивидуалност този вътрешен спор трае всъщност през цялото време.

Така ние виждаме, че когато в 19-то столетие индивидуалността отново узрява да слезе и се възплъти на Земята, тя се развива и става една такава индивидуалност, която аз вече описах по-рано хипотетично: Цялата духовност на Платон бива задържана, подтисната, заприщва се пред интелектуалността на 19-то столетие, не иска да се прояви. И за да стане това по-лесно, в същата душа седи женската способност на монахинята Хросвита. Така че тази душа се явява по начин, че всичко онова, което тя има от нейното женско възплъщение, от нейното значително, светло женско възплъщение я улеснява да отхвърли интелектуализма там, където на нея и се нрави.

И така тази индивидуалност отново се преражда в 19-то столетие, враства се в интелектуализма на 19-то столетие, но тази нейна интелектуалност винаги някак си отвън допуска нещо до себе си, а вътрешно изпитва известно отдръпване. В замяна на това обаче навсякъде, където може, тя изтъква напред платонизма по един неинтелектуалистичен начин, говори за това, че идеите живеят във всичко. Това живеене в идеите стана нещо напълно самопонятно за тази личност. Обаче тялото беше такова, че човек винаги имаше чувството: Главата не може всъщност да изрази всичко това, което иска да се прояви като платонизъм. От друга страна тази личност можеше да направи да оживее по един красив начин, по един величествен начин онова, което се крие зад платоническата любов.

На младини тази личност имаше нещо като сънища за това, че Средна Европа не бива да има римски характер, тази Средна Европа, където беше живяла като монахинята Хросвита, която си представяше Средна Европа като една нова Гърция - тук си пробива път платонизмът - и представяше онова, което стоеше срещу Гърция като една по-сурова област - Македония, като европейски Изток. Това бяха странни сънища, които живееха в тази личност, по които се виждаше, че тя искаше да представи модерния свят, в който живееше, като Гърция и Македония. В младостта на тази личност постоянно изникваше стремежът да представи цялата Европа, света, модерния свят като една увеличена Гърция и Македония. Това е много интересно.

Тази личност, за която говоря, е *Карл Юлиус Шрьоер*. И достатъчно е дори само с това, което аз изнесох тук пред вас, да прочетете съчиненията на Карл Юлиус Шрьоер: Още от самото начало той говори всъщност напълно платонически. Но той се пази - това беше нещо твърде странно, - той се пази, бих искал да кажа, с една прекалена женска чувствителност, той се пази пред интелектуализма там, където не може да се ползва от него.

Когато говореше за Новалис, той обичаше да казва: - Да, Новалис, това е именно един дух, когото не можем да разберем с модерния интелектуализъм, който не познава нищо, освен че две по две е четири.

И Карл Юлиус Шрьоер написа една история на германската поезия от 19-то столетие. Разгледайте тази история. Навсякъде, където авторът с платонизма може да вникне в нея чувствено, тя е много добра; обаче там, където се нуждае от интелектуализъм, там внезапно става така, че редовете пресъхват. Той съвсем не дава вид на професор. Така изписва много страници и за Сократ¹, на когото не се е обърнало никакво внимание във в света при новото му възплъщение. За онези, които са знаменитости, понякога той пише само по няколко реда. Когато тази история на литературата излезе от печат, о, тогава всички литературни корифеи плеснаха с ръце! По това време един много знаменит корифей беше Емил Кух. Той каза: Тази история на литературата изобщо не е написана от една глава, а е изтекла просто от китката на ръката. - Карл Юлиус Шрьоер приготви също и едно издание на Фауст. Един професор от Грац, който иначе беше мил човек, написа за това издание една толкова отвратителна рецензия, че, мисля, между студентите от Грац са станали 10 дуела за и против Шрьоер. Това беше една крайно несправедлива оценка. Нещата отидоха толкова далече, че веднъж това подценяване на Шрьоер ме пресрещна по особен начин във Ваймар в едно общество, където Ерих Шмидт беше високоуважавана личност и доминираше над всичко, когато се намираще между другите. Там ставаше дума, кои принцеси и принцове в двора на Ваймар са умни и кои глупави. Това се разискваше там. И Ерих Шмидт каза: - Да, принцесата Ройс - това беше една от дъщерите на

---

¹ Тук в стенограмата има пропуск. Според изказвания на участващите в лекцията Р. Щайнер е споменал тук като превъплъщение на Сократ Кристиан Оезер, бащата на Карл Юлиус Шрьоер.

ваймарската херцогиня - съвсем не е умна жена, понеже тя счита Шрьоер за велик човек. Това беше неговото основание.

А сега проследете всичко това, до чудесната книжка «Гьоте и любовта» и ви е действително ще намерите в нея това, което някой може да каже за платоническата любов в непосредствения живот без интелектуализъм. Че в тази книжка «Гьоте и любовта» е дадено нещо извънредно по стил и поведение, това така хубаво ме впечатли веднъж, когато говорех за тази книжка със сестрата на Шрьоер. Тя нарече стила «съвсем сладък от зрялост». И действително такъв е този стил. Това е един хубав израз - съвсем сладък от зрялост. Всичко е така - не може да се каже концентрирано в този случай, а отлично фино изградено. Благородството му е особено свойствено.

Но тази платоническа духовност с отблъскването на интелектуализма, платоническа духовност която иска да проникне в това тяло, правеше твърде особено, твърде забележително впечатление. Шрьоер беше виждан така, че човек долавяше много ясно: Тази душа не се намира напълно в тялото. И когато той поостаря, можеше да се види, как тази душа, понеже не искаше всъщност да влезе напълно в тогавашното си тяло, част по част се оттегляше от това тяло. Първо пръстите на ръцете се подуха и надобеляха, след това душата все повече се оттегли и Шрьоер завърши със старческо малоумие.

В едно от действащите лица в моите мистерийни драми аз пренесох не целия Шрьоер, но само някои негови черти в лицето на Капезиус, професор Капезиус. Наистина може да се каже: - Тук имаме един блестящ пример за факта, че духовните течения на древността могат да бъдат внесени в настоящето само при определени условия. И ние бихме искали да кажем: В Шрьоер се показва страхът пред интелектуалността. Ако той би постигнал интелектуалността и би могъл да я съедини с духовността на Платон, би се появила антропософията.

Така обаче ние виждаме в неговата карма, как, бих искал да кажа, неговата бащинска любов към последователя му Гьоте - се прояви така, както ви казах. Някога Платон е имал към него една бащинска любов, ние виждаме, как тази любов се преобразява и Шрьоер става горещ почитател на Гьоте. Тази любов се проявява отново в тази форма. Шрьоеровото обожание на Гьоте имаше в себе си нещо извънредно лично.

На старини той искаше да напише биография на Гьоте. Шрьоер ми разказа за това, преди да замина от Виена в края на 80-те години на миналия век.

След това ми писа за него. Но за тази биография на Гьоте, която искаше да напише, той никога не говореше по друг начин, освен така, че казваше: - Гьоте постоянно ме посещава в моята стая. - Това, което беше предопределено кармически по този начин, имаше в себе си нещо толкова лично.

Биографията на Гьоте не можа да бъде написана, защото тъкмо тогава Шрьоер изпадна в старческо слабоумие. Но за целия характер на неговите

съчинения ние можем да намерим едно много светло тълкуване, когато познаваме тези минали изживявания, които аз именно обясних.

Така ние виждаме, как в забравения напълно Шрьоер всъщност Гьотеанизмът е спрял пред вратата на превърнатия в спиритуализъм интелектуализъм. Какво друго можеше да направи човек подбуден от Шрьоер, освен да продължи Гьотеанизма като го въведе в антропософията! На човек не му оставяше нищо друго. И пред моите душевни очи често пъти стоеше този за мен завладяващ образ, как Шрьоер донесе при Гьоте древната духовност, може да проникне в нея чак до интелектуализма и как Гьоте отново може да бъде и трябва да бъде обхванат с издигнатия до духовното модерен интелектуализъм, за да бъде той сега всъщност напълно разбран. За самия мен постигането на тази картина не беше особено лесно; понеже в моя душевен стремеж постоянно се намесваше нещо като опозиция против Шрьоер, защото това, което беше Шрьоер, не можеше да бъде възприето непосредствено.

Когато например във Виенския университет с Шрьоер имахме упражнения, веднъж в устно и в писмено изложение направих доста изопачено тълкуване на Мефистофел, просто за да опровергая Шрьоер, учителя, с когото до тогава не бях още така интимно сприятелен. И така вече се събуди известна опозиция. Но както казах, какво можеше да се направи друго, освен да се премахне застоя, който беше настъпил, и действително да се внесе гьотеанизма в антропософията.

Така вие виждате, как в действителност протича историята на света. Тя протича така, че се вижда: Онова, което имаме в настоящето, излиза на повърхността наистина с пречки, с препятствия, но от друга страна също добре подготвено. И всъщност, когато четете това чудесно, подобно на химн описание на женското същество при Карл Юлиус Шрьоер, когато вземете неговата хубава статия, която той написа като добавка към неговата История на литературата, «Немската поезия на 19-то столетие», а именно статията «Гьоте и жените», - когато вземете всичко това, тогава вие ще си кажете: - В тази статия действително се намира нещо от чувството за стойността на жената и за същността на жената, което е отзвук на онова, което е живяло в Хросвита като нейна собствена същност. Тези две предишни възплъщения, те именно са в такова чудесно съзвучие при Шрьоер, че после прекъсването на това съзвучие става несъмнено трагично завладяващо. Но от друга страна именно в Шрьоер в края на 19-то столетие се появява един свят от факти, който в невероятен дълбок смисъл действа изясняващо за това, което може да отговори на въпроса: - Как да внесем духовност в живота на настоящето?

Това е, с което исках да приключа този цикъл лекции.

ПОСЛЕДНО СЛОВО
Дорнах, 28 септември 1924 г.

Мои мили приятели!

Вчера и завчера ми беше невъзможно да ви говоря. Но не исках да пропусна свещеното настроение по случай празника на Архангел Михаил днес, което утре трябва да свети в нашите души и в нашите сърца, без да съм говорил поне накратко пред вас, мои мили приятели.

За да мога да сторя това, аз го дължа само на преданите грижи от страна на нашата приятелка госпожа д-р Ита Вегман. И така, надявам се, че все пак днес ще бъда в състояние да кажа онова, което, бих искал да ви кажа, именно при това или по случай това празнично настроение.

Мои мили приятели, през последното време ние имахме много да говорим върху вливането на силата на Михаил в събитията, в духовните събития между хората на Земята. И бих искал да кажа, че това ще бъде най-хубавото постижение на антропософското тълкуване на знаменията на времето, ако някога бъдем в състояние към другите годишни празници да прибавим добре устроени празници на Михаил. Това обаче ще бъде възможно едва тогава, когато се предусети мощта в мисълта на Михаил, която едва днес започва да се чувства, когато силата на тази Михаилова мисъл ще е преминала в определен брой души, които тогава ще могат да образуват истинската човешка изходна точка за едно такова празнично настроение.

Днес ние можем да предизвикаме Михаиловите настроения около времето на Михаил чрез това, че се отдадем на подготвителните мисли за едно бъдеще време на Михаиловия празник на човечеството. И такива подготвителни мисли оживяват особено силно в нас, когато насочим поглед към онова, което видяхме да действа през такива дълги периоди отчасти на Земята, отчасти в свръхсетивните светове, за да бъде подготвено онова, което в течение на това столетие може да бъде направено за развитието на човечеството от онези души, които в действителност по правилен начин се чувстват привлечени към течението на Михаил.

И моят стремеж през последните седмици беше, да ви изложа, мои мили приятели, в онези обяснения, в които говорих за някои неща от кармата на Антропософското общество, че доколкото честно клоните към антропософското движение, вие принадлежите към тези души.

Ние можем да посочим и искаме да говорим тъкмо днес за това, какво довежда пред душата ни същества, които вътрешно са свързани и все повече ще бъдат свързани с онова, което тук бе описано като течение на Михаил. Ние можем да обърнем поглед към същества, които впечатляват една голяма част от човечеството - най-малко в две последователни въплъщения, - същества, които за нас обаче се сливат в едно цяло едва тогава, когато познаем, че това са последователни въплъщения на едно и също същество.

Когато насочим духовния поглед назад в миналите времена, ние виждаме пред нас в юдейското предание пророческата природа на Илия. Ние знаем, какво целенасочено значение имаше за еврейския народ, за народа на Стария завет и въобще за човечеството тази целенасочена сила на пророк Илия. И ние обърнахме вниманието върху това, как в течение на времето в най-важните точки на земното развитие на човечеството, съществото, което се намираще в Илия, се яви отново, яви се отново така, че посвещението, което то трябваше да получи за развитието на човечеството можа да му бъде дадено от самия Христос Исус, как съществото на Илия се яви отново в Лазар-Йоан, което е един и същи образ, както виждате това от моята книга «Християнството като мистичен факт».

Ние видяхме по-нататък, че това същество се яви отново в онзи световен художник, който можа да разгърне своята дарба на живописец, рисувайки картини именно върху Тайната на Голгота, които правят неопишуемо впечатление. И ние видяхме след това, как онова, което живееше в дълбоките християнски импулси като същност на самото християнство, оживя в прекрасни багри и форми в картините на Рафаел, видяхме, как то възкръсна отново в поета Новалис, видяхме как от поета Новалис се изяви в чудно хубави слова онова, което Рафаел беше дал на човечеството в най-красивите багри и форми на неговите картини. Ние виждаме редуването на същества, които чрез мисълта за прераждането се сливат в едно единство.

Ние знаем, защото аз често насочвах вниманието, как, когато премине през вратата на смъртта, човекът навлиза в световите на звездите, как онова, което външно във физическия смисъл наричаме звезди, са само външни знаци за духовни светове, които гледат надолу към нас, които обаче действат навсякъде в развитието на човечеството.

Ние знаем, че човекът минава през сферата на Луната, през сферата на Меркурий, Венера, Слънцето, Марс, Юпитер, Сатурн, за да изработи своята карма с помощта на съществата от тези сфери и заедно с онези човешки души, които също са напуснали земния живот, за да се върне после отново в едно земно съществуване.

Нека от тази гледна точка хвърлим един поглед върху Рафаел, как той е минал през вратата на смъртта, как той навлиза в областта на звездните светове с неговата още на Земята звездно блестяща, звездно светеща художественост, и тогава ще открием следното, мои мили приятели: Ние ще видим, как Рафаел навлиза в сферата на Луната, влиза в отношения с онези духове, които живеят в сферата на Луната и които са духовните индивидуалности на някогашните велики праучители на човечеството, от чиято мъдрост Рафаел беше дълбоко инспириран още в неговото съществуване като Илия; ние виждаме как в съдружие с тези лунни същества и с всички души, с които беше прекарал минали земни степени, той се обединява духовно с всичко онова, което представлява духовни източници на Земята, с всички същества, които са направили възможно съществуването на човечеството и на една пропита от божественото Земя;

ние виждаме, така да се каже, Рафаел да се движи между своите, свързан с онези, с които през време на съществуването му като Илия той най-драговолно дружеше, понеже те бяха онези, които в началото на земното съществуване бяха поставили целта на този земен живот.

Ние го виждаме след това да минава през сферата на Меркурий, където с великите космически лечители съвместно развива всичко онова за своята духовност, което го беше направил способен да създаде в багри и линии нещо толкова извънредно здравословно. Всичко това, което той беше нарисувал върху платното или върху стената за голяма утеха и за безкрайното въодушевление на разбиращите хора, което беше така блестящо от светлина, така излъчващо светлина, всичко това му се показва в цялата космическа взаимовръзка, в която може да стои чрез преминаването през съществата на сферата на Меркурий.

И така той, който на Земята беше разгърнал такава любов към изкуството, който беше се влял напълно в любовта към багрите и линиите, се пренесе след това в сферата на Венера, която по-нататък също с любов го пренесе в онова слънчево съществуване, което беше живяло в неговите познати досега за нас възплъщения, в онова слънчево съществуване, чрез което като пророк Илия чрез своя народ той донесе на човечеството великите, целенасочени истини.

Ние виждаме, как в сферата на Слънцето той отново може да изживее интимно - сега по начин различен от миналото, когато беше на Земята другар на Христос Исус, - онова, което беше изпитал, когато благодарение на посвещението чрез Христос Исуса от Лазар той стана Йоан.

Ние виждаме, как в космическото блестящо отражение на човешкото сърце той вижда да лъчезари в сияеща мирова светлина онова, което беше нарисувал в такава сияеща светлина за вяращите в Христос Исус.

И ние виждаме след това, как изпълнен с мъдрост в сферата на Юпитер той прониква онова, което имаше в основата на своя живот; ние виждаме как той успява да го обхване в мъдрост заедно с такива духове като Гьоте, по-късния Гьоте, а също и с такива духове, които повече или по-малко се намираха на погрешни пътища, обаче все пак пренасяха в областта на магическото това, което е мирова същност, мирово мислене, как Рафаел поставя там основата на своя магически идеализъм в съизживяване на еволюцията на по-късния Елифас Леви. Ние виждаме, как той взема участие във всичко това, което живееше там отвъд в Сведенборг.

И едно нещо е забележително, мои мили приятели, дълбоко значително: Една напълно предана на Рафаел личност, Херман Грим, четири пъти се опита да напише биографията на Рафаел. Въпреки че беше вече завършил биографията на Микеланджело, той никога не успя действително да опише земния живот на Рафаел, така че да бъде доволен от това описание. Херман Грим винаги намираше, според неговото собствено схващане, че е създал нещо незадоволително по отношение живота на Рафаел.

И така излезе неговата първа книга върху Рафаел, която би трябвало да бъде една биография на Рафаел. Какво представлява тази книга? Тя просто

повтаря старите анекдоти на Вазари за Рафаел. И това не допринася нищо към биографията на Рафаел, а дава нещо свършено друго - едно описание на онова, което Рафаел беше станал на Земята в почитанието, в признанието, в разбирането на хората след неговата смърт. Херман Грим разказва онова, което хората са мислили за Рафаел, което италианците, французите, германците са мислили за Рафаел в течение на столетия. Той разказва една биография на живеещата след смъртта на Рафаел мисъл за Рафаел тук на Земята. Той намира достъп до онова, което е останало от Рафаел в спомена на хората, в обожанието на хората, в разбирането на хората; Грим не намира възможността да опише земния живот на Рафаел.

И след като четири пъти се беше опитал да стори това, той казва: - Онова, което можем да направим лично за Рафаел, е всъщност само това, че описваме, как една картина преминава в друга, като че тя е била нарисувана от едно свръхсетивно същество, което съвсем не е докоснало действително Земята със своя земен живот. Картините са налице и ние можем да се абстрахираме напълно от Рафаел, който е нарисувал картините, като възпроизвеждаме редуването на онова, което се изразява във вътрешното съдържание на картините.

И така, когато малко преди своята смърт Херман Грим говори за Рафаел, когато още веднъж направи опит да вземе перото и да пише за неговия живот, той всъщност говори само за картините, а не за земната личност на Рафаел

Тази земна личност на Рафаел беше изцяло завладяна само от онова, обични приятели, което Лазар-Йоан беше дал на тази душа, за да се излее то в багри и линии за човечеството.

И така живя това същество! То живя така, че, така да се каже, този живот на Рафаел можа да бъде изминат още веднъж в Новалис само в един период от 30 години, толкова живя и Новалис. Така ние виждаме, как Рафаел умира млад, Новалис умира млад - едно същество, което произхождаше от Илия-Йоан, представяйки се на човечеството в две различни форми, подготвяйки чрез това по художествен, по поетичен начин Михаиловото настроение, изпратено при хората на Земята като посланик на течението на Михаил.

И после ние виждаме, как в поезията на Новалис изниква великото художествено творчество на Рафаел, както изниква в завладяващата и дълбока поезия на Новалис. Всичко онова, което човешки очи видяха благодарение на Рафаел, от него можаха да се проникнат човешките сърца, когато то възкръсна в Новалис.

И когато разгледаме този Новалис, как продължава да звучи така тънко чувстваният от Херман Грим живот на Рафаел именно в този Новалис! Любимата на Новалис умира на млади години. Той самият е още млад. Какъв земен живот иска да води той, като умира неговата любима? Той самият изразява това, като казва, че неговият земен живот трябва да има за цел, да умре след нея. Той вече иска да премине в свръхсетивното, иска да води отново живота на Рафаел, да не докосва всъщност Земята, а би искал

да изживее своя магически идеализъм в поезията, като не искаше да бъде докоснат от земния живот.

И как го виждаме ние, когато оставим да действа върху нас онова, което той е излял в своите фрагменти, как го виждаме, когато то ни въздейства? То действа затова така дълбоко, понеже всичко онова, което имаме пред нас в непосредствена сетивна действителност, всичко онова, което очите могат да виждат и което очите могат да чувстват на Земята като красиво, се явява в поезията на Новалис в един почти небесен поетически блясък чрез онова, което живее в неговата душа като магически идеализъм. Той знае да направи да възкръсне чрез неговия поетически-магически идеализъм в неговия духовен светлинен блясък и най-незначителното материално нещо.

И така ние виждаме именно в Новалис един блестящ предвестник на онова течение на Михаил, мои мили приятели, което трябва да ръководи всички вас сега, когато сте живи на Земята, и след това, когато ще сте минали през вратата на смъртта. Вие ще намерите в духовния свръхсетивен свят всички онези - също и съществуващото, за което аз говорих днес, - ще намерите всички онези, с които трябва да подготвите делото, което трябва да се извърши в края на това столетие и което трябва да изведе човечеството от голямата криза, в която то е навлязло.

Само тогава, когато това дело, великото мощно проникване със силата на Михаил, с волята на Михаил - който не е нищо друго, освен онова, което предхожда волята на Христос, силата на Христос, за да посади по правилен начин тази сила на Христос в земния живот - само тогава, когато тази сила на Михаил ще може действително да удържи победа над демоническо-драконското, което вие също добре познавате, и когато всички вие, които по този начин в светлината на антропософската мъдрост сте приели в себе си мисълта за Михаил, когато сте приели и запазили с вяро сърце и вътрешна любов тази мисъл за Михаил, когато се опитвате да направите тазгодишното Михайловско свещено настроение изходна точка на онова, което тази мисъл за Михаил може не само да разкрие в душата, но и да го оживи във всички ваши дела, - тогава вие ще бъдете верни служители на тази мисъл за Михаил, тогава ще можете да бъдете благородни помощници на онова, което в смисъла на Михаил иска да се прояви чрез антропософията в земното развитие.

Когато в следващото време най-малко в четири пъти по дванадесет човеци оживее мисълта за Михаил, в четири по дванадесет човеци, които обаче могат да бъдат признати като такива не чрез самите тях, а от ръководството на Гьотеанума в Дорнах, когато четири пъти по дванадесет такива хора станат ръководители за настроението на Михайловия празник, тогава ние ще можем да погледнем светлината, която в бъдеще ще се разпространи сред човечеството чрез течението на Михаил и чрез дейността на Михаил.

Че това е така, мои мили приятели, за целта аз се опитах да преодолеем състоянието си, за да кажа днес пред вас с няколко думи това, да го кажа поне така накратко. Днес моите сили не ще стигат за нещо повече. Но това

е, което днес чрез думите би искало да говори на вашата душа: Да приемете тази мисъл за Михаил в смисъла на онова, което едно вярно на Михаил сърце може да чувства, когато Михаил се яви облечен в одеждата на лъчезарната светлина на Слънцето, Михаил, който първо показва и сочи онова, което трябва да стане, за да може тази одежда на Михаил, тази дреха от светлина да се превърне в думите, които са думи на Христос, мировите думи, които могат да превърнат мировия Логос в Логос на човечеството.

Ето защо нека днес моите последни думи към вас ще бъдат:

Рожби на слънчевите същества могъщи,
светещи, с благодат изпълващи света духовни сили;
да бъдете на Михаил дрехата лъчезарна
мисълта божествена ви отреди.

Той, пратеникът на Христос показва в вас
опората за човека, свещената мирова воля.
Вий, светли същества на етерните светове,
донесете на хората Словото Христово.

Така Михаил вестителят Христов им се явява,
на дочакващите и жадуващи души.
Тях пламтящото ви Слово озарява
в мировото време на Човека-дух.

Вие, ученици на духовното познание,
знака мъдър Михайлов приемете;
приемете словото-любов на мировата воля
във душите си кат' висша цел активно.

Sonnenmächten entsprossene,
Leuchtende, weltenbegnadende
Geistesmächte; zu Michaels Strahlenkleid
Seid ihr vorbestimmt vom Götterdenken.

Er, der Christusbote, weist in euch
Menschen tragenden, heiligen Welten-Willen.
Ihr, die hellen Ätherwelten-Wesen,
Trägt das Christuswort zum Menschen.

So erscheint Michael, der Christus-Künder,
In erharrenden, durstenden Seelen.
Ihnen strahlet euer Leuchtwort
In des Geistes-Menschen Welten-Zeit.

Ihr, der Geist-Erkenntnis Schüler
Nehmt des Michaels Weises Winken,
Nehmt das Welten-Willens Liebes-Wort
In der Seelen Höhenziele wirksam auf

Sonnenmäßen Entprossene,
Leuchtende, Wellen begradende
Geistesmächte; zu Michaels Strahlenkleid
Seid ihr vorbestimmt vom Götterdenken.

Er, der Christusbote weist in euch
Meufjenträgenden, heil'gen Wellen-Willen;
Ihr, die hellen Aetherwellen-Wesen
Trägt das Christuswort zum Meufjen.

So erfliehet der Christusländer
Den erharrenden, durftenden Seelen;
Ihnen praeflet euer Leuchte-Wort
In der Geistesmeufjen Weltengeit.

Ihr, der Geist-Erkenntrnis Schüler
Nehmet Michaels weises Winkern;
Nehmt der Wellen-Willens Liebe-Wort
In der Seelen Köhengeide wirksam auf.

Допълващи забележки

към съдържанието на словото от 28. септември 1924 (последното слово)

Трябва да се вземе под внимание, че Рудолф Щайнер не е могъл да довърши словото си от 28. септември 1924. В своята статия «В навечерието на деня на Михаил» в списанието на Антропософското общество «Вести», септември 1925 Мари Щайнер написа:

- Той не даде в лекцията, това, което първоначално искаше да даде. Даде ни първата част от мистерията на Лазар; той не само ми го каза, но и по-късно също го написа на корицата на първия запис: «Да не се дава по-нататък, докато към това не дам и втората част.» Въпреки това той му беше взет, както и някои други. Сега той няма повече да ни даде тази втора част. Ще бъде предоставено на нашите познавателни сили, правилно да различим тайните на инкарнацията, на инкорпорацията и кръстосването на дейността на индивидуалностите. Той завърши с това, което преминаваше като една червена нишка през неговите откровения на мъдростта - мистерията на Новалис, Рафаел, Йоан... Ние винаги наново сме довеждани до нея, изхождайки от различните аспекти. Последният аспект, най-трудният - понеже се кръстосва от линията на една друга индивидуалност, - той ни го даде в навечерието на онзи Михайлов ден - и тогава прекъсна...

Което беше загатнато от Мари Щайнер като дадено от Рудолф Щайнер устно пояснение, беше потвърдено от д-р Лудвиг Нолл, лекуващият го заедно с д-р Ита Вегман лекар:

«При възкресението на Лазар духовното същество на Йоан Кръстител, което от неговата смърт нататък е дух, осенящ и закрилящ групата на учениците, е проникнало отгоре в съзнателната душа на предишния Лазар, а отдолу съществото на Лазар, така че и двамата са се проникнали един друг. Това след възкресението на Лазар-Йоан е «ученикът, когото Господ обичаше». (Да се види във връзка с това също шестата лекция от цикъла върху «Евангелието на Марко», където Илия (Елиас) е описан като групова душа на апостолите.)

Според госпожа д-р М. Кирхнер-Бокхолт Рудолф Щайнер дава на д-р Ита Вегман още едно обяснение: «По това време Лазар можеше напълно да се развие от земните сили само до разбиращата душа. Мистерията на Голгота се извършва през четвъртата следатлантска културна епоха и през това време се развиваше разбиращата душа. Затова трябваше от една друга космическа същност (индивидуалност) от съзнателната душа нагоре да му се даде Манас, Буди и Аتما. С това пред Христос застана един човек, който се простираше от земните дълбини до най-висшите небесни висини, който носеше в себе си в съвършенство всички човешки същности - от физическото тяло през другите организации до духовните същности Манс, Буди, Аتما, които едва в далечното бъдеще ще могат да бъдат развити от всички хора.» («Вести» 40-годишнина № 48 от 1. декември 1963).

През октомври Ита Вегман пише на Хелене Финкх: «Мила госпожо Финкх, д-р Щайнер ме накара да ви кажа, че е съгласен да дадете

Михаиловия стих на онези, които искат. Той също е съгласен, да прочетете лекцията на членовете, но след това почакайте, докато той напише още нещо към лекцията за Михаил, за да изясни тайната, която съществува между Йоан Кръстителя и Йоан Евангелиста.»

Виж също: Хела Визбергер «За изследването на Хирам-Йоан на Рудолф Щайнер» в допълнението към тома лекции «За историята и от съдържанието на познавателно култовия отдел на Езотеричната школа 1904-1914», стр. 423.

ЗАБЕЛЕЖКИ

(Сведенията за определени издания се отнасят за томове от Събраните съчинения на Рудолф Щайнер)

Забележки към това издание

Документи: Лекциите са стенографирани от професионалната стенографка Хелене Финкх (1883-1960) Нейната оригинална стенограма лежи в основата на печатния текст на първите три издания. За четвъртото издание 1974 оригиналната стенограма се провери от Хедвиг Фрей (1922-1977), което доведе до някои корекции.

Относно текста на последното слово от 28. септември 1924 бяха направени някои корекции въз основа на ново намерени стенограми. Пълната информация за всички промени в текста се съдържа в Nr. 73/74 на «Приноси към Събраните съчинения на Рудолф Щайнер», Дорнах 1981.

Заглавията на различните отдели бяха дадени от Мари Щайнер още за първото издание (1934). Подзаглавието до второто издание от 1960 беше: «Кармата на духовния живот на съвременото във връзка с това, което би трябвало да бъде антропософското движение»

Относно илюстрациите: оригиналните схеми, дадени от Рудолф Щайнер при тези лекции са били запазени, понеже са били чертани върху черна хартия. Те са поместени умалени като допълнение към лекциите от том XVI на поредицата «Рудолф Щайнер, илюстрации към лекциите». Поместените в предишните издания илюстрации са запазени и в това издание. Тук, със странични забележки на ръба на страниците до съответните места от текста, е посочена и информация за оригиналните илюстрации.

Относно темата «Прераждане и карма» се посочват следните томове от Събраните съчинения на Рудолф Щайнер:

Реинкарнация и карма, от гледна точка на модерната естествена наука, необходими представи - Как действа кармата, 1903, в «Lucifer - Gnosis», Събр. съч. 34.

Принципът на спиритуалната икономия във връзка с въпросите за прераждането - един аспект на духовното ръководство на човечеството, 1909, Събр. съч. 109

Откровенията на кармата, 1910, Събр. съч. 120

Окултна история. Езотерични разглеждания на кармическите взаимовръзки при личности и събития от световната история, 1911, Събр. съч. 126

Прераждане и карма, и нейното значение за културата на съвременността, 1912, Събр. съч. 135

Забележки към текста

Към стр.

- 11 *Коледното събрание:* Сравни Рудолф Щайнер «Коледното събрание за основаване на Всеобщото антропософско общество 1923/24», Събр. съч. 260.
- 16 *Гюнтер Вагнер, 1842-1930.* Основател на фабриката Пеликан в Хановер
- 16 *тук в тази зала:* В залата на мебелната работилница на Гьотеанума
- 17 *таз седмичните «Съобщения»:* «Какво се случва в Антропософското общество. Новини за неговите членове», 1. годишнина Nr. 34 от 31. август 1924. напечатано в «Антропософски », страница 65, Събр. съч. 26, 1972.
- 17 *статия за моята публична лекция, държана пред голям брой слушатели:* досега не е намерена.
- 28 *кармичните взаимовръзки на даден човек:* За какво става въпрос тук не е установено.
- 30 *в края на новото издание на моята книга «Теософия»:* «Единични забележки и допълнения» (към 9. издание 1918).
- 31 *Тази друга личност я познавах много точно от по-дълго време:* Става въпрос за сприятеленият с Карл Людвиг Шлайх лекар Макс Аш, член на немската секция на Теософското общество. След неговата смърт през март 1911 при 10. Генерално събрание Рудолф Щайнер го почете с думите: «Искам да почетем една трета личност, която може би за много от вас неочаквано напусна физическия план; това е нашия мил секционен член д-р Макс Аш. В неговия активен живот той трябваше да преодолее някои неща, които затрудняват човека да се приближи до едно чисто духовно движение. Той обаче накрая намери пътя към нас така, че лекарят намери най доброто лекарство за своите страдания в заниманията си с теософската литература и теософските мисли. Той винаги твърдеше, че лекарят не може да повярва в душата си в някое друго лекарство, освен в това, което може да се получи от теософските книги, че той е чувствал, как теософските лекции като балсам се вливат в неговото измъчено от болки тяло. И наистина до смъртта

си той следваше теософията в този смисъл. И когато научих, че нашият приятел е преминал отвъд, ми беше много тежко, че не можах да изпълня желанието на неговата дъщеря, да произнесе няколко думи на гроба му, понеже на този ден започна цикълът ми лекции в Прага и поради това не ми беше възможно на физическия план да окажа последна почит на теософския приятел. Думите, които трябваше да произнесе на неговия гроб, му бяха изпратени като мисли, за да го придружат в онзи свят, в който той тогава пристъпи.»

33 *Времето на Августин*: 63 пр.-14 сл. Хр.

37 *Карл Людвиг Шлайх*, 1859-1922.

38 *Август Стриндберг*, 1849-1912.

Спомени от Шлайх: «Осмилено минало, спомени за живота » 19. до 40. хиляди Берлин 1922. Там се казва: «Беше в началото на деветдесетте години, когато един ден в работния ми кабинет пристъпи моят колега д-р Макс Аш с един непознат. - Тук ви вода Стриндберг.» (стр. 176).

47 *онзи осми екуменски концил в Константинопол*: На този концил в 869 година така наречената трихотомия беше обявена за еретична. Виж между др. Уилман, «История на идеализма», том II, стр. 111, 1. издание Брауншвайг 1894. Виж също стр 53, 58, 63, 79 на този том.

49 *когато лятният курс се проведе в Торквай*: «Инициационното съзнание. Истинските и погрешните пътища на духовното изследване», Събр. съч. 243.

Когато човек застава на местата: Тинтагел в Корнуел.

55 *Дантевата «Комедия»*: «Божествена комедия».

65 *цистерциенската дреха*: Цистерциенския орден беше основан през 1098 от бенедиктинския абат Robert von Cîteaux (при Диьон).

Доминикански орден: 1215 основан от Доминикус.

66 *лекционен цикъл за схоластиката*: «Философията на Тома Аквински», 3 лекции в Дорнах на Петдесятница 1920, Събр. съч. 74.

69 *цистерциенски свещеник*: Вилхелм Нойман, 1837-1919.

- 70 статиите ще бъдат издадени като книга: Виж Рудолф Щайнер «Моят жизнен път» (1923-1925), глава VII, Събр. съч. 28.
- 72 *в първата мистерийна драма: «Портата на посвещението» (1910). В «Четири мистерийни драми», Събр. съч. 14.*
- 77 *тази личност беше една моя близка писателка. Не е сигурно коя е била тази личност. Емил Бок предполага, че се касае за австрийската поетеса Бети Паоли («Рудолф Щайнер. Студии относно неговия жизнен път и неговите произведения», Щутгарт 1990, стр. 54ff.), което обаче се оказва неправилно. Сравни статията от Карл Хуго Цинк «Бети Паоли и монахът от Шартр» в «Гьотеанум» 53.год., Нг. 50/51 от 15./22. декември 1974.*
- 83 *относно пасторалната медицина: «Взаимната дейност между лекари и свещеници. Пасторално-медицински курс» (11 лекции за лекари и свещеници, Дорнах 1924), Събр. съч. 318.*
- когато в близко време излезе книгата: Рудолф Щайнер / Ита Вегман «Основи за разширение на лечебното изкуство според духовнонаучното познание». Книгата се издава след смъртта на Рудолф Щайнер 1925. Събр. съч. 27.
- 86 *Целзус, гръцки философ, пише около 180 сл. Хр. книгата за «Истинският Логос», която е първата полемика срещу християнството (отделни откъси се съдържат в «Contra Celsum», на Ориген, на немски от Т. Кайм, Цюрих 1873).*
- 88 *Тихо де Брахе, датски астроном, 1546-1601. Сега най-често наричан Тихо Брахе. Рудолф Щайнер употребява употребяваното по-рано име.*
- 89 *един прочут астроном: Пиер Симон Лаплас, 1749-1827.*
- 96 *Фихтевата «Реч към немската нация»: държана в Берлин през зимата на 1807/08.*
- 97 *Книгата на Шелинг за Самотракските мистерии: «За боговете от Самотраке» (1815).*
- 99 *Роберт Цимерман..., от когото произлиза думата «антропософия»: «Преглед на антропософията. Проект на една система на идеален мироглед върху реалистична основа», Виена 1882.*

- Цимерман за книгата на Шелинг «Световна възраст»:* в «Студия и критики към философията и естетиката» от Роберт Цимерман, 1. том, Виена 1870, стр. 363.
- 102 *Фрошамер*, «Фантазията като основен принцип на мировия процес»: Мюнхен 1877.
- 108 *Личността на Щрадер* има един вид образец: Гидеон Шпикер, 1840-1912, първо капуцински монах, след това професор по философия в Мюнстер Вестфален. Произведения между др. «Мирогледът на Лесинг», Лайпциг 1883; «От манастира в академичната служба», Щутгарт 1908.
- 126 *Григорий VII* (Хилдебранд), папа 1073-1085.
- 127 *Концил в Никея*: 325. 182
- 131 *Владимир Соловьев*, 1853-1900.
- във въведението към изданието на Соловьев:* Владимир Соловьев, «дванадесет лекции за богочовешкото», Щутгарт 1921. (Избрани произведения, 3. том въведение стр. XII-XVI.)
- 137 *Книга за седемте свободни изкуства:* «De nuptiis Philologiae et Mercurij» (около 425). В Средновековието любим учебник.
- 141 *Кампанела... в своето произведение за слънчевата държава:* Написано в затвора 1602.
- 146f. *Ото Вайнингер*, «Пол и характер». 17.изд., Виена 1918.
- 146 *неговият биограф описва:* Има различни биографи на Вайнингер, затова не може да се разбере кой е имал предвид Рудолф Щайнер.
- 147 *и при него се намират чудесни интуиции, например тази:* Трябва да се наблюдава кучето: Сравни Вайнингер, «За последните неща» (Откъс «Кучето»), 4. изд., Виена 1918, стр. 121-124.
- 148 *Нитцше*, «Отвъд добро и зло»: 1886.
- 149 *Вайнингер*, «За последните неща»: 4. изд., Виена 1918.

- 159 как Хебел си прави забележки за една драма: Дневници на Хебел, Нг. 1336 в Събр. съч. на Хебел, 9. част, Немско издателство Бонг & Со. Щутгарт.
- 159 *немски филолог*: Историкът Йозев Ашбаг, 1801-1882, опитва се да докаже в книгата си «Розвита и Конрад Целтес», че произведенията на Розвита от Гандесхайм в действителност са от Конрад Целтес (1459-1508), който е живял във Виена по времето на Максимилиан I.
- 162 *Емил Кух*, 1828-1876, литературен критик.

Шрьоер «Гъоте и любовта»: издателство Идващият ден АД, Щутгарт 1922.

към корекциите на текста ред 8/9. В предишните издания тук се казваше: «За някои, за които останалата история на литературата мълчи, той написва много страници.»

Според сведения от участници Рудолф Щайнер за новото прераждане на Сократ - е посочил Християн Оезер, псевдоним на Тобиас Готфрид Шрьоер (1791-1850), бащата на Карл Юлиус Шрьоер. Виж «Приноси към Събраните съчинения на Рудолф Щайнер» Нг. 99/100, Великден 1988, стр. 68-69.

- 162 *един професор от Грац*: Вероятно става въпрос за литературния историк Рихард Мария Вернер (1854-1913), от 1878 частен доцент в Грац и от 1883 професор в Лемберг. Шрьоеровото издание на Фауст излиза през 1881.

Ерих Шмидт, 1853-1913, филолог.

- 165 *Шрьоер* «Немската поезия на 19. столетие»: Лайпциг 1875.

- 166 Към текста на словото от 28. септември 1924 (последното слово): За 5. издание (1981) първоначалният текст беше сравнен от Гюнтер Френц с една непозната до този момент оригинална стенограма от архива на Колиско в Bourne-mouth (Англия). От там се получават промените на текста.

Seite 170, Z. 9: «в неговия космически блясък» вместо «в неговата космическа промяна»

Seite 171, Z. 3: «едно описание» вместо «една картина»

Seite 173, Z. 16: «в светлината на антропософската мъдрост» вместо «в светлината по този начин»

Seite 174, Z. 11: «на вълните на Словото» statt früher «към мировото слово».

Тези промяни са основателни, понеже грешките се дължат на известно разтягане на стенографския шрифт при бързото писане. Тяхната категоричност се получава от сравнението с другата стенограма, в която е залегнала друга стенографска система.

- 167 *Илия:* Сравни лекцията на Рудолф Щайнер в Берлин, 14. декември 1911, Събр. съч. 61, както и лекциите в Кьолн, 8. май 1912; Мюнхен, 16. май 1912 и Кьолн, 29. декември 1912 в «Изживявания в свръхсетивното. Пътищата на душата към Христос», Събр. съч. 143.
- 170 *Първата книга на Грим за Рафаел:* «Животът на Рафаел от Урбино, преведена от Васари и коментирана от Херман Грим, Берлин 1872. При по късни издания заглавието е само: Херман Грим «Животът на Рафаел».
- 172 *каквото той е излял в своите фрагменти:* Фрагменти са най-късите афористични стихове, които в голямо количество е писал Новалис и по-голямата им част е публикувана след смъртта му.
- 174/175 Стихът на Михаил на стр. 174 тук е предаден така, както той е даден от Рудолф Щайнер според стенограмата на Хелене Финкх. В записките, направени кратко време преди смъртта на Рудолф Щайнер има разлика преди всичко в 3. строфа. Виж «Приноси към Събраните съчинения на Рудолф Щайнер», Nr. 67/68, есента на 1979.)